

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ

81

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΒΥΡΩΝΟΣ

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ
ΤΕΜΑΧΙΟΝ
ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Κ. ΔΟΣΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟ

ΑΡ. Κ. ΔΟΣΙΟΥ

22

ΑΘΗΝΗΣΙ
ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ
1873

Ἡ παρῴσα δευτέρα ἔκδοσις τοῦ *Γκισοῦρ* δὲν γίνεται μόνον διότι ἐξηντλήθη ἡ πρώτη, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ μετάφρασις αὕτη τῆς ἄειμνήστου μητρός μου στενωτάτα συνδέεται μὲ τὴν μετάφρασιν ἄλλων ποιημάτων τοῦ Βύρωνος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου πατρός μου.

Σκοπὸν προθέμενος νὰ ἐπιληφθῶ ἤδη τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀδημοσιευτῶν αὐτοῦ χειρογράφων, θέλω ἀρχήσῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν μεταφράσεων τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μαρφρέδου*. Ἀλλ' ὅπως ἐκ τῶν εἰς χεῖρας μου χειρογράφων τοῦ *Γκισοῦρ* ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς τὴν μετάφρασιν ταύτην σπουδαίως εἰργάσθη ὁ πατήρ, οὕτω τὰ χειρόγραφα τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μαρφρέδου* μαρτυροῦσι περὶ τῆς συνδρομῆς ἣν παρέσχεον ἡ μήτηρ εἰς τὰς μεταφράσεις ταύτας τοῦ πατρός, ὃν ζῶσα ἐβοήθει ἐν γένει εἰς τὰς γραφικὰς καὶ φιλολογικὰς αὐτοῦ ἐργασίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐνόμισα καλὸν καὶ ἀναγκαῖον νὰ προτάξω τὴν ἀνατύπωσιν τοῦ *Γκισοῦρ*, τῆς δημοσιεύσεως τῶν μεταφράσεων τοῦ *Λάρα* καὶ τοῦ *Μαρφρέδου*, διότι καὶ τὰ τρία ποιήματα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεταφρασθέντα τρόπον τινὰ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τε τῆς Αἰκατερίνης καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Δοσίου.

Λίαν ἀξιοσημείωτος περίστασις εἶναι ὅτι καὶ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἡσχολοῦντο εἰς μεταφράσεις ποιημάτων τοῦ μεγάλου τῆς Ἀγγλίας ποιητοῦ καὶ μεγάλου Φιλέλληνος πρὶν ἔτι γνωρίσωσιν ἀλλήλους καὶ ἔλθωσιν εἰς γάμον. Οὕτω τὸ μέγιστον μέρος τῆς μεταφράσεως τοῦ *Μαρφρέδου* εἶχεν ἤδη περαιωθῇ (οὐχὶ βεβαίως εἰς ἣν τελειότητα πρόκειται νὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς) τῷ 1829, ὅτε ὁ πατήρ ἐσπούδαζεν ἔτι εἰς Μόναχον τῆς Βαυαρίας, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου ἡ τοῦ *Γκισοῦρ* μετάφρασις ἦτο καθ' ὅλα τελειωμένη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1843, ἡ δὲ μετα-

φράσασα ἀφιέρωσε καὶ ἔπεμψεν ἔκτοτε τὸ χειρόγραφον εἰς τὴν ἐν Μολδαυίᾳ δια-
τρίβουσιν μητέρα αὐτῆς, ἣτις ἠθέλησε νὰ προβῇ εἰς δημοσίευσιν τοῦ ἔργου. Ἀνε-
χαιτίσθη ὅμως εἰς τοῦτο δι' ἐπιστολῆς τῆς μητρός μου τῆς 28 Νοεμβρίου 1843,
εἰς ἣν ἀναγινώσκω καὶ τὰ ἐξῆς: « Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ, Σεβαστή μου μήτηρ, διὰ
τὴν ἀπόφασίν σας, νὰ δώσητε εἰς τύπον τὸ μικρὸν τοῦτο ἔργον μου, σᾶς παρακα-
λῶ ὅμως νὰ μὴ γείνη τοῦτο, οὔτε τώρα οὔτε βραδύτερον, ἄνευ τῆς γνώσεώς μου,
πρῶτον διότι τὸ κρίνω ἀνάξιον τοιαύτης τιμῆς, καὶ δεύτερον διότι ἂν ποτε, χάριν
τῆς μητρός μου, ἀποφασίσω νὰ παραδώσω αὐτὸ εἰς τὰς ἐπικρίσεις ὄλων, εἶναι
ἀνάγκη προηγουμένως νὰ ἐπιθεωρήσω καὶ ἐπιδιορθώσω αὐτό· ὅθεν σᾶς παρακαλῶ
καὶ αὐτίς νὰ μὴ προβῇτε εἰς τὴν ἔκδοσιν, διότι ἠθέλατε μὲ λυπῆσαι μεγάλως».

Ἡ δημοσίευσιν ἀνεβλήθη τότε, πολλάκις δ' ἔκτοτε καὶ ἡ μήτηρ καὶ ὁ πατὴρ
ἐπανῆλθον εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ τελειοποίησιν τῆς μεταφράσεως, ἣτις ἐτυπώθη
πρῶτον τῷ 1857, μετὰ τὸν πρόωρον καὶ αἰφνήδιον θάνατον τῆς μητρός. Παρατη-
ρητέον ὅμως ὅτι οὐδεμία μετ' αὐτὸν ἐγένετο πλέον διόρθωσις ἢ μεταβολὴ εἰς τὴν
μετάφρασιν, ἐκδοθεῖσαν ὅπως εὑρέθη.

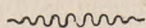
Ἡ παροῦσα ἀνατύπωσις κατ' οὐδὲν σχεδὸν διαφέρει τῆς πρώτης ἐκδόσεως,
κατεβλήθησαν ὅμως πολλαὶ προσπάθειαι ὅπως ἡ δευτέρα αὕτη ἐκδοσις ἀνταπο-
κριθῇ εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι προόδους τῆς τυπογραφικῆς τέχνης.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 13 Φεβρουαρίου 1873.

ΑΡ. Κ. ΔΟΣΙΟΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Βύρων κατατάσσεται δικαίως μεταξὺ τῶν μάλιστα ἐνδόξων ποιητῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, οἵτινες ἤνωσαν εἰς ἑαυτοὺς τὰ ὑψηλότερα αἰσθήματα μὲ τὰ σφοδρότερα πάθη, καὶ ἐτελειοποίησαν τοσοῦτον τὴν γλῶσσαν τῆς πατρίδος των ὥστε νὰ ἐκφράζῃ, ὡς καθαρά ἡχώ, τῆς καρδίας τὰς τρυφερωτέρας συγκινήσεις καὶ τῆς ψυχῆς τὰς ἀγριωτέρας κραυγὰς. Ἡ δύναμις τῆς ποιήσεώς του ὑπῆρξε τόσῳ μεγάλη, ὥστε μία τῶν μᾶλλον ἀναγινωσκομένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην γαλλικῶν ἐφημερίδων, ἡ « Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων », δὲν ἔσφαλε πολὺ εἰποῦσα πρὸ ἐτῶν, ὅτι ὁ δέκατος ἑννατος αἰὼν δύο μεγάλους ἀνέδειξεν ἄνδρας, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ὑπέταξε τὰ σώματα, ὁ δὲ τὸν νοῦν τῶν συγχρόνων του, — τὸν Ναπολέοντα καὶ τὸν Βύρωνα.

Δὲν ὑπάρχει ἔθνος πολιτισμένον κατὰ τὴν Εὐρώπην, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ὄχι μίαν, ἀλλὰ πλειότερας μεταφράσεις τῶν συγγραμμάτων του. Μόνον ἡ Ἑλλάς τὴν ὁποίαν ἀνύμνει ζῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας τέλος ἀπέθανεν, αὐτὴ μόνη δὲν ἀπήλαυσεν ἄχρι τοῦδε οὔτε κἂν τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ ποιημάτων μετάφρασιν τινα, καὶ εἶναι πολὺ ἀπορον, διότι ζῶμεν εἰς καιροὺς, καθ' οὓς ὁ ἔρος πρὸς τὸ μεταφράζειν δὲν λείπει, καὶ πολλὰ τῆς φαντασίας καθαρά γεννήματα μεταφέρονται ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν εἰς τὴν ἐλληνικὴν. Ἡ αἰτία εἶναι, φαίνεται, αἱ πολλαὶ δυσκολίαι τὰς ὁποίας παρέχει ἡ τοιαύτη ἐπιχείρησις, διότι ἂν ἡ ἑμμετρος μετάφρασις τῶν ποιητῶν ἐν γένει

εἶναι δύσκολος, πολὺ δυσκολωτέρα εἶναι ἢ τῶν ἁγγλῶν ποιητῶν, καὶ μετὰ τούτων δυσκολώτερος εἶναι ὁ Βύρων, διότι καὶ τοὶ βρί-
λων αἰσθημάτων καὶ στοχασμῶν, εἶναι πολὺ φειδωλὸς τὰς λέξεις,
ἐνίοτε δὲ καὶ μόλις ὑπαινίττεται τὴν ἰδέαν, τὸ ὅποιον τὸν καθιστᾷ
πολλάκις ἀσαφὴ καὶ αἰνιγματώδη.

Ἡ παροῦσα μετάφρασις ἐγένετο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς μα-
καρίτιδος γυναικὸς μου. Φίλη τῆς ἀγγλικῆς φιλολογίας καὶ ἐξό-
χως τὸν Βύρωνα θαυμάζουσα, ἐπεχείρησεν αὐτὴν εἰς ὥρας ἐλευθέ-
ρας τῶν συνήθων ἀσχολιῶν τῆς καὶ πρὸς ἰδίαν τέρψιν καὶ εὐχαρί-
στησιν. Μόνον ἡ εὐμενὴς γνώμη συγκαταβατικῶν φίλων, ὅτι δὲν
πρέπει ν' ἀποστερήσῃ τοὺς ἀγνοοῦντας τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἄλλας
ξένας γλώσσας τῆς ἡδονῆς, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ ἀνάγνωσις τοῦ
μικροῦ καὶ θαυμαστοῦ τούτου ποιήματος, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ
δώσῃ εἰς τοὺς τοιούτους ἀναγνώστας ἰδέαν τινὰ τῶν ἐξόχων ποιη-
τικῶν προτερημάτων τοῦ ἐν Μεσολογίᾳ κοιμωμένου μεγάλου φι-
λέλληνος, τὴν συνωκοίωσαν ἐσχάτως μὲ τὴν ἰδέαν τῆς δημοσιεύ-
σεως τοῦ ἔργου τῆς. Ὁ θάνατος ὅμως ἀνῆρπασεν αὐτὴν ἐν ᾧ κα-
τεγίνετο εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἤλπιζε νὰ τὸ κα-
ταστήσῃ ἀξιώτερον τῆς ὑποδοχῆς τοῦ κοινοῦ.

Ἐκδίδεται ὅπως εὑρέθη. Καὶ ὅμως ὅστις παραβάλλει τὴν πα-
ροῦσαν μετάφρασιν πρὸς ἄλλας εἰς ξένας γλώσσας ἐμμέτρους με-
ταφράσεις, θέλει εὔρει ὅτι δὲν εἶναι ὑποδεστέρα τῶν καλητέρων
ἐξ αὐτῶν, οὔτε κατὰ τὴν καλλονήν, οὔτε κατὰ τὴν ἀκρίβειαν.
Καὶ ἡ παραβολὴ πρὸς τὸ πρωτότυπον αὐτὸ θέλει ἀποδείξει, νομί-
ζομεν, ὅτι ἡ προσπάθεια, ἥτις κατεβλήθη εἰς τὸ νὰ μεταφυτευθῇ
τὸ λαμπρὸν καὶ εὐῶδες τοῦτο ποιητικὸν ἄνθος ἀπὸ τὸ μητρῶον
αὐτοῦ ἔδαφος εἰς ἐλληνικὴν γῆν, δὲν ἀπέτυχεν ἐντελῶς. Ἄν ὅχι

εἰς ὅλα, τοῦλάχιστον εἰς τὰ πλεῖστα ἔχει τὴν αὐτὴν εὐωδίαν καὶ τὰ αὐτὰ χρώματα, ὅσα καὶ ἐκεῖ ὅπου κατὰ πρῶτον ἐβλάστησε καὶ ἤνθησεν.

Διὰ τὴν ἐνῶσιν τὴν καλλονὴν μετὰ τὴν ἀκρίβειαν, δύο ιδιότητας ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ μετάφρασις καλὴ, ἀλλ' αἱ ὁποῖαι φαίνονται ζηλοτυποῦσαι καὶ ἀσυμβίβαστοι πρὸς ἀλλήλας, διότι ὅσον τις περισσότερον θηρεύει τὴν μίαν, τοσούτω περισσότερον ἀναγκάζεται ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς ἄλλης, ἡ μακαρίτις ἠκολούθησε τὴν μέσσην ὁδόν, ὁδὸν δύσκολον ἀλλὰ μόνην ὀρθὴν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἄγουσαν. Ἀπέφυγε τὸ σύστημα τῆς ἐντελοῦς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ὁποίας ἡ μετάφρασις παύει τοῦ νὰ ᾔῃναι μετάφρασις καὶ καταντᾷ ἀπομίμημα καὶ καθαρὸς ὑπομνηματισμός, ἐπροσπάθησε δὲ ἀπ' ἄλλου νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τὸ ἀντίθετον σύστημα τῆς κατὰ λέξιν μεταφράσεως, τὸ ὅποιον καθιστᾷ αὐτὴν δουλικήν, βεβιασμένην, δυσκατάληπτον καὶ ἄχαριν, μεταχειρισθεῖσα τόσῃ ἐλευθερίαν, ὅση εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν γείνη ἢ μὲν γλῶσσα ὁμαλὴ καὶ φυσικὴ, ἢ δὲ στιχουργία εὐκόλος καὶ ἀβίαστος, καὶ προσκολληθεῖσα εἰς τὸ πρωτότυπον ὅσον τὸ δυνατόν, ὅχι ὁμῶς καὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ θυσιάσῃ τὸ πνεῦμα τῆς γλώσσης μας εἰς τὴν λέξιν, ἢ καὶ νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν μετάφρασιν τὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐλλείψεις τοῦ κειμένου, διότι ὁ Βύρων, ὡς γνωστόν, ἂν καὶ ἔξοχος ποιητής, κακίζεται καὶ ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του αὐτοὺς ὡς σκοτεινὸς καὶ μὴ καθαρεύων πολὺ περὶ τὴν γλῶσσαν. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἐν ᾧ εἰς τὸν πεζὸν λόγον κακίζομεν τὴν κατὰ λέξιν μετάφρασιν, τὸ νὰ θέλωμεν εἰς τὴν ποίησιν τὸν Ἕλληνα νὰ λαλῇ τὴν Ἑλληνικὴν ὡς Ἀγγλος, Γάλλος ἢ Γερμανός; Ἡ μετάφρασις ἐφύλαξε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν στίχων καὶ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν

ὁμοιοκαταληκτούντων τοῦ πρωτοτύπου· ὅταν δὲ φυλάσσωνται τὰ δύο ταῦτα, πᾶς τις μὴ ἀγνοῶν ὅτι αἱ πλεῖσται λέξεις τῆς ἀγγλικῆς εἶναι μονοσύλλαβοι, ἐννοεῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ φυλαχθῇ ἐν ταυτῷ καὶ τὸ αὐτὸ μέτρον. Ἄλλως τε ὁ στίχος τοῦ ὁποίου ἐγένετο χρῆσις εἰς τὴν μετάφρασιν, εἶναι λυρικότατος, αὐτὸς ἐκεῖνος τοῦ καιμένου, διότι εἶναι ὁ διπλοῦς ὀκτασύλλαβος, καὶ τὸ πρωτότυπον εἶναι ὅλον γεγραμμένον εἰς ἰαμβικούς στίχους τεσσάρων ποδῶν, ἐξαιρουμένων ὀλιγίστων χωρίων, τὰ ὅποια ἔχουσι διάφορον μέτρον.

Καὶ εἰς τὸν Γκιαοῦρ ἐπικρατεῖ ἡ σοβαρὰ μελαγχολία, ἡ σκιῶδης μισανθρωπία, τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο καὶ διάπυρον καὶ διὰ τῆς ἐναντιότητος τῆς τύχης μέχρι μανίας ἐξαγριούμενόν αἶσθημα, ἡ ἰδιογνώμων ἐκείνη καὶ σατανικὴ ἀλαζονεία, ἡ περιφρόνησις καὶ ὁ κόρος ἐκεῖνος τῆς ζωῆς, τὰ ὅποια ἀπαντῶμεν εἰς τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος, καὶ τὰ ὅποια φαίνονται ν' ἀρέσκωσιν εἰς ἐκεῖνους πρὸ πάντων, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς πόλεμον πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς ἑαυτοῦς, ὅπως εὐρίσκετο ὁ ἀτυχῆς ποιητής. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα εἶναι τοιουτοτρόπως ἐκτεθειμένα, ὥστε συναρπάζουσι καὶ συμπαρασύρουσι καὶ τὴν μᾶλλον ἀντιδιατεθειμένην ψυχὴν καὶ τὴν περιφέρουσιν εἰς στρόβιλον ἐντὸς τῆς πυρίνης στήλης τῶν παθῶν τοῦ ποιητοῦ. Παρὰ τὰς φοβεράς καὶ φρικώδεις ὁμῶς εἰκόνας ἀπαντᾷ τις καὶ εἰκόνας τερπνάς, ἂν καὶ ὀλιγίστας, ὥστε ἐξ ὅλων τῶν μικρῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος ὁ Γκιαοῦρ ἴσως εἶναι τὸ μόνον, τὸ ὅποιον δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν τινὰ τῶν πολυειδῶν καὶ μεγάλων ποιητικῶν αὐτοῦ προτερημάτων.

Τὸ πρωτότυπον εἶδε τὸ φῶς κατὰ πρῶτον τὸ 1813, τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος ἐξεδόθη τὸ ἐνδέκατον· καὶ ἐν ᾧ ἡ πρώτη ἐκδοσις εἶχε

μόνον 870, κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν ἄλλων περὶ τοὺς 400 στίχους, ἡ ἐνδεκάτη περιεῖχε 1334. Αἱ ἔκτοτε μυρία μετατυπώσεις καὶ μεταφράσεις ἀπέδειξαν ὅτι ἡ εὐδοκίμησις τοῦ ποιήματος δὲν ἦτο παροδική.

Περὶ τῆς ὑποθέσεως, τῆς ὑφῆς καὶ τῆς ἀξίας του μεταφερόμεν ἐνταῦθα τὴν γνώμην διασήμου ἄγγλου κριτικοῦ, τὴν ὁποίαν εὐθὺς μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ποιήματος ἐδημοσίευσεν εἰς ἓν τῶν τότε καὶ σήμερον περιφημοτέρων περιοδικῶν συγγραμμάτων τῆς πατρίδος του, μὲ μικρὰς μεταβολὰς καὶ παραλείπαντες τὰ μόνον εἰς ἀναγνώστην ἄγγλον ἀρμόζοντα (*).

Ὁ Γκιαούρ, λέγει ὁ εἰρημένος κριτικός, εἶναι τεμάχιον πλήρες καλλονῶν, καὶ ἀνάντιρρήτως εὐφυέστατον, χαρακτηριστικώτατον καὶ πάντῃ ἴδιον. Δὲν ἔχομεν δὲ καὶ λόγον νὰ φθονήσωμεν τοὺς ἀκούσαντας τὴν ὅλην ἱστορίαν Ὁθωμανοῦς, διότι τὸ τεμάχιον μᾶς παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν λόρδον Βύρωνα, ἀριστοτέχνην τόσο ἐπιτήδειον καὶ τόσο φιλόκαλον. Ἀφ' οὗτου ἡ νεωστὶ αὐξήσασα ῥαθυμία ἔκαμε τοὺς καθ' ἡμᾶς νὰ μὴν ἔχωσιν ὑπομονὴν εἰς τὰ μακρὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἔθελγον τοὺς πρὸ ἡμῶν, ἔκτοτε, φαίνεται, ἡ ἐπιθυμία τῶν τεμαχίων ἐγείνε κοινοτάτη· οἱ πλεῖστοι τῶν πεπαιδευμένων ἔχουσι σήμερον τόσῃν ὀλίγῃν ὀρεξίῃ ν' ἀναγινώσκωσιν ὅλον ποίημα ἡρωϊκόν, ὅσῃν εὐχαρίστησιν ἤθελον ἔχει νὰ καθήσωσιν εἰς δεῖπνον, εἰς τὸ ὁποῖον ἤθελε προτεθῇ εἰς αὐτοὺς εἷς ὅλος ἐψημένος ταῦρος. Καὶ τῷ ὄντι, ὅταν ἀναλογισθῶμεν πόσον ὀλίγα

(*) Ἡ ἐπίκρισις αὕτη τοῦ Γκιαοῦρ εὐρίσκεται εἰς τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα *Edinburgh Review*. Vol. XXI. Jul. 1813. p. 299—309. Ὡς συγγραφεὺς τῆς ἐπικρίσεως ἐφανερώθη μετὰ ταῦτα ὁ περίφημος Jeffrey.

εἶναι τὰ μακρὰ ποιήματα, εἰς τὰ ὅποια δὲν εὐχεταί τις τὴν παράλειψιν χωρίων ὁλοκλήρων, τότε κλινόμεν εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξωμεν τὴν πρὸς τὰ τεμάχια ῥοπήν, ἂν καὶ ὁ τρόπος οὗτος τῆς ποιήσεως συνεπάγῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀσαφείας. Ἡ ἀληθὴς αἰτία, ὡς φαίνεται, εἶναι ὅτι κανὲν τῶν μακρῶν ποιημάτων, ὅταν ἅπαξ μάθωμεν τὸ περιεχόμενον, δὲν ἀναγινώσκεται ἄλλως, εἰ μὴ κατὰ τεμάχια, τὰ δὲ εἰς ἀπλοῦν σύνδεσμον χρησιμεύοντα, πολλάκις δὲ καὶ ψυχρότατα χωρία, τὰ ὅποια μετὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν συνήθως παραλείπομεν, μᾶς ἀποτρέπουσι τοῦ ν' ἀναγνώσωμεν καὶ πάλιν τὸ ποίημα.

Πολλάκις τὸ νῆμα τῆς ὑποθέσεως συμπλέκεται τόσον ἀνεπιτηδεύως, ὥστε εἶναι μυριάκις ὀλιγώτερον δύσκολον νὰ μαντεύσωμεν τὴν μέθοδον καθ' ἣν ὁ συγγραφεὺς προέβη εἰς τὴν σύγκλωσιν, παρὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πρόοδον αὐτῆς. Εἰς τὸ προκείμενον ὅμως ποίημα οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο ἔχει χώραν. Ἦκούσαμεν μὲν ὅτι τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν, μικρὸν τὰ δῶρον τῆς ὀξυνείας λαβόντες ἢ μικρὰν ποιητικὴν πεῖραν ἔχοντες, ἦλθον εἰς ἀπορίαν θέλοντες νὰ εὕρωσι τὸ νῆμα τῆς ὑποθέσεως. Καὶ ὅμως ἡ ἱστορία αὕτη μᾶς φαίνεται τόσον ὀλίγον ἀσαφὴς ὅσον πᾶν ἄλλο γνωστὸν εἰς ἡμᾶς ποιητικὸν διήγημα, καὶ τολμῶμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι εἶναι εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν καθαρὰ καὶ ἀπλῆ, παραβαλλομένη πρὸς τὰς λυρικὰς ποιήσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀσιανῶν. Ἐν τούτοις εἰς τοιούτους ἀφυεῖς ἀναγνώστας, οἵτινες διὰ μίαν ἔλλειψιν κινδυνεύουσι νὰ γείνωσιν ἔξω ἑαυτῶν, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βοήθημα ἢ ἀκόλουθος σύντομος σκιαγραφία· θέλει τοὺς εὐκολύνει νὰ συνδέσωσι τὰ ἀπεσπασμένα τεμάχια, τῶν ὁποίων αὕτη εἶναι τὸ ἀκριβὲς ἐξαγόμενον.

Ὁ Γκιαούρ, εἰς τὸ παρὸν ποίημα, εἶναι τολμηρὸς καὶ ἐρωτό-
ληπτος νέος, ὅστις ὁδοιπορῶν εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐτρώθη τὴν καρ-
δίαν ἀπὸ τὰ θέλγητρα ἐρωμένης πλουσίου τινὸς Ἑμίρου καὶ
ὅστις κατῴρθωσεν ὅχι μόνον νὰ ἐλκύσῃ τὴν εὐνοίαν αὐτῆς, ἀλλὰ
καὶ νὰ εὕρῃ καιρὸν εἰς συνεντεύξεις καὶ δῆλωσιν τοῦ πάθους των.
Κατ' ὀλίγον ὁμῶς ὁ Χασάν ἀνακαλύπτει τὰς κρυφίας αὐτῶν
σχέσεις, καὶ εἰς τὸν παροξυσμὸν μανιώδους ζηλοτυπίας, ῥάπτει
τὴν ὡραίαν Λεϊλάν ἐντὸς σακκίου, τὴν φέρει ἐν καιρῷ εὐδίου
ἐσπέρας εἰς τὴν παραλίαν, καὶ εἰσβιβάσας αὐτὴν εἰς πλοίαριον,
τὴν μεταφέρει διὰ τῆς κώπης εἰς τι ἤσυχον καὶ βαθὺ μέρος τῆς
θαλάσσης, ὅπου τὴν βυθίζει εἰς τὴν σκοτεινὴν καὶ φρικώδη ἄβυσ-
σον τῶν κυμάτων. Τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἐκδίκησιν μανθάνει
εὐθὺς ὁ Γκιαούρ, καὶ σχεδὸν ὅλος ἔξω ἑαυτοῦ ἐκ τῆς λύπης καὶ
μνησικακίας, ἐνοῦται μὲ σπεῖραν ληστῶν καὶ ἐνεδρεύει τὰ δια-
βήματα τοῦ σκληροῦ Χασάν, ὅστις ἀφοῦ διέδωκεν ὅτι ἡ Λεϊλὰ
ἔφυγεν ἀπὸ τὴν οἰκίαν του, ἀπέρχεται μετὰ πολυτελῶς ὥπλι-
σμένης θεραπείας διὰ νὰ μνηστευθῇ πλουσιωτέραν τινὰ καὶ κα-
λητέρου γένους γυναῖκα. Ὁ Γκιαούρ ἐπιπίπτει εἰς αὐτὸν ἐξερχό-
μενον ἀπὸ στενὴν χαράδραν· μετὰ συμπλοκὴν αἱματηρὰν τὸν
θυσιάζει εἰς τὴν σκιὰν τῆς φονευθείσης Λεϊλᾶς. Μετὰ ταῦτα πα-
ράφορος καὶ πάντοτε ἀπὸ τὸ φάντασμα τῆς σφαγιασθείσης ἐρω-
μένης του καταδιωκόμενος, ἐπιστρέφει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ
καταφεύγει εἰς μοναστήριον ἀναχωρητῶν, ὅχι ἐκ μετανόιας καὶ
διὰ προσευχάς, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ διὰ τὴν
συνάδουσαν πρὸς τὴν λύπην του σκυθρωπότητα τοῦ μακρὰν τῆς
τύρβης τῶν ἀνθρώπων κειμένου ἡσυχαστηρίου. Ἀπομαρानθεὶς
ἀπὸ τὰς ἀλγεινὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἀπαύστως ταραττόμενος ὑπὸ

τῶν σφοδρῶν καὶ βιαίων αὐτοῦ παθῶν, ἀποθνήσκει ἐκεῖ μετὰ πα-
ρέλευσιν ὀλίγων, ἀλλ' ὀδυνηρῶν ἐτῶν, ἀποκαλύπτων εἰς τὸν εὐ-
σεβῇ ἱερέα, τὸν ὁποῖον ὁ οἶκτος καὶ τὸ καθήκον ἔφερον πλησίον
τῆς κλίνης τοῦ θνήσκοντος, τόσα ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ κατα-
στάσεως καὶ ἐκ τῶν παθημάτων τοῦ βίου του, ὅσα ὁ ποιητὴς
ἔκρινε καλὸν νὰ φανερῶσθαι εἰς τὸν ἀναγνώστην.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀπλὴ τοῦ διηγήματος τούτου σκιαγραφία. Καὶ
Τουῖρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἠδύναντο πολλὰ εὐκόλως νὰ σκιαγρα-
φήσωσι τοιοῦτο διήγημα, οὐδεὶς ἄλλος ὅμως παρὰ τὸν Βύρωνα
ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸ ἐκείνην τὴν δύναμιν καὶ ἐκείνην τὴν
ιδιότητα, τὰς ὁποίας βλέπομεν εἰς τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας τε-
μάχια. Παθητικώτατον πρὸ πάντων ἐπενόησε, καὶ πολλὰ ἐπι-
τυχῶς ὑπετύπωσεν ὁ συγγραφεὺς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Γκιαούρ,
τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία, ἂν καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν ποιημάτων
δὲν μᾶς ἦναι ἐντελῶς ἄγνωστος, εἰς τὴν ἐνταῦθα ὁμῶς ζωγρα-
φηθεῖσαν εἰκόνα φαίνεται εἰς ἄκρον καθαρά καὶ πρωτότυπος.

Ψυχὴ διάπυρος, ῥοπὴ πρὸς μεγάλα τολμήματα, περιφρόνησις
μαλθακῶν σκέψεων ἢ μικροπρεπῶν ἡδονῶν, ἀπειθεία ὑπερήφανος
εἰς τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὅλα ταῦτα εὐρίσκονται ἐνταῦθα
ἠνωμένα, ἀλλὰ καὶ ἐχρωματισμένα ὑπὸ πνεύματος σκυθρωποῦ,
ὑπ' ἐκείνης τῆς ὑπεροψίας, ἐκείνου τοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους οἶ-
κτου, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐπινοηθέντα διὰ τὸν Ἀρόλδον (*). Τὴν
σκυθρωποτάτην ὅμως φύσιν τοῦ προσώπου τῆς εἰκόνης ταύτης,
ἣτις διοραταί εἰς λυκαυγὲς καὶ εἰς ὀμιχλώδη ἀπόστασιν, τώρα
μὲν καθιστᾷ ἡμερωτέραν τὸ ὑπερβάλλον φλογερὸν πάθος τοῦ ἔρω-

(*) Ἄλλο ποίημα τοῦ Βύρωνος.

της πρὸς τὸ ἐρασμιώτερον πλάσμα τῆς οἰκουμένης, τῶρα δὲ κατασχιάζει ἡ σφοδρὰ λύπη διὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῦ. Ἡ ποιητικὴ δύναμις τῆς εἰκόνος δὲν ἐλαττοῦται διὰ προσθήκης μικρῶν καὶ ταπεινῶν πραγμάτων, διὰ τῆς ὁποίας νομίζουσιν τινες, ὅτι ἡ ποίησις των ἀποβαίνει φυσικωτέρα καὶ ἀληθεστέρα. Ὁ Γκιαοῦρ δὲν ἀρέσκεται εἰς τὸν ληστρικὸν βίον, δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀνδραποδώδη ἀκολασίαν. Ναὶ μὲν θεωρεῖ τὰς ἀγρίας ἀρετὰς τῆς ἀδαμάστου τόλμης καὶ τοῦ φοβεροῦ ὄγκου ὡς τὰς πρωτίστας ἀνάγκας τῆς τιμῆς, γνωρίζει ὅμως, καὶ καλῶς, ὅτι ἡ ψυχὴ συγκινεῖται σφοδρότερον καὶ τερπνότερον προσηλουμένη στενῶς καὶ θερμῶς εἰς ἓν μόνον προσφιλὲς ὄν. Δύναται μὲν νὰ ἐκλάβῃ τις ὅλον τὸ ποίημα ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης, ὅτι αἱ μεγάλαι ψυχαὶ ἡδύνονται μόνον εἰς τὴν ἀχαλίνωτον βίαν καὶ εἰς τὸν πολὺν θόρον τῶν αἰσθημάτων, καὶ καταφρονοῦσιν ὅλα τὰ ἡσυχότερα πάθη ὡς ἀνάνδρα καὶ νωθρὰ καὶ ἀνάξια νὰ συγκινήσωσι ψυχὴν δυναμένην νὰ ὑποφέρῃ τὴν ὀρμὴν μεγαλητέρων παθῶν, δὲν εἶναι ὅμως παντάπασιν ἡ ἐσφαλμένη αὕτη γνώμη, εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ σπουδὴ διὰ τῶν ὁποίων τὰ αἰσθήματα ἐκφράζονται καὶ ἐρμηνεύονται, αἵτινες δίδουσιν εἰς τὸ παρὸν πόνημα τὴν μεγίστην ἀξίαν, καὶ καθιστῶσι τὸν Βύρωνα ἱκανὸν νὰ μεταβάλλῃ κοινοτάτην φωνικὴν ἱστορίαν εἰς ἄσμα παθητικωτάτης ποιήσεως.

Τὰ ἰδιώματα τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν ἐτηρήθησαν, ὡς ἦτον ἐπόμενονον, μὲ ἀκρίβειαν ἀξιοθαύμαστον εἰς ὅλον τὸ ποίημα.

Αἱ εἰκόνες εἶναι ἐνίοτε βεβιασμέναι καὶ ὄχι φυσικαί, ἡ γλῶσσα πολλάκις τραχεῖα καὶ ἀνεπιμέλητος, ἢ ἡμιτελής καὶ ἄτακτος, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ ὅλου μεγάλη καὶ ἐκπληκτικὴ.

Ἐν γένει τὸ ποίημα τοῦτο δύναται ν' ἀντιπαραβληθῇ πρὸς τὰ

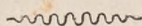
παθητικώτερα τεμάχια καὶ πρὸς τὰ καλῆτερα χωρία τῶν καλῶν λυρικῶν διηγημάτων τῆς ἀγγλικῆς ποιήσεως. Εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις ὑπάρχει πλεότερος ἔπαινος εἰς σύστασιν τοῦ πονηματίου, ἢ ἂν ἐδίδοτο εἰς τὴν ἐπικρίσιν καὶ ἀνάλυσιν ἑκτασις μεγαλητέρα τῆς τοῦ ὅλου ποιήματος.

Εἰς ἀπόδειξιν τῆς ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας τῶν ἀνωτέρω, ὁ ἄγγλος κριτικὸς ἀναφέρει χωρία τινὰ τοῦ ποιήματος, συνοδεύων αὐτὰ μὲ συντόμους παρατηρήσεις, ὑποστηρίζουσας τὴν περὶ τοῦ ὅλου παρ' αὐτοῦ ἐκφρασθεῖσαν γνώμην. Τὰς ὀλίγας ταύτας παρατηρήσεις ἐνυφάναμεν εἰς τὴν περιληπτικὴν ἀνάλυσιν, τὴν ὁποίαν ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτάξωμεν εἰς τὸ ποίημα, διότι ἡ τοῦ ἄγγλου κριτικοῦ, οὕσα πολλὰ συνεπτυγμένα, μᾶς ἐφάνη ἱκανὴ ν' ἀπαλλάξῃ τῆς ἀμηχανίας ἀναγνώστας ἄγγλους, συνειθισμένους εἰς τοιαῦτα ποιήματα, τῶν ὁποίων βρίθῃ ἡ νέα φιλολογία των, ἀνεπαρκὴς ὅμως νὰ ἐκσώσῃ ἐκ τῆς ἀπορίας ἀναγνώστας Ἑλληνας, ἀγεύστους καὶ ἀπείρους εἰσέτι τῆς τοιαύτης ποιήσεως. Νομίζομεν δὲ τοσούτῳ μᾶλλον ὅτι δὲν περιεπέσαμεν εἰς φιλολογικὸν ἀμάρτημα ἐπιτάξαντες τὴν περιληπτικὴν ἀνάλυσιν, καθόσον ὅσοι νομίζουσιν αὐτὴν περιττήν, δύνανται νὰ παραλείψωσι τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ μάλιστα τοὺς προτρέπομεν εἰς τοῦτο, διότι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἴδιον εἶναι νὰ εὐχαριστῇται μᾶλλον, ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἀνακαλύπτῃ τὰς ἀφανεῖς σχέσεις καὶ τὰς κεκρυμμένας ἐννοίας, ἢ ὅταν ἐμβατεύῃ εἰς αὐτὰς ὁδηγούμενον.

Κ. Ν. ΔΟΣΙΟΣ.

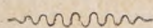
ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ
ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ.

Τὸ εἰς τὰ ἀσυνάρτητα ταῦτα τεμάχια περιεχόμενον διήγημα στηρίζεται εἰς συμβάντα, τὰ ὅποια τώρα εἶναι σπανιώτερα εἰς τὴν Ἀνατολὴν παρ' ἄλλοτε· ἴσως διότι αἱ γυναῖκες προφυλάττονται περισσότερον παρὰ τὸ πάλαι, ἢ διότι οἱ χριστιανοὶ εἶναι εὐτυχέστεροι ἢ ὀλιγώτερον τολμηροί. Ἡ ὅλη ἱστορία δὲν περιεῖχεν εἰ μὴ τὰ παθήματα δούλης τινός, ἣτις ἀποδειχθεῖσα ἄπιστος, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Τούρκων, καὶ τῆς ὁποίας ὁ ἐραστής, νέος τις Ἑνετός, ἐτιμώρησε τὸν φονέα. Τοῦτο συνέβη καθ' ὃν καιρὸν ἡ δημοκρατία τῆς Ἑνετίας κατεῖχε τὴν Ἐπτάνησον, μικρόν τι πρὸ τῆς ἐκδιώξεως τῶν Ἀλ-

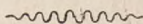

θανῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, τὴν ὁποίαν οὗτοι μετὰ τὴν
εἰσβολὴν τῶν Ῥώσων εἶχον καταπορθήσει. Ἡ λειποτα-
ξία τῶν Μανιατῶν, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν ἐπετράπη ἡ λεη-
λασία τοῦ Μιστρᾶ, ἐπέφερε τὴν παῦσιν τούτου τοῦ ἐπι-
χειρήματος καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Πελοποννήσου, γενο-
μένης πανταχοῦ θέατρον τοσούτων καὶ τοιούτων σκληρῶν
πράξεων, ὥστε ὅμοιον παράδειγμα δὲν εὐρίσκεται οὔτ' εἰς
αὐτὰ τῶν πιστῶν τὰ χρονικά.

Ο ΓΚΙΑΟΥΡ.

Κανέν φύσημα αέρος δὲν κυλίνει κανέν κύμα
ἐκεῖ ὅπου κεῖτ' ὁ ἥρωας Ἀθηναῖος εἰς τὸ μνηῆμα,
μνημ' ἀστράπτων εἰς τὴν ἄκραν ἐνὸς βράχου, τὸ ὁποῖον
πρῶτον χαιρετᾷ τὴν πρῶραν τῶν ἐπιστρεφόντων πλοίων
5 εἰς τὴν χώραν, τὴν ὁποίαν ἠλευθέρωσε ματαίως.—
Πότε ὅμοιος μ' ἐκείνον θὰ φανῇ τις ἥρωας νέος; (*)
.....

(*) Ἡ Ἑλλάς ἀπάντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην τοῦ ποιητοῦ μετὰ ὀκτὼ ἔτη, ἀναδεί-
ξασα κατὰ θάλασσαν ἐφάμιλλον τοῦ Θεμιστοκλέους ἥρωα τὸν Ἀνδρέαν Μιαούλην, τοῦ ὁποῖου
τὸ εὐτελὲς μνημεῖον κεῖται εἰς τὸ αὐτὸ ἀκρωτήριον τοῦ Πειραιῶς, ὅπου καὶ ὁ νομιζόμενος τοῦ
ἀρχαίου συναδέλφου του παράλιος τάφος. Ὅτε ὁ Βύρων ἐποίει τοὺς ἀνωτέρω στίχους, ἐνε-
φιλοχῶρει βεβαίως εἰς τὴν μνήμην του τὸ τετράστιχον Πλάτωνος τοῦ κωμικοῦ, τὸ ὁποῖον
ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Θεμιστοκλέους, λέγων περὶ τοῦ τάφου τοῦ στρατη-
γοῦ Ἀθηναίου τὰ ἑξῆς· «Θεόδωρος δ' ὁ περιγηγῆτης ἐν τοῖς περὶ μνημάτων εἴρηκεν, ὡς ὑπο-
νοῶν μᾶλλον ἢ γινώσκων, ὅτι περὶ τὸν μέγαν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἀλκιμον
ἀκρωτηρίου πρόκειται τις οἶον ἀγκών, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντὸς ἧ τοῦ ὑπεύδιδον τῆς θαλάτ-
της κρηπὶς ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βωμοειδὲς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. Οἴεται
δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

ὁ σὸς δὲ τύμβος ἐν καλῷ κεχωσμένος
τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις ἔσται πανταχοῦ
τοῦς τ' ἐκπλέοντας εἰσπλέοντάς τ' ὀψεται
χρῆπόνταν ἁμίλλαι τῶν νεῶν θεάσεται».

- Πάντοτε διαγελῶντα κ' εὐδιον, ὦ χώρα θεία,
βλέπousι τὸν οὐρανόν σου τὰ ὠραῖά σου νησία.
Ὅστις ἀπὸ τοῦ Σουνίου τὴν λοφώδη παραλίαν
10 τὰ παρατηρεῖ, τοσαύτην ἀπολαύει εὐτυχίαν,
ὥστε θέλγητρα εὐρίσκει κ' εἰς αὐτὴν τὴν ἐρημίαν.
Ἄπειροι ἐδὼ καθρέπται τῆς θαλάσσης κατοπτρίζουν
τῶν βουνῶν τὰ περίξ ὕψη, καὶ μὲ τούτων χρωματίζουν
τὰς βαφὰς τὴν μειδιῶσαν πεδιάδα τῶν ὑδάτων,
15 ὅσα τὴν Ἑδὲμ τῆς Ἑω βρέχουν μὲ τὰ κύματά των·
ἂν δὲ ζέφυρός τις φεύγων θάλασσαν ἢ γῆν περάσῃ,
κ' ἢ τὸν κρύσταλλον τοῦ πόντου τὸν κυάνεον συνθλάσῃ,
ἢ ἐξ εὐανθέμων δένδρων τινὰ ἄνθη ἀναρπάσῃ,
τότε πόσον γλυκὺς εἶναι! ἔφυδρος καὶ ἀνθοσμίας,
20 πανταχοῦ τὴν δρόσον φέρει, πανταχοῦ τὰς εὐωδίας!
Ἑδὼ φύεται τὸ ῥόδον μέσον βράχου καὶ αὐλῶνος,
εἶναι τοῦ πολυκελάδου αἰδοῦ, — τῆς ἀηδόνος, —
σεμνὴ νύμφη ἡ ὁποία, ὅταν ὕμνους οὗτος ψάλλῃ
ἐπαινῶν ἀπὸ τὰ ὕψη τὰ ἐξαίσιά της κάλλη,
25 εἰς τοῦ ἐραστοῦ τοὺς λόγους ἐρυθρόχρους ἀναθάλλει.
Εἶναι ἄνασσα τῶν κήπων· ποτὲ φύσημα τυφῶνος
δὲν τὴν κάμπτει, οὔτε φύχῃ τὴν παγόνουσι χιόνος·
ἐντελῶς ἀπηλλαγμένη τῶν τῆς δύσεως χειμῶνων,
ἀπὸ τοὺς ζεφύρους ὅλον περιπνέεται τὸν χρόνον·
30 ὅσα δὲ ἀπὸ τὴν φύσιν ἔλαβεν αὐτὴ ὡς δῶρον
τὰ ἀντεπιστρέφει πάλιν ὡς εὐγνωμοσύνης φόρον,
τοὺς λαμπροὺς χρωματισμούς της εἰς τὸν ἱλαρὸν αἰθέρα,
τοὺς εὐώδεις σνέναγμούς της εἰς τὸν εὐμενῆ ἀέρα.
Ἄνθη ἔαρος τὸν τόπον πανταχοῦ κατακοσμοῦσι,
πανταχοῦ τοὺς ἐρωμένους σκιαὶ δένδρων προσκαλοῦσι,
35 πανταχοῦ εὐρίσχεις πλῆθος ἀντρῶν ἀναπαυτηρίων·

- τῶρα ὁμῶς κατοικοῦνται ὑπὸ πειρατῶν ἀγρίων.
Μὲ τὸ σκάφος των εἰς κόλπους κεκρυμμένοι ἐνεδρεύουν,
καὶ τὰ ποντοπόρα πλοῖα μὲ τὰ βλέμματα θηρεύουν,
40 ἕως εὐθυμός τις ναύτης τὴν κιθάραν του τονίσῃ
καὶ ὁ ἔσπερος νὰ φέγγῃ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρχίσῃ·
μὲ περιδεμένην κώπην τότε αὐτοὶ κωπηλατοῦντες,
κ' ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν βράχων ἄνευ κρότου προχωροῦντες,
ἐφορμῶσιν οἱ κακοῦργοι τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν λείαν,
45 κ' αἰφνης εἰς θανάτου ῥόγχον τρέπουσι τὴν μελωδίαν.
Ἄπορον! ἐν ᾧ ἡ φύσις, ὡς κατὰ παραγγελίαν
Θεοῦ, ἔπλασεν ἐνταῦθα δι' ἀγγέλους κατοικίαν,
ἐκκενώσασα εἰς ὄλον τὸν ὡραῖον τόπον τοῦτον
τάς ἀφθόνους χάριτάς της, τῶν θελγήτρων της τὸν πλοῦτον,
50 ὁ θνητός, τῆς φθορᾶς φίλος, ὡς ἐν μέθῃ καὶ κραιπάλῃ
εἰς φρικώδη ἐρημίαν θέλει νὰ τὸν μεταβάλῃ,
πατῶν ἐξ ἀναισθησίας μὲ τὸν πόδα τὸν κτηνώδη
ὅλα τὰ ποικίλα ἄνθη, ὅλα τ' ἄνθη τὰ εὐώδη,
τὰ ὅποια τῶν χειρῶν του δὲν ζητοῦσι τὴν φροντίδα,
55 ἀλλ' αὐτόφουτα στολίζουσιν τὴν ὡραίαν του πατρίδα,
καὶ μ' ἡπίαν γλῶσσαν λέγουν « Ἀνθρωποὶ μὴ μᾶς πατῆτε, —
ἄλλο τι δὲν σᾶς ζητοῦμεν, — τὴν ζωὴν μας λυπηθῆτε! »
Ἄπορον! ἐν ᾧ τὰ πάντα ἄλλως πνέουν ἡσυχίαν,
ἀναπτύσσουν τὰ πάθη ὑπερήφανον μανίαν·
60 ἀσωτία βασιλεύει, ἀρπαγῆς ἐπιθυμία,
κ' ἐξαπλόνουν μαῦρον σκότος εἰς τὰ πάγκαλα πεδία.
Ἀπαράλλακτος ἡ χώρα, ὡς ἂν ἐωσφόρων στίφη
ἀπεδίωξαν ἐντεῦθεν τοὺς ἀγγέλους μὲ τὰ ξίφη,
καὶ πᾶν ἔκτρωμα τοῦ Ἄδου, φάλαγγες κακῶν δαιμόνων
65 ἐπεκάθησαν θρασέως εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὸν θρόνον.
Τόσον ἡ Ἑλλάς ὡραία, τόσον ἡ Ἑλλάς ἐλκύει,

τόσον καὶ οἱ ὀλετῆρες τύραννοί της εἶν' ἀχρεῖοι (*).

- “Οστις εἰς θανόντος κλίνην ἔτυχε ποτὲ νὰ ἔλθῃ
 πρὶν ἀκόμη ἢ ἡμέρα τοῦ θανάτου του παρέλθῃ,
 70 ἢ πανώλεθρος ἐκείνη, πρώτη τῆς ἀνυπαρξίας,
 ἀλλ' ἐσχάτη τῶν κινδύνων, τῶν παθῶν, τῆς ἀγωνίας,
 (πρὶν τὸ πρόσωπον ὁ ὄνυξ παραφθείρῃ τοῦ θανάτου
 καὶ τὸ ἐπιμένον κάλλος σθέσῃ μὲ τὰ δάκτυλά του,)
 θὰ ἐθαύμασε βεβαίως τὴν ἀγγελικὴν γαλήνην,
 75 τῆς ἐκστάσεως τὸ ἦθος, τὴν ἀτάραχον εἰρήνην,
 τὴν ὠχρὰν ἐκείνην ὄψιν, στερεάν, ἀλλ' ἀνειμένην,
 τὴν ὑπὸ τῆς ἀτονίας τρυφερῶς ὠραϊσμένην.
 ἂν δὲν ἔδλεπε τὸ ὄμμα τὸ στεγρὸν καὶ φρικαλέον,
 ὅπου δὲν γελᾷ, δὲν λάμπει, οὔτε δάκρυ χύνει πλέον,
 80 καὶ τὸ μέτωπον ἐκεῖνο τὸ ξηρὸν καὶ παγωμένον,
 ὅπου ἢ τῶν τάφων νάρκη τῶν ἐκεῖ παρισταμένων
 τὴν ψυχὴν καταταράττει, ὥς ἂν ἔμελλον ὁμοίαν
 καὶ αὐτοὶ νὰ λάβουν τύχην μετ' ὀλίγον, τὴν ὁποίαν
 τρέμουν βλέποντες καὶ φρίττουν, ἀτενίζουν μολοντοῦτο·
 85 ἂν τὸ μέτωπον καὶ τ' ὄμμα ἔμπροσθεν δὲν εἶχε τοῦτο,
 στιγμάς, — ὄχι, — ὥρας ὅλας αὐτὸς ἤθελε διστάζει,

(*) Ἡ λυπηρὰ σκέψις περὶ τῶν πανωλέθρων ἀποτελεσμάτων τῆς τυραννίας, ἥτις ἠδυνήθη νὰ νεκρώσῃ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐξαλείψῃ τὰ φυσικὰ κάλλη της, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸ ἐπόμενον ἀμίμητον χωρίον, ὅπου ἡ περιεχομένη εἰς αὐτὸ ἰδέα, ἥτοι ἡ παραβολὴ τοῦ τί εἶναι ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὸ τί ἄλλοτε ἦτο, ἔπρεπε κατὰ φυσικὸν λόγον νὰ ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἀγανακτήσεως κατὰ τῶν αἰτίων ὧν τῶν δεινῶν, καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τὸ ἄλλο χωρίον, ὅπου προτρέπει τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, μετριοῦ βλέπων αὐτοὺς ἀναισθητοῦντας, στρέφει, ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ τοὺς ἴδῃ ἀνεξαρτήτους καὶ αὐτονόμους, τὴν ἀγανάκτησίν του καὶ κατ' αὐτῶν διὰ τὴν ἀναληγσίαν των. Τοιοῦτοτρόπως ἂν καὶ τὰ τεμάχια ταῦτα φαίνωνται ἀσυνάρτητα, ἔχουσι φυσικὴν καὶ στενὴν τὴν πρὸς ἀλλήλα σχέσιν.

ἂν ὁ θάνατος τῷ ὄντι τὸν νεκρὸν ἐξουσιάζῃ·
τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλη
κατὰ τὰς στιγμὰς τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ἐπιθάλλει!

- 90 Καὶ αὐτῆς τῆς παραλίας ἡ εἰκὼν εἶναι ὁμοία·
εἶναι ἡ Ἑλλάς, ἀλλ' ὅμως ἡ Ἑλλάς νεκρὰ καὶ κρύα!
ναὶ νεκρά, ἀλλὰ ὠραία· ναὶ ψυχρά, ἀλλὰ γλυκεῖα·
ὅμως φρικτὰς μὴ βλέπων οὐδαμοῦ ζωῆς σιμῆα.
Καλλονὴν τοιαύτην ἔχουν μόνον οἱ ἀποθαμμένοι,
95 ἥτις, καὶ ψυχῆς ἀπούσης, εἰς τὸ πρόσωπόν των μένει·
ἥτις, ἕωσού ὁ τάφος σκεπασθῇ ἀπὸ τὸ χῶμα,
μᾶς πλανᾷ ἐν ᾧ μᾶς δείχνει ψευδῇ χάριν, ψευδὲς χρῶμα.
Ἀγλὴ τῆς ψυχῆς εἶν' αὕτη εἰς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου,
εἶν' ἀστήρ περιαυγάζων τὰ ἐρείπια τοῦ βίου,
400 ἐκπνευσάντων αἰσθημάτων ζώπυρον τὸ τελευταῖον,
σπινθήρ, — ἴσως ἀπὸ φλόγα οὐρανίαν ἀποβρέων, —
ὅστις τὸν νεκρὸν φωτίζει, ἀλλὰ δὲν θερμαίνει πλέον.

Τῶν μεγάλων ἀνδρῶν μῆτερ, κλεινὴ χώρα τῶν ἀνδρείων!
ἀπὸ τῶν βουνῶν τὰ ἄντρα ἥσο μέχρι τῶν πεδίων

- 405 προμαχὼν ἐλευθερίας εἴτε δόξης μαυσωλεῖον!
Νεκροθήκη ἡμιθέων! Αὕτη ἡ κατάστασίς σου;
ταῦτα λείψανα τὰ μόνα ἐκ τῆς ἄλλοτε ζωῆς σου;
Πρόσελθε δειλὲ σὺ δοῦλε, τῶν ἀλύσεών σου φίλε,
καὶ εἰπέ, δὲν εἶν' ἐκεῖναι αἱ ἀρχαῖαι Θερμοπύλαι;
440 καὶ τὸ κυανοῦν δὲ ὕδωρ τὸ τὴν γῆν σου πέριξ πληττον,
γόνε χαῦνε προπατόρων αὐτονόμων, ἀνικήτων,
λέγε, τίς ἡ παραλία, τίς ὁ σκόπελος ἐκεῖνος;
Εἶν' ἡ θάλασσα, ὁ βράχος, ὁ λιμὴν τῆς Σαλαμῖνος!
Ἐγερθῆτε! ἐγερθῆτε! ἀνακτήσατε γενναίως
445 τὴν γῆν ταύτην, τῆς ὁποίας εἶναι ἄφθαρτον τὸ κλέος·

- εἰς τὴν τέφραν τῶν προγόνων εὐρατέτινας σπινθῆρας
καὶ ἀνάψατ' εἰς τὰ στήθη ἐνθουσιασμοῦ κρατῆρας·
ὁ φιλόπατρις ἂν πέσῃ εἰς τὴν μάχην τῶν αἱμάτων,
ὄνομα θὰ ἀποκτήσῃ φοβερὸν ὡς τ' ὄνομά των,
- 120 αἰωνίως τῶν τυράννων τὰς ψυχὰς κατασπαράττον·
εἰς τὰ τέκνα του θ' ἀφήσῃ δόξαν καὶ ἐλπίδα τόσῃν,
ὥστε ἀντὶ τῆς δουλείας θάνατον νὰ προτιμῶσιν.
Ἄφοῦ ἡ ἐλευθερία ἅπαξ πόλεμον κινήσῃ,
μάχονται τὰ τέκνα ὅταν ὁ πατήρ των τελευτήσῃ,
- 125 ὥστ' ἄργα εἴτε ταχέως αὐτὴ πρέπει νὰ νικήσῃ.
Σὺ, Ἑλλάς, τοῦ λόγου μάρτυς· τῆς λαμπρᾶς σου ἱστορίας
αἱ σελίδες ἀναγγέλλουν τὰς τοιαύτας ἀληθείας!
Βασιλεῖς ἐν ᾧ ἀγνώστους πυραμίδας ἔχουν μόνον,
βυθισμένοι εἰς τὸ σκότος κ' εἰς τὴν κόνιν τῶν αἰώνων,
- 130 οἱ μεγάλοι ἥρωές σου,— ἂν καὶ τὸ ἐκ λίθου μνηῆμα,
ἡ ἀνιδρυθεῖσα στήλη, ἔγινε τοῦ χρόνου τρίμμα,—
διαρκέστερον μνημεῖον ἔχουσιν οἱ δαφνηφόροι,
τύμβον ἐνδοξον, μέγαλον,— τῆς πατρίδος των τὰ ὄρη!
Εἰς τὸν ξένον λέγ' ἡ Μοῦσα, αἱ ἀκρώρειαι ἐκεῖναι
- 135 ὅτι ἄφθαρτον μνημεῖον ἀθανάτων ἀνδρῶν εἶναι!
Μακρὸν εἶναι νὰ ἐκθέσῃ, λυπηρόν τις νὰ δηλώσῃ,
πᾶς μετὰ τοσαύτην δόξαν ἦλθεν ἀθλιότης τόσῃ·
ἀρκεῖ ὅτι κανεὶς ξένος δὲν σοῦ ἔκαμψε τὸ γόνυ
εἰ μὴ ὅτε διεφθάρης. Ναί! Ἐταπεινώθης μόνη.
- 140 Ναί! Ἀφ' οὗ ἐξηχρειώθης, ἔφερες εἰς φῶς προδότας
κ' ἥνοιξας ὁδὸν καὶ πύλας εἰς τοὺς ἔξωθεν δεσπότας.

Τί νὰ εἶπῃ ὅστις ἔλθῃ εἰς αὐτὰς τὰς παραλίας;
τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν σου δὲν εὕρισκει ἱστορίας,
οὔτε θέμα ὡς τὸ πάλαι ἀνυψοῦν τὴν φαντασίαν

- 145 καὶ τὴν Μοῦσαν περιφέρον εἰς ὁδὸν τὴν οὐρανίαν,
ὅτε γενεὰν σὺ εἶχες τοῦ ἐδάφους σου ἀξίαν.
Καὶ τὴν σήμερον θὰ τρέφουν αἱ κοιλάδες σου καρδίας
καὶ ψυχὰς ἐνθουσιώδεις, πάλιν εἰς μεγαλουργίας
τοὺς υἱοὺς σου δυναμένους νὰ κινήσουν· ὅμως τώρα
- 150 αὐτοὶ ζοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ὡς ἀνδράποδ' ἀχθοφόρα·
εἶναι δοῦλοι,—καὶ τί λέγω; δοῦλοι δούλων τῶν ἐσχάτων,
καὶ ἀναίσθητοι εἰς ὅλα, φίλοι τῶν κακουργημάτων.
Πᾶσα σήμερον κακία τὴν καρδίαν των μολύνει
ἱκανὴ ν' ἀφομοιώσῃ τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ κτήνη·
- 155 καὶ τῆς ἀρετῆς ἀκόμῃ στερημένοι τῶν ἀγρίων,
κανὲν αἴσθημα δὲν ἔχουν ἢ γενναῖον ἢ ἀνδρεῖον·
εἰς τοὺς γείτονας λιμένους πανουργία εἶναι ὅλος,
κ' ἔγεινε παροιμιώδης τοῦ Γραικοῦ παντοῦ ὁ δόλος.
Κατὰ τοῦτο εἶν' ὀξύνους, τοὺς ἀρχαίους ὁμοιάζει,
- 160 ἀλλ' εἰς τοῦτο, τοῦτο μόνον, πρέπει τώρα νὰ κομπάζῃ.
Ἡ φωνὴ ἐπὶ ματαίῳ θέλει τῆς ἐλευθερίας
νὰ ἐγείρῃ πνεῦμα φέρον πρὸ πολλοῦ δεσμὰ δουλείας·
φεῦ! οἱ δοῦλοι φέρουν ὅλοι τὸν ζυγὸν μετ' ἀπαθείας.
Παύω τὸ ἐξῆς νὰ χύνω δι' αὐτοὺς τὰ δάκρυά μου,
- 165 λυπηρὸν ὥστοςον εἶναι τοῦτο τὸ διήγημά μου,
ὥστε, ὅστις τὸ ἀκούσει, θέλει συνομολογήσει
ὅτι ὁ ἀκούσας πρῶτος εἶχε λόγους νὰ θρηνήσῃ.

..... 1

Σκια μαύρη καὶ ἀγρία βράχων ἀποτομωτάτων
ἐπὶ τῶν κυανοχρόων ἐπεκτείνεται ὑδάτων·

- 170 ὁ ἄλιευτὴς μὲ φόβον τὴν κυττάζει, ὑποπτεύων
πειρατοῦ ἢ Μανιάτου μὴ ᾔναι σκάφος ἐνεδρεῦον (*).

(*) Περί τοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐπικινδύνου τῶν ἐλληνικῶν παραλίων, κρυπτόντων πει-

Θέλων τὸ πλοιάριόν του νὰ σωθῇ ἐκ τῶν κινδύνων,
φεύγει τὸν πλησίον ὄρμον, τὸν ἐπίφοβον ἐκεῖνον·
καίτοι ἐξησθηνημένος ὅλος ἐκ τῆς ἐργασίας

- 175 καὶ βαρὺ τὸ σκάφος ἔλκων ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἰχθύας,
δυνατὰ κινεῖ τὴν κώπην, καὶ τοῦ Πειραιῶς πλησίον
προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ, ὅπου ἀσφαλέστερον τὸ πλοῖον,
ἐν ᾧ τὴν ὁδὸν του φέγγει ἡ χαρίεσσα σελήνη,
ἥτις τὰς τῆς Ἑω νύκτας μὲ τὸ φέγγος της λαμπρύνει.

.....

- 180 Μὲ τῆς ἀστραπῆς τὸ τάχος καὶ μὲ τὸν βροντώδη κτύπον
τίς μ' ἤνίας ἀφειμένας καὶ εἰς μαῦρον τρέχει ἵππον;
Πάταγον φρικτὸν ἀκούω, κτύπον ἄγριον πετάλων,
μετὰ κρότον ἄλλον κρότον, μετὰ γδοῦπον γδοῦπον ἄλλον,
καὶ τὰ πέριξ ἄντρα ἦχον ἀναπέμπουσι μέγαν.

- 185 ὁ ἀφρὸς ἀπὸ τοῦ ἵππου τὰ πλευρὰ ὅστις σταλάζει
τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης τὸν ἀφρὸν παρομοιάζει·
εἰς τὴν θάλασσαν πλήν τώρα κανὲν κύμα δὲν ἀφρίζει,
τοῦ Γκιαούρ τὸ στῆθος μόνον ἡσυχίαν δὲν γνωρίζει·
μᾶλλον τις νὰ κατευνάσῃ δύναται τὴν τριχυμίαν

- 190 παρὰ σοῦ, Γκιαούρ, τοῦ νέου τὴν ἀνήσυχον καρδίαν.
Δὲν γνωρίζω ποῖος εἶσαι· ἡ φυλὴ σου καταισχύνη,
καὶ ἡ ὄψις παθῶν πλήρης· ἀντὶ ὅμως νὰ τὰ σβύνῃ
ὁ καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ, αὐτὸς μᾶλλον τὰ βαθύνει!
Τόσον νέος καὶ τί χρῶμα! τὸ νοσῶδες μέτωπόν σου

- 195 μαρτυρεῖ ὅτι τὸ στῆθος βορὰ εἶναι τῶν φλογῶν σου·
ἂν καὶ τὸ κακὸν σου ὄμμα εἶχες πρὸς τὰ κάτω νεῦον,

ρατὰς ὑπὸ τοὺς βράχους, τῶν ὁποίων ἡ σκιά καθιστᾷ τὸ ληστρικὸν σκάφος ἀφανὲς εἰς τοὺς
παραπλέοντας, πρὸλ. στίχ. 36—45, οὔτινες εἶναι ὡς προπαρασκευὴ καὶ ἐξήγησις τοῦ χω-
ρίου τούτου.

κ' ὥς μετέωρον διῆλθες φοβερόν, ταχὺς ἵππεύων,
καλὰ σ' εἶδα· ἔξ ἐκείνων ὅτι εἶσαι μοι ἐφάνη
τῶν ἀπίστων, ὅπου φεύγουν ἢ φονεύουν Μουσουλμάνοι.

200 Τρέχει, τρέχει κατὰ κράτος· ἐν ᾧ φεύγει δὲ ἐμπρός μου,
τὸν ἀκολουθεῖ μακρόθεν ἔκθαμβος ὁ ὀφθαλμός μου.

Ἄν καὶ ἐπαρουσιάσθῃ ὥς νυκτιπλανῆς τις δαίμων,
ὅστις ἦλθε κ' ἠφανίσθῃ μὲ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων,
ἢ μορφή του ἐτυπώθῃ εἰς τὴν μνήμην μου, καὶ μένει

205 εἰς τὰ βάθῃ τῆς ψυχῆς μου ὥς εἰκὼν συγκεχυμένη,
καὶ περιβομβεῖ, ἀφ' ὅτου ὁ ταχὺς διῆλθεν ἵππος,
εἰς τὰ ὧτά μου ἀκόμῃ τῶν πετάλων του ὁ κτύπος.

Ἄ, κεντᾶ τὸν ἵππον πάλιν· ἰδοὺ τώρα πλησιάζει
τὸν κρημνόν, ὅστις τοῦ πόντου τὰς ἀδύσσοις συσχιάζει.

210 Ἐπισπεύδει τὴν φυγὴν του, — περιστρέφεται μὲ τάχος, —
καὶ ἀπὸ τὰ βλέμματά μου τὸν ἀπέκρυψεν ὁ βράχος·
βέβαια ὁ εἰς τοιαύτην φεύγων ὦραν ἐσπευσμένως
δὲν εὐχαριστεῖται ὅταν τὸν παρατηρῇ τις ξένος,
καὶ μισεῖ τὸ φῶς τῶν ἄστρων, ὑποπτεύων μήπως δείχνῃ

215 εἰς τοὺς ἄλλους τῆς φυγῆς του τὰ μυστηριώδη ἔχνη.
Πρὶν προβῇ, στραφεὶς ὀπίσω μὲ ἠτένισεν ὥς λέων·
μὲ ἐν βλέμμα — ὥς ἂν ἦτο βλέμμα του τὸ τελευταῖον.

Ἀνασύρει τὰς ἡνίας, τὴν ὁρμὴν τοῦ ἵππου παύει,
στιγμὴν μίαν τὸν ἀφίνει τὴν ἀναπνοὴν νὰ λάβῃ,

220 αὐτὸς δὲ τὴν κεφαλὴν του περιέργως ἀνυψώνει. —

Ἐπερθεν τοῦ ἐλαιῶνος πρὸς τί βλέμμα προσηλόνει; (*)

(*) Ὁ λαὸν Ὀθωμανὸς ἀγνοεῖ τίς ὁ μυστηριώδης φυγὰς καὶ τίς ὁ σκοπὸς τοῦ δρόμου
του· περιγράφει ὅ,τι βλέπει. Διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις ὅλα τὰ κινήματα καὶ ὅλας τὰς εἰς τὸ πρόσω-
πον ἐκ διαφόρων αἰσθημάτων αἰσθῆς ἐπιφανομένας διακρίσεις τοῦ ταχὺ τὸν ἵππον ἐλαύνον-
τος Γκιοῦρ, πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι σπεύδει νὰ διασώσῃ τὴν κατ' ἐκείνην τὴν ἐσπέραν

- Εἰς τὸν λόφον ἐπιλάμπει ἡ ἡμίκυκλος σελήνη,
καὶ πᾶς λύχνος τῶν τζαμίων τρέμοντα τὰ φῶτα χύνει,
καὶ μακρὰν πυροβολοῦσιν εὐθυμοὶ οἱ Μουσουλμάνοι·
- 225 ἔὰν δὲ νὰ ἀντηχήσῃ ἡ βροντὴ ἐδῶ δὲν φθάνῃ,
αἱ πολλαὶ καὶ πανταχόθεν ἀστραπαὶ τῶν πυροβόλων
τὴν εὐλάβειαν δηλοῦσι τῶν ἐορταζόντων ὄλων.
Ἦ ἐσπέρα αὕτη εἶναι—τέλος τοῦ Ῥαμαζανίου·
ἡ ἐσπέρα αὕτη εἶναι—πρώτῃ τοῦ Βαῖραμίου·
- 230 ἡ ἐσπέρα.... Πλὴν τίς εἶσαι; καὶ τὸ ἔγκλημά σου ποῖον;
σὺ ὁ ἔχων στολὴν ξένην καὶ τὸ βλέμμα τῶν θηρίων;
τί κακὸν δηλοῦσι ταῦτα ὡς πρὸς σέ ἢ τὴν φυλὴν σου,
καὶ διστάζεις νὰ βραδύνῃς ἢ νὰ σπεύσῃς τὴν φυγὴν σου;—
Ἔσταμάτησεν.... ὁ φόβος εἰς τὴν ὄψιν του ἐδρεύει·
- 235 ἀλλ' εὐθὺς ὀρμᾷ τὸ μῖσος καὶ τὸν φόβον φυγαδεύει.
Δὲν εἶν' ὅμως ἡ πυρώδης λεπτὴ ἑξαψὶς ἐκείνη,
τὴν ὁποῖαν στιγμιαία ὀργὴ αἴφνης ἐπιχύνει,
ἀλλὰ χρῶμα τοῦ μαρμάρου, ἡ λευκότης τοῦ οἰοῦ
τὸ πυκνὸν αὐξάνει σκότος εἰς τὸ βάθος τοῦ μνημείου.
- 240 Πρὸς τὴν γῆν τὸ ὄμμα κλίνει· ἄψυχον τὸ προσηλόνει·
φιλοπόλεμον, λυσσώδη τὸν βραχίονα ὑψώνει,
καὶ χειρονομεῖ ἀγρίως· σκέπτετ' ἴσως τί νὰ κάμῃ,
ἂν νὰ ἐπιστρέψῃ πρέπη ἢ εἰς τὰ ἐμπρὸς νὰ δράμῃ·
ἀλλ' ὁ ἵππος του ὁ μαῦρος δὲν προσμένει καὶ ἀφρίζει,
- 245 καὶ ἐκ τῆς στενοχωρίας ὀλοφώνως χρεμετίζει·
μ' ὀρμὴν τότε πίπτ' ἡ χεὶρ του καὶ τὴν σπάθην εὐθὺς δράσσει·
ἡ φωνὴ ἐκ τοῦ ληθάργου τὸν Γκιαοῦρ ἀνατινάσσει,
ὅπως τῆς γλαυκὸς ὁ γόος τοὺς ἐν ὕπνῳ ἐκταράσσει.

περὶ ἀπάντων κινδυνεύουσιν Λεϊλάν. Μὴ ἰδὼν τοὺς δημίους αὐτῆς πρὸς τὴν ὁποῖαν τρέχει
παραλίαν, οὐτ' ἐντεῦθεν τοῦ ἐλαιῶνος, ἀνορθοῦται ἐπὶ τῶν ἀναβολέων καὶ ῥίπτει ὕπερθε
αὐτοῦ τὰ βλέμματά του, ἐξετάζων μήπως ἀνακαλύψῃ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐξ Ἀθηῶν κατερχομένους.

- Τὰ πλευρὰ κεντᾶ τοῦ ἵππου, πηγᾶς αἵματος ἀνοίγει,
250 καὶ πετᾶ... ζητεῖ κινδύνους τῆς ζωῆς νὰ ἀποφύγῃ.
Ὡς τζερίτι ἀπὸ χεῖρα ῥωμαλέαν τιναγμένον
ἀνεσκίρτησε τὸ ζῶον κ' ἔφυγεν ἡγριωμένον.
Περιέτρεξε τὸν βράχον... κ' ἔπαυσεν ὑπὸ τοῦ κτύπου
ὁ αἰγιαλὸς νὰ τρέμῃ τοῦ ταχυδρομοῦντος ἵππου·
255 ἡφανίσθη τώρα πλεόν ἢ αὐθάδης κεφαλὴ του
καὶ ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ ἀλαζῶν μορφὴ του.
Ἀνασύρων τὰς ἡνίας, στιγμὴν εἶχε μόνον μίαν
τοῦ πυρίπνοός του ἵππου ἀναστείλει τὴν πορείαν,
κ' ἐσταμάτησεν· ἀλλ' ὅμως πάλιν ἔσπευσε νὰ φύγῃ,
260 ὥς ἂν δαίμων τις θανάτου ὀπισθεν τὸν ἐκυνήγῃ.
Ἀλλ εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην τόσαι τῆς ψυχῆς κινήσεις
καὶ τοσαῦται τῆς ζωῆς του παραχῶδεις ἀναμνήσεις,—
ὥστε αἴφνης συνηθροίσθη ἐντὸς τῆς στιγμῆς ἐκείνης
βίος ὅλος ἐγκλημάτων καὶ ὠκεανὸς ὁδύνης.
265 Εἰς στιγμὰς τοιαύτας ὅστις ἀγαπᾷ, μισεῖ, φοβεῖται,
ὑπὸ τῶν βασάνων ὅλων τῆς ζωῆς πολιορκεῖται.
Τί ἡσθάνθη ἄρ' ἐκεῖνος, εἰς τοῦ στήθους του τὰ βάθη,
σπαραχθεὶς συγχρόνως τότε καὶ ἀπὸ τὰ τρία πάθη;
Ὡ, ποτὲ ἢ στιγμὴ αὕτη ἢ φρικώδης δὲν μετρεῖται,
270 ὅπου ὅλῃ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωὴ κ' ἡ τύχη κεῖται!
Ἄν καὶ ἦν ἀκαριαία εἰς τὸν χεῖμαρρὸν τῶν χρόνων,
εἰς τὴν σκέψιν πλὴν ἐκείνου εἶχεν ἔκτασιν αἰώνων·
ἐπειδὴ εἶν' ὡς τὸ χάος ἢ διάνοια ἐκείνη,
τὴν ὁποῖαν ἄνευ μέτρου ἢ συνειδήσεως ἐκτείνει,
275 ἥτις δύναται ὁδύνας νὰ γεννᾷ ἀτελευτήτους,
ἀπεράντους, ἀνελπίστους, θλίψεις ἀνεκδιηγήτους.

Ὁ καιρὸς προέβη ἤδη· τοῦ Γκισούρ οὐδ' ἔχνος πλεόν·

τί ἀπέγεινεν; ἐσώθη; ἐφονεύθη τελευταῖον;

Ἦ ἀνάθεμα τὴν ὥραν καθ' ἣν ὁ κακοῦργος ἦλθεν!

280 Ὁ Χασάν εἶχ' ἁμαρτίας, τιμωρὸς δ' αὐτὸς ἐπῆλθεν,
καὶ μετέβαλεν εἰς τάφον λαμπροτάτας κατοικίας·
ὡς Λιψ ἦλθε καὶ ἀπῆλθεν, ὁ φυσῶν εἰς ἐρημίας,
ὅστις, πρόδρομος θανάτου, ἄγγελος τῆς δυστυχίας,
μὲ τὸ δηλητήριόν του πᾶν τὸ προστυχὸν φονεῖ,

285 καὶ αὐτὰς τὰς κυπαρίσσους φθείρει καὶ ἐξολοθρεύει,—
πιστὰ δένδρα, ὅπου μόνα εἰς τὰ μνίματα πενθοῦσιν,
ἐν ᾧ τοὺς ἐκεῖ νεκροὺς των ὅσοι ζῶσι λησμονοῦσιν.

.....

Τοῦ Χασάν οὐδὲ εἷς ἵππος ἔμεινεν εἰς τοὺς ἵππωνας,
οὔτε φαίνεται τις δοῦλος εἰς αἰθούσας καὶ κοιτῶνας (*).

(*) Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν θέλουσιν ἀπορήσει, ἀφ' οὗ ἀναγνώσῃ τὴν περιγραφὴν τῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χασάν ἐρημωθείσης οἰκίας, ν' ἀπαντήσῃ κατωτέρω αὐτὸν τοῦτον τὸν Χασάν ὁδοιποροῦντα καὶ εἰς μάχην μετὰ τοῦ Γκιαούρ ἐμπλεκόμενον, καὶ ἴσως ἐκλάβῃσι τὸ πρωθύστερον τοῦτο ὡς προφανῆ ἀναχρονισμόν. Τινὲς μάλιστα ἠπατήθησαν ἐκ τούτου καὶ υπέλαβον ὅτι σκοπὸς τοῦ ἱππηλατοῦντος Γκιαούρ ἦτο τὸ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς ληστρικῆς συμμορίας καὶ ἐνδρεύσῃ τὸν ἀντεραστήν του, ἐν ᾧ ἡ περίστασις ὅτι ὁ Γκιαούρ ἐφάνη ἐλαύνων τὸν ἵππον κατὰ τὴν τελευταίαν ἐσπέραν τοῦ ῥαμαζανίου, καθ' ἣν ὥραν καὶ ἡ Λεϊλὰ ἐρρίπτετο εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτι ἔτρεχε κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, ἐν ᾧ ἡ ἔνεδρα καὶ ἡ συμπλοκὴ ἔλαβον χώραν κατὰ τὸν Παρνασσόν, ἡ ὁμολογία αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Γκιαούρ, θνήσκοντος, ὅτι ἔσπευσεν εἰς σωτηρίαν τῆς ἐρωμένης του, ἀλλ' ἐφθασεν ἄργά, καὶ τὰ λοιπὰ τὴν ἱππηλασίαν συνοδεύοντα περιστατικὰ, φανερόνους ἀρκούντως τὸν σκοπὸν τοῦ μυστηριώδους δρόμου του. Δὲν πρέπει νὰ λησμονήσῃ τις ὅτι ὁ Βύρων δὲν διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ὡς αὐτόπτης, ἀλλ' ἐκθέτει συμβάντα τὰ ὅποια ἔλαβον χώραν πρὸ αὐτοῦ καὶ ἤκούσε παρ' ἄλλων περιηγούμενος εἰς τὴν Τουρκίαν, ὅπου εἶδεν, ὑποτίθεται, τὴν ἔρημον οἰκίαν τοῦ Χασάν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ τὰ συμβάντα. Παρεμβάλλει δ' ἐπίτηδες τὴν περιγραφὴν αὐτῆς εἰς τὴν διήγησιν μεταξὺ τῆς ἱππηλασίας τοῦ Γκιαούρ καὶ τοῦ καταποντισμοῦ τῆς Λεϊλᾶς, καὶ εἰς τοῦτο ὁ τρόπος τῆς κατὰ τεμάχια ἐκθέσεως παρεῖχεν εἰς αὐτὸν μεγάλην εὐκολίαν.

- 290 εἰς τὸν ἔρημόν του οἶκον μόνη ἡ ἀράχνη μένει,
 κ' εἰς τοὺς τοίχους τὸ τεφρίζον ὕφασμά της ἐνυφαίνει.
 Νυκτερίδες κατοικοῦσι τώρα τὸ χαρέμιόν του
 καὶ νυκτοφωνοῦσαι γλαῦκες ἔλαβον τὸ φρούριόν του,
 κυριεύσασαι τὸν πύργον, ἔδραν τῶν δυνάμεών του.
- 295 ἐγγὺς δὲ τῆς μαρμαρίνης καὶ ἐξηραμένης κρήνης
 κύνες ἄγρια γαυγίζουν ἐκ τῆς δίψης καὶ τῆς πείνης·
 ἡ δεξαμενὴ τῆς τώρα εἶναι ἔρημος ὑδάτων,
 ἐκαλύφθη ὑπὸ λόχμης, ἐνεπλήσθη συντριμμάτων.
 Ἄλλοτε ἐδῶ τὸ ὕδωρ ἔβλεπες νὰ ἀναβλύζη,
- 300 καὶ τὰς ὥρας τὰς φλογώδεις τῆς ἡμέρας νὰ δροσίζη,
 ὅτε ὡς ἀργύρου ρεῦμα πρὸς τὰ ὕψη ἀνεπήδα,
 κ' ἔβλεπες ἀδαμαντίνην πᾶσαν πίπτουσαν ῥανίδα,
 καὶ τὴν δρόσον εἰς τὴν πέριξ ἀτμοσφαῖραν νὰ σκορπίζη
 καὶ τὸ ἔδαφος μὲ χλόην λαμπροτάτην νὰ στολίζη.
- 305 Ἄλλοτ' ἔβλεπες ἐνταῦθα εἰς νυκτερινὴν εὐδίαν
 τῶν ἀστέρων εἰς τὸ ὕδωρ τὴν λαμπρὰν φωτοχυσίαν
 καὶ τοῦ φλοίσβου του γλυκεῖαν ἤκουες τὴν μελωδίαν.
 Ὡ ποσάκις, ὅτε ἦτον ὁ Χασὰν μικρὸν παιδίον,
 εἰς τοῦ καταρράκτου τ' ἄκρα ἔπαιζεν ἐκεῖ πλησίον!
- 310 Ὡ ποσάκις, κεκλιμένος εἰς τὰ τῆς μητρὸς του στήθη,
 εἰς τὸν κρότον τῶν ὑδάτων ἡδιστα ἀπεκοιμήθη!
 Ὡ ποσάκις, νεανίαν ἔτερψ' εἰς αὐτὸν τὸν τόπον
 τὸν Χασὰν φωνὴ γλυκεῖα νεανίδων εὐπροσώπων,
 ἥτις μελωδικωτέρα εἰς τὰ ὦτά του ἀντήχει
- 315 ὅταν οἱ τοῦ καταρράκτου μετ' αὐτῆς ἡνοῦντο ἦχοι.—
 Ὁ Χασὰν ὅμως ὡς γέρων περὶ δειλὴν τοὺς κροτάφους
 πώποτε δὲν θ' ἀναπαύσῃ ἐπὶ τούτου τοῦ ἐδάφους,
 ἐπειδὴ ἡ κρήνη εἶναι ἐντελῶς ἐξηραμένη,
 τὸ δὲ αἷμά του τὰς φλέβας τώρα πλέον δὲν θερμαίνει.

- 320 Τοῦ λοιποῦ φωνὴν ἀνθρώπου δὲν θ' ἀκούσῃ τις καμμίαν
νὰ ἐκφράσῃ ἐδὼ λύπην ἢ ὀργὴν ἢ εὐθυμίαν.
Ἦ ἐσχάτη κραυγὴ ἣτις ἀλγεινῶς ἐξεφωνήθη,
ἀπὸ γυναικὸς ἐξῆλθεν ὀλοφυρομένης στήθη (*).
ἀφ' οὗ ἔπαυσε δὲ αὕτη, ἔκτοτ' ὅλα σιωπῶσιν,
- 325 κτυποῦν μόνον αἱ θυρίδες ὅταν ἄνεμοι φυσῶσιν·
καὶ βροχὴ ὅμως ἂν πέσῃ καὶ ἂν ἄνεμος φυσήσῃ,
χεὶρ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει τὰ παράθυρα νὰ κλείσῃ.
Ἄν ἐν μέσῳ τῆς ἀμμώδους ἐρημίας εὐρεθῶμεν,
χαίρομεν ἂν ὁδοιπόρου ἄλλου ἵχνος τι ἰδῶμεν·
- 330 κ' ἐδὼ οὕτω φωνὴ μία, καὶ ἂν ἦσαν θρήνων ἦχοι,
ὥς φωνὴ παρηγορίας εἰς τὰ ὠτά μας θ' ἀντήχῃ·
θὰ ἐφαίνετο νὰ λέγῃ· « Μὴ ταράττεσθε, ὦ ξένοι!
σεῖς δὲν εἴσθε ἐδὼ μόνοι, καὶ εἷς ἄλλος διαμένει. »
Ἐπειδὴ χρυσῶν θαλάμων πλῆθος εἰς αὐτὸν τὸν οἶκον
- 335 λάμπουν, οἵτινες δὲν θέλουν νὰ ἦν ἔρημοι κατοίκων,
ἢ φθορὰ ἣτις τὰ πάντα ὑποσκάπτει καὶ κρημνίζει,
εἰς τὰ ἔνδον βραδυτάτη καὶ μὲ σέβας βηματίζει·
ἀλλ' ἡ πύλη κατεφθάρη καὶ τοσοῦτον σκυθρωπάζει,
ὥστε οὔτε ὁ φακίρης εἰς αὐτὴν δὲν πλησιάζει,
- 340 καὶ δερβίσης ὁ ἀλήτης εἰς τὰ ἔσω δὲν ἐμβαίνει,
ἐπειδὴ φιλοξενίαν δὲν εὐρίσκουσιν οἱ ξένοι.
Κανεὶς πλέον ὁδοιπόρος κεκμηκὼς δὲν θὰ ὑπάγῃ
τὸ ψωμίον καὶ τὸ ἄλας ν' εὐλογήσῃ καὶ συμφάγῃ·
διαβαίνουνσιν ἐκεῖθεν καὶ ὁ πλοῦτος κ' ἡ πενία,
- 345 καὶ δὲν βλέπουσι κανένα· τόση εἶναι ἐρημία!
Τὰ ἐλέη καὶ τὴν χάριν ἔχασαν οἱ ὁδοιπόροι,

(*) Οἱ ὀλοφυρμοὶ οὗτοι ἦσαν τῆς μητρὸς τοῦ Χασάν, τελευταίου κατοίκου τῆς ἐρήμου νῦν οἰκίας, ὅτε ἔμαθε τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ τῆς. Πρὸβλ. στίχ. 689—722.

ἄφου ὁ Χασάν ἐχάθη πολεμήσας εἰς τὰ ὄρη!

Ἡ οἰκία αὐτῇ, πρῶν καταφύγιον ἀνθρώπων,
ὁμοιάζει τώρα πείνης καὶ ἀπελπισίας τόπον.

350 Τὰς αἰθούσας φεύγ' ὁ ξένος καὶ ὁ γεωργὸς τὸ κτῆμα
ἀφου ὁ Χασάν τῆς σπάθης τοῦ Γκισούρ ἔπεσε θῦμα!

.....

Βήματα ποδῶν ἀκούω προσερχόμενα ἡσύχως,
πλὴν τὰ ὦτά μου δὲν πλήττει ἀνθρωπίνης φωνῆς ἦχος.

Ἐπλησίασεν ὁ κρότος... βλέπω τὰ καβούκιά των,

355 καὶ εἰς θήκας ὀλαργύρους τὰ γιαταγάνιά των.

Προηγεῖται πρασινόχρουν φέρων τις ἐνδυμασίαν·

δειγμα ὅτι εἰς ἐμίρης ὁδηγεῖ τὴν συμμορίαν.

« Αἱ! τίς εἶσαι; ἀποκρίσου! »—« Ἀπὸ τὸ σελάμ μου κρίνε,

» τὸν βαθὺν χαιρετισμόν μου, ἡ θρησκεία μου τίς εἶναι. »—

360 « Τὸ προσεκτικῶς ἐπ' ὤμων κομιζόμενον σακκίον

» τῶν φροντίδων σας βεβαίως εἶναι ἄξιον φορτίον,

» καὶ ἀφεύκτως περιέχει πρᾶγμα τι πολλῆς ἀξίας·

» τὸ λαμβάνω εἰς τὸ σκάφος μετὰ πάσης προθυμίας. »

« Καλὰ λέγεις· πλὴν νὰ λύσης τὸ μικρόν σου σκάφος σπεῦσε,

365 » καὶ μακρὰν τῆς σιωπῶσης παραλίας ταύτης πλεῦσε·

» μὴ ὑψόνῃς τὰ ἱστία· περιττοὶ αὐτοὶ οἱ κόποι·

» εἰς τὸν πλοῦν ἀρκεῖ ἡ πρώτη καὶ προχειροτέρα κώπη.

» Φέρε μας δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν σκοπέλων ἐκεῖ πέρα,

» 'κεῖ ἡ θάλασσα μαυρίζει, καὶ κοιμᾶται βαθυτέρα.

370 » Ἀναπαύσου·—εὔγε,—εἶσαι κωπηλάτης ῥωμαλέος·

» ὅσον δυνατὸν ὁ πλοῦς μου ἐτελείωσε ταχέως·

» πλὴν νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ μακροτέρα
» διὰ ἐν—»
.....

- Κατερρίφθη, κ' εἰς τὰ βάθη καταβαίνει μ' ἡσυχίαν,
375 τῶν ὑδάτων δὲ οἱ κύκλοι φεύγουν πρὸς τὴν παραλίαν.
Ἀτενῶς τὸ παρετήρουν καὶ μ' ἐφάνη καταδύον,
ὥς ἂν ρεύματα ἐκλόνουν ἔτι μᾶλλον τὸ σακκίον
ὀπτικὴ ἦτο ἀπάτη· τῆς σελήνης ἀκτὶς ἦτο,
ἥτις μὲ τὰ ταραγμένα ὕδατα συνεκινεῖτο (*).
380 Παρετήρουν ἕως ὅτου, μακρυνθὲν ἀπὸ τὸ ὄμμα,
ὥς βυθιζομένης πέτρας ἐπαρουσιάσθη σῶμα,
σμικρυνόμενον καθόσον ἐπροχώρει πρὸς τὰ βάθη·
ἔλαμψεν ἐκεῖ ὀλίγον, καὶ μετέπειτα ἐχάθη.
Τὸ μυστήριον τοῦ σάκκου εἰς τὴν θάλασσαν ἐκρύφθη
385 μόνον δ' εἰς τοὺς τοῦ πυθμένος δαίμονας ἀπεκαλύφθη,
εἰς κοράλλινα πλὴν ἄντρα φρίκη τοὺς κατέχει τόση,
ὥστε οὔτε εἰς τὸ κύμα θέλουν νὰ ἐξηγηθῶσι.
.....

- Τῶν ἐντόμων τῆς Ἀσίας ἡ βασίλισσα τὰ πτίλα
πορφυρᾷ ἀναπετάζει καὶ μὲ χρώματα ποικίλα,
390 κ' ἐπὶ τῶν τῆς Κασεμύρης σμαραγδίνων λιβαδίων
τὸ κατόπιν τῆς ἐλκύει ἐν παιδίον, τὸ ὅποιον
ἀπὸ ἄνθος τρέχ' εἰς ἄνθος, ὅμως δὲν τὴν συλλαμβάνει,
καὶ ἐν τούτοις πάλιν τρέχει καὶ τὰς ὥρας ὅλας χάνει,

(*) Οὕτως ἐφάνη εἰς τὸν παρατηροῦντα ἀλιεὺς· ἀλλὰ δὲν ἦτο τοῦτο· ἦτο τὸ σπασμωδικὸν κίνημα τῆς βυθιζομένης Λεϊλάς.

- μεχρὶ τοῦ ὑψοῦτ' ἐκεῖνη καὶ ἀφίνει τὸ παιδίον
395 μὲ σφοδρῶς ἀσθμαῖνον στῆθος, μ' ὄμμα ἔμπλεων δακρύων·
καὶ τὸ κάλλος παρομοίως ἀπατᾷ τὸν νεανίαν
μὲ λαμπρότητα χρωμάτων καὶ μὲ πτέρυγα ταχεῖαν·
Κυνηγοῦντες, χαίρουν, — τρέμουν· κατ' ἀρχὰς ἐν ᾧ μεθύουν,
καταντῶσιν εἰς τὸ τέλος καὶ οἱ δύο νὰ δακρύουν·
400 ἂν δὲ πάλιν ἐπιτύχουν, ὁ μὲν τυραννεῖ τὴν νέαν,
τὸ δὲ καταδασανίζει πεταλοῦδαν τὴν ὥραίαν·
τὸ παιδίον, παῖζον, φέρει εἰς τὸ ἔντομον ὁδύνην·
ἄστατος ἀνὴρ τῆς κόρης καταστρέφει τὴν εἰρήνην·
τὸ ὅποιον ζητοῦν πλάσμα μὲ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν,
405 ζωγρηθέν, ἀμέσως χάνει τὴν προτέραν τοῦ ἀξίαν·
ἡ χεὶρ ἥτις φερομένη ἀπὸ πόθον τὸ ἐγγίζει,
τῶν χρωμάτων του τὴν στίλψιν παρευθὺς ἐξαφανίζει,
ὥστε τέλος καὶ τὴν λάμψιν καὶ τὰ θέλγητρά του χάνει,
καὶ παρερρίμμενον πρέπει ἢ νὰ φύγῃ ἢ ν' ἀποθάνῃ.
410 Μὲ πτερὰ τραυμάτων πλήρη, μὲ αἰμοσταγῇ καρδίαν,
ποῦ τὸ ἐν καὶ τ' ἄλλο θῦμα νὰ ζητήσῃ ἡσυχίαν;
Δύναται ἢ πεταλοῦδα μὲ πτερὰ ἡφανισμένα
νὰ πετᾷ ἀπὸ τὰ ῥόδα εἰς τὰ κρίνα τ' ἀνθισμένα;
ἢ ἡ κόρη ἀφ' οὗ χάσῃ τὴν λαμπράν της εὐμορφίαν,
415 τῶν ἀθώων ἡμερῶν της νὰ εὕρῃ τὴν εὐθυμίαν;
'Εν ᾧ θνήσκ' ἢ πεταλοῦδα, γύρω της πετῶσι σμήνη,
πλὴν καμμία συμπαθείας πτέρυγα δὲν κατακλίνει·
καὶ λαμπρότερα δὲ ὄντα, — αἱ γυναῖκες, — ἀμαρτίας
συγχωροῦν πολλὰ προθύμως, πλὴν ποτὲ τὰς γυναικείας·
420 μὲ τὰ δάκρυα θρηνοῦσι παντὸς πλάσματος ὁδύνην,
πλὴν ποτὲ ἀπατηθείσης ἀδελφῆς τὴν καταισχύνην.
.....

- Ἡ ψυχὴ πιεζομένη ὑπὸ ἔργων ἀνοσίων,
εἶν' ὥς ὁ σκορπίος, ὅστις γύρωθεν κ' ἐκ τοῦ πλησίον
ἀπὸ πῦρ πολιορκεῖται, καὶ δὲν δύναται νὰ φύγῃ,
425 ἐν ᾧ τῶν φλογῶν ὁ κύκλος συστελλόμενος τὸν πνίγει,
ἕως οὗ τῆς σωτηρίας παντελῶς ἀπηλπισμένος
καὶ ὑπὸ μυρίων πόνων φρικωδῶς ἡγριωμένος,
καταφεύγει εἰς ἓν μέσον, ὡς βοήθειαν ἐσχάτην,—
εἰς τὸ ἰοβόλον κέντρον, τὴν αἰχμὴν τὴν φρικτοτάτην,
430 ἣτις δὲν ἐξηκοντίσθη κατ' ἐχθρῶν ποτὲ εἰς μάτην.
Ταύτην εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐκτοξεύων, τελειώνει
τὴν ζωὴν του, καὶ μὲ ταύτην παύουν ὅλοι του οἱ πόνοι.
Καὶ οἱ σκοτεινοὶ κακοῦργοι ἀποθνήσκουν παρομοίως,
εἴτε ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ὥς ὁ σκορπίος.
435 Ἀπ' ἐλέγχους ἡ ψυχὴ των πλήττεται ὡς ἀπὸ βέλη·
οὔτε γῆ τοὺς ὑποφέρει, οὔτε οὐρανὸς τοὺς θέλει,
ἄνωθεν τοὺς νεύει σκότος, κάτωθεν ἀπελπισία,
φλόγες πέριξ, καὶ ἐντὸς των τοῦ θανάτου ἀγωνία.
.....

- Κατηφὴς ὁ Χασάν τῶρα φεύγει τὸ χαρέμιόν του,
440 καὶ δὲν στρέφει πρὸς γυναῖκα πώποτε τὸν ὀφθαλμόν του·
κυνηγῶν ἀδιακόπως τὸν καιρόν του κατατρίβει,
κυνηγοῦ ὅμως καμμία τέρψις δὲν τὸν ἀνταμείβει·
ἄλλοτε ἠὺχαριστεῖτο εἰς τὸν οἶκον του νὰ μένῃ,
ὅτε εἰς αὐτὸν κατῴκει Λεῖλὰ ἡ ἐρωμένη.
445 Πῶς! ἡ Λεῖλὰ εἰς ταύτην δὲν ζῇ πλέον τὴν οἰκίαν;
Μόνος ὁ Χασάν νὰ λύσῃ δύναται τὴν ἀπορίαν·
πολλ' ἀλλόκοτα θρυλλοῦνται μεταξὺ τῶν ἐγκατοίκων·
οἱ μὲν λέγουν, τὴν ἐσπέραν ἔφυγεν ἀπὸ τὸν οἶκον,
ὅτε τοῦ Ῥχμαζανίου τελειώνει ἡ νηστεία,

430 καὶ ἀπὸ τῶν μιναρέδων ἡ λαμπρὰ λυχνοκαΐα
εἰς τῆς ἀπεράντου Ἐὼ τοὺς πιστοὺς εὐαγγελίζει
ὅτι τὸ εὐφρόσυνόν των Βαϊράμιον ἀρχίζει.
Τότε νὰ λουσθῇ ἐξῆλθεν, ἀλλ' εἰς τὸ λουτρὸν δρομαῖος
τρέξας ὁ Χασάν κατόπιν, τὴν ἐζήτησε ματαίως·

435 αὐτὴ εἶχε διαφύγει τὴν ὀργὴν του καὶ μανίαν,
Γεωργιανοῦ λαβοῦσα νέου τὴν ἐνδυμασίαν·
ἀπὸ δὲ τοῦ Μουσουλμάνου τὸν ζυγὸν ἀφοῦ ἐσώθη,
εἰς τὴν τοῦ Γκιαοῦρ ἀγκάλῃν τοῦ δολίου παρεδόθη.
Ὁ Χασάν εἶχε συλλάβει προδοσίας ὑποψίαν,

460 πλὴν τὴν ἔβλεπε τοσοῦτον καὶ σεμνὴν καὶ ἐρασμίαν,
ὥστε τέλος κατεπείσθη πίστιν εἰς αὐτὴν νὰ δώσῃ,
τὴν ὁποίαν ὡς πανοῦργον ἔπρεπε νὰ θανατώσῃ,
κ' ἀφροντίς εἰς τὸ τζαμίον ἔτρεξε νὰ προσκυνήσῃ,
καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ κιόσκι μ' ἄλλους νὰ συνευθυμήσῃ.

465 Οὕτως ἀγαποῦν οἱ Μαῦροι τὸ συμβᾶν νὰ διηγῶνται,
οἱ ὅποιοι ἐντοσούτῳ ἔπρεπε νὰ μὴ κοιμῶνται.

Ἄλλοι ὅμως λέγουν ὅτι τὴν αὐτὴν νύκτα ἐκείνην,
ἀμυδρῶς φωτιζομένην ἀπὸ τὴν ὥχραν σελήνην,
τινὲς εἶδον εἰς τὸν μαῦρον καὶ θυμοειδῆ του ἵππον,

470 πρὸς τὴν παραθαλασσίαν καὶ μὲ κρότον καὶ μὲ κτύπον
καὶ μ' αἵματωμένα κέντρα μόνον τὸν Γκιαοῦρ δρομαῖον,
καὶ μὴ ἔχοντα ὀπίσω οὔτε νέαν, οὔτε νέον (*).

.....

Εἰς τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της πλῆθος ἔλαμπε χαρίτων·

(*) Ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπὸ αὐτόπτας μάρτυρας διασπαρεῖς λόγος εἶναι ὁ μόνος ἀληθής, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν προηγουμένων· ἐξελέγχει δὲ ψευδῇ τὴν ἄλλην περὶ τῆς φυγῆς τῆς νέας φήμην, διαδοθεῖσαν ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ Χασάν διὰ τῶν φυλάκων τοῦ χαρεμίου του.

- ἶδε τ' ὄμμα τῆς δορκάδος, κ' ἴσως τῶν χαριτοβρύτων
 475 ὀφθαλμῶν ἰδέαν λάβῃς· τόσον εὐμεγέθεις ἦτον,
 καλλονῆς ἀδιηγήτου, τακεροὶ καὶ φωτοβόλοι·
 δι' αὐτῶν καθαροτάτη ἔφεγγ' ἡ ψυχὴ τῆς ὄλη,
 κ' ἥστραπτον τὰ βλέμματά της, κάτωθεν τῶν βλεφαρίδων,
 ὥς ὁ λίθος ὁ κοσμήσας τὸν σουλτάνον Γιαμσίδον.
- 480 Ναί, ψυχὴ! καὶ ἂν ὁ μέγας ἤθελεν εἰπεῖ προφήτης,
 ὅτι ζωντανός τις μόνον πηλὸς ἦτο ἡ μορφὴ της,
 ναί, μὰ τὸν Ἀλλάχ σοὶ λέγω, δὲν θ' ἐπίστευα κ' ἐκεῖνον,
 οὔτε καὶ ἂν ἐστεκόμην εἰς τὴν ἔμπλεων κινδύνων
 γέφυραν, ἥτις κλονεῖται ἐπὶ ποταμῶν πυρίνων,
- 485 ἀνοικτὰς ἐμπρός μου ἔχων τὰς τοῦ παραδείσου θύρας,
 τὰς Χουρὶ δ' ἐντός του βλέπων νὰ μὲ νεύουν μὲ τὰς χεῖρας.
 Τίς ἠδύνατο τὸ βλέμμα νὰ ἰδῇ τοῦ κορασίου
 καὶ συγχρόνως νὰ πιστεύσῃ τὸ ῥήτὸν τοῦ Κορανίου,
 ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι εἰμὴ ἄψυχόν τι χῶμα,
- 490 πρὸς ἀπλὴν τοῦ ἀνδρὸς τέρψιν δημιουργημένον σῶμα·
 Οἱ μουφτίδες βλέποντές την θὰ συνωμολόγουν ὅλοι,
 ὅτι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της θεῖον πῦρ ἐφεγγοβόλει.
 Εἰς τὰς δύο παρειάς της πάντοτ' ἔδλεπες ἀθρόας
 καὶ λαμπρῶς ἐσκορπισμένας τὰς ὠραιότερας χράας,
- 495 τὰς ἀκαταπαύστως νέας, τῆς πορφυρανθέμου ῥόας.
 Ἄν κ' εἰς τὴν στοάν, ὁπότε ἴστατο ἐν μέσῳ ἄλλων,
 τὸ ἀνάστημα ἐξεῖχε τὸ κομψόν της καὶ μεγάλον,
 ἡ ὑακινθίνη κόμη, εἰς τοὺς ὦμους ἐρρίμμενη,
 ἤγγιζε τὸ ἐκ μαρμάρου ἔδαφος κυματουμένη,
- 500 ὅπου ἔλαμπε τὸ δέρμα τῶν ποδῶν της τῶν ὠραίων,
 καθὼς τὸ λευχὸν ἐκεῖνο τῆς χιόνης τῶν ὀρέων,
 πρὶν ἀκόμη καταπέσῃ ἀπὸ τῶν νεφῶν τὰ ὕψη
 καὶ ἡ γῆ τινα κηλῖδα εἰς τὸ χρῶμά της προστρέψῃ.

- Ὦς εἰς λίμνην κύκνος δρόμον μεγαλοπρεπῇ χαράττει,
505 οὕτω καὶ ἐκείνη, ὄρνις Κιρκασίας λαμπροτάτη,
μὲ ὑπερήφανους τρόπους εἰς τὴν γῆν περιεπάτει·
καὶ καθώς, ὁπότεν ξένος εἰς τὴν ὄχθην πλησιάζη,
ὅπου διαυγὲς τὸ ὕδωρ τὸ λιμναῖον ἡσυχάζει,
αἴφνης ἀνυψόν' ὁ κύκνος τὸν αὐχένα του καὶ φρίττει
510 κ' ὑπερήφανος τὸ κύμα μὲ τὰς πτέρυγας του πλήττει,
οὕτω καὶ τῆς νέας κόρης ὁ λευκὸς αὐχὴν ὠρθοῦτο·
μὲ τοῦ κάλλους της τὰ ὅπλα καὶ αὐτὴ ἀπώθει οὕτω
τὰς αὐθάδεις ἀντιβλέψεις, ὥστε πᾶς τις τολμητίας
μὲ αἰσθημάτων ἀπεχώρει θαυμασμοῦ καὶ εὐλαβείας.
515 Τί θεοπρεπὲς σεμνότης! ποία πλησμονὴ χαρίτων!
κ' εἰς τὸν ἐραστὴν ἐντούτοις αὐτὴ πόσον πιστὴ ἦτον!
Ποῖος δὲ ὁ ἐραστὴς της; . . . Μήπως, ὦ Χασάν, σὺ εἶσαι;
Φεῦ! τῆς τύχης σου δὲν ἦτο ἐραστὴς της νὰ καλῇσαι.
.....

- Ὁ σκληρὸς Χασάν ἐξῆλθεν ἤδη εἰς ὁδοιπορίαν,
520 συμπααραλαβὼν ἀνθρώπους εἵκοσιν ὡς συνοδίαν·
ἅπαντες καθωπλισμένοι ὡς ἀνδρεῖοι Μουσουλμάνοι,
φέρουσι καὶ καραβίαν, φέρουσι καὶ γιαταγάνι.
Προῖππεύει ὁ ἐμίρης, ὅστις ὡς εἰς ἐκστρατείαν
φέρει εἰς τὸν τελαμῶνα λαμπρὰν σπάθην, τὴν ὁποίαν
525 μὲ τῶν Ἀλβανῶν τὸ αἷμα κατεῤῥάντισεν ὁπότε
εἰς τῆς Πάρνηθος τὴν μάχην ἔπεσαν οἱ στασιῶται
σωρηδὸν εἰς τὴν κοιλάδα, κ' ἔφυγαν ὀλίγοι μόνον
διὰ νὰ διηγηθῶσι τῶν συντρόφων των τὸν φόνον·
τὰ πιστίλιά του λάμπουν, ἀποπέμπουσι σπινθῆρα,—
530 ἄλλοτε αὐτὰ σατράπου κατεκόσμουν τὸν ζωστῆρα·
ὁ χρυσὸς των καὶ οἱ λίθοι ἐφελκύουσι πᾶν βλέμμα,

ἀλλ' ἡ ὄψις των παγώνει τῶν ληστῶν αὐτῶν τὸ αἷμα.
Ἐκδημεῖ δέ, καθὼς λέγουν, νύμφην ἄλλην νὰ ζητήσῃ,
πιστοτέραν παρ' ἐκείνην ἣτις εἶχε τὸν ἀφήσει,
535 ἣτις ἔφυγε κρυφίως ἀπ' αὐτόν, καί—τί αἰσχύνῃ!—
δι' ἐνὸς Γκιαοῦρ ἀγάπην τὸν κοιτῶν ἄτης ἀφίνει.

.....

Ἐπικάθητ' εἰς τὸν λόφον φῶς τοῦ δύοντος ἡλίου,
καὶ ἀκτῖνες μὲ τὸ ρεῦμα παίζουσι τοῦ βυακίου·
ὑδωρ διαυγὲς καὶ κρῦον καὶ χαρίεν καταρρέον,
540 εὐλογούμενον ἀφ' ὅλους τοὺς κατοίκους τῶν ὁρέων.
Ὁ πραγματευτῆς ὁ Ἑλλήν ἐδῶ ἔχει τὴν ὁποίαν
εἶν' ἀδύνατον νὰ εὔρῃ εἰς τὰς πόλεις ἡσυχίαν,
ἐπειδὴ οἱ τύραννοί του ἐντὸς πόλεων ἐδρεύουν,
κ' εἰς αὐτὰς οἱ κεκρυμμένοι θησαυροὶ του κινδυνεύουν.
545 Ἄς ἀναπαυθῇ ἐνταῦθα· δοῦλος ὢν εἰς τὴν οἰκίαν,
τὸν ἐλεύθερον ἀέρα πνέει εἰς τὴν ἐρημίαν·
ἀπηγορευμένον οἶνον ἐδῶ δύναται νὰ πίνη,
ὅστις θρήσκου Μουσουλμάνου ποτὲ χεῖλη δὲν μολύνει.

.....

Εἰς τὸ τέλος τῆς κοιλάδος τάταρίς τις πρῶτος φθάνει·
550 ἐκ τοῦ πύλου τοῦ κιτρίνου πᾶς τις τὸν καταλαμβάνει.
Εἰς σειρὰν μακρὰν οἱ ἄλλοι ὀπισθεν ἀκολουθοῦσιν,
καὶ διὰ τῆς μεσαγκείας μ' ἀργὸν βῆμα προχωροῦσιν.
Ἵπεράνω εἶναι ὄρος, κ' ἐκεῖ βράχοι ἐκπηδῶσιν,
κ' ἐπ' αὐτῶν οἱ γύπες ῥάμφοι διψαλέον ἀκονῶσιν·
555 σφαγὴν ἴσως περιμένουν φονικὴν ἀφ' οὗ νυκτώσῃ,
καὶ ζητοῦν πρὸ τοῦ νὰ φέγξῃ εἰς βορὰν νὰ καταδῶσι·
κοίτη δὲ κεγὴ χειμάρρου φαίνεται εἰς τὸ κάτω μέρος

- ἐντελῶς ἐξηραμμένου ἀπὸ τὸ φλογῶδες θέρος·
τὴν χαράδραν τοῦ σκεπάζει αὐχμηρὰ τῶρα κονία,
560 ὅπου πενιχρὰ βλαστάνει καὶ παροδικὴ φυτεία.
Ἐκατέρωθεν τοῦ δρόμου κεῖνται κάτω ἐσπαρμέναι
τινὲς πέτραι ἐκ γρανίτου, μελαναί, ἀπεσπασμέναι
ὑπὸ κτύπων κεραυνίων εἴτε ὑπὸ τῆς θυέλης
ἀπὸ ἄκρας κρυπτομένας εἰς τοὺς κόλπους τῆς νεφέλης·
565 ἐπεὶδὴ τίς ἔρριψ' ὄμμα πρὸς τοῦ Παρνασσοῦ τὰ ὕψη
χωρὶς εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σύννεφα ν' ἀνακαλύψῃ;
.....

- Τῶν πευκῶν τὸ δάσος φθάνει ὁ ἐμίρης τελευταῖον.
« Πισμιλλάχ! ἐκτὸς κινδύνου εἴμεθα ἐνταῦθα πλέον·
» πεδιάς εἶναι ἐμπρὸς μας· ἰδοὺ φαίνεται ἐκεῖ ἔξω·
570 » ἅμα φθάσω, ἀμερίμνως μὲ τὸν ἵππον μου θὰ τρέξω. »
Ταῦτα εἶπεν ὁ Τσαούσης, κ' εὐθὺς μόλυβδος συρίζει,
ὑπερθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ τὸν ἀέρα διασχίζει,
καὶ τὸν τάταριν τὸν πρῶτον εἰς τὴν γῆν κατακρημνίζει.
Στραματοῦν εὐθὺς τοὺς ἵππους, καὶ χωρὶς νὰ περιμένουν
575 οἱ ἱππεῖς συγκεχυμένοι κάτω ὅλοι καταβαίνουν,
ἀλλὰ τρεῖς ἐκ τούτων ἵππον ἄλλοτε δὲν ἀναβαίνουν.
Οὐδαμοῦ ἐχθρὸς τις πέριξ! Ἀφανεῖς πυροβολοῦσιν,
ὥστ' ἐκδίκησιν ματαίως οἱ ἐκπνέοντες ζητοῦσιν.
Θέλοντες ἀπὸ τὰς σφαίρας νὰ σωθοῦν τὰς μολυβδίνας,
580 ἄλλοι μὲ γυμνὰ σπαθία, ἄλλοι μὲ τὰς караβίνας
προσκολλῶνται εἰς τοὺς ἵππους ὀπισθεν τῶν ἐφιππίων·
ἄλλοι πάλιν εἰς τοὺς βράχους καταφεύγουν τοὺς πλησίον
καὶ ἐκεῖθεν περιμένουν τοὺς ληστὰς ὠχυρωμένοι·
θεωροῦν μωρὸν νὰ μένουν εἰς τὸ πῦρ ἐκτεθειμένοι
585 ἀοράτῳ ἀντιπάλων, οἱ ὅποιοι δὲν τολμῶσιν

- τὰς ἐνέδρας των ν' ἀφήσουν καὶ ν' ἀντιπαραταχθῶσιν.
 Μόνος ὁ Χασὰν ἱππεύει, ὁ Χασὰν ὁ τολμητίας,
 προχωρῶν ὑπερηγάνως διὰ τῆς στενοπορίας,
 μέχρις ὅτου ἔμπροσθέν του πυροβόλων πυκνοὶ κρότοι,
 590 οἱ καπνοὶ καὶ αἱ ἐκλάμψεις φανερὰ τῷ λέγουν ὅτι
 τὴν ὁδὸν καταλαβόντες οἱ λησταὶ τὸν εἶχον κλείσει,
 ὥστε πλέον δὲν ἠμπόρει σωτηρίαν νὰ ἐλπίσῃ.
 Τοῦ γενεῖου του αἱ τρίχες φρίσσουν τότε ἐκ μανίας,
 καὶ τὸ ὄμμα του ἐκπέμπει ἀστραπὰς θυμοῦ ἀγρίας.
- 600 « Κὰν ἀκούω συριζούσας γύρω μου μολύβδου σφαίρας,
 » δὲν μὲ μέλει· ἐγὼ εἶδα ὥρας αἱματωδεστέρας. »
 Οἱ λησταί, εἰς τὴν φωνήν του, τὰς ἐνέδρας των ἀφίνουν,
 καὶ θρασεῖς εἰς τοὺς ὁδίτας νὰ παραδοθοῦν προτείνουν·
 τοῦ Χασὰν τὸ βλέμμα ὅμως καὶ τὰς ἀπειλάς του μᾶλλον
 600 τρέμουν οὗτοι, ἢ τὴν σπάθην τῶν ὀρμώντων ἀντιπάλων·
 οὔτε εἰς τὴν καρβίναν ρίπτει ἐκ τῆς συνοδίας,
 οὔτε εἰς τὸ γιαταγάνι παραδίδει ἐκ δειλίας,
 οὔτε εἰς Ἀμάν! φωνάζει,—φώνημα τῆς ἀνανδρίας.
 Τῶν ληστῶν ἡ συμμορία, πρὸ ὀλίγου κεκρυμμένη,
 605 φαίνεται ὅλη, πλησιάζει, ἀκατάπαυστα προβαίνει·
 ἐκπηδᾷ δὲ ἐκ τοῦ δάσους τῶν πευκῶν καὶ ἄλλο στίφος
 μὲ καλπάζοντας τοὺς ἵππους καὶ μ' ἀγέρωχον τὸ ὄφος.
 Ποῖος ὅμως προῖππεύει ἀναπάλλων σπάθην ξένην,
 ἥτις εἰς τὴν δεξιάν του λάμπει τὴν αἱματωμένην;
- 640 « Αὐτὸς εἶναι! αὐτὸς εἶναι! τὸν γνωρίζω τὸν ἀχρεῖον
 » ἐκ τοῦ πελιδνοῦ μετώπου, ἐκ τῶν σοβαρῶν ὀφρύων·
 » ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἐκείνους τὸν γνωρίζω ὀφθαλμούς του
 » τοὺς συντείνοντας τοσοῦτον εἰς τοὺς ἀσεβεῖς σκοπούς του·
 » τὸν γνωρίζω ἐκ τοῦ μαύρου ἵππου του, τὸν στιγματίαν.
- 645 » Ἄν καὶ τώρα ἐνεδύθῃ Ἀλθανοῦ ἐνδουμασίαν

» καὶ τὴν βδελυρὰν θρησκείαν ἀπηρνῆθη τοῦ πατρός του,
 » ταῦτα δὲν τὸν ὠφελοῦσιν, ἄφευκτος ὁ θάνατός του.
 » Αὐτὸς εἶναι! καλῶς ἦλθε! δέξου τώρα τὰς πληγὰς μου,
 » ὦ Γκριαοὺρ κατηραμένε! ὦ ληστὰ τῆς Λεϊλᾶς μου! »

- 620 Καθὼς χεῖμαρῖός τις ῥέων μετὰ μαύρων καὶ πηδώντων
 καὶ ὀρμητικῶν κυμάτων, γαῦρος χύνετ' εἰς τὸν πόντον,
 ὁ δὲ πόντος ἀντιτάττει ὕδατα παρωργισμένα,
 εἰς κυανοχρόους στήλας φοβερῶς ἐξωγκωμένα,
 καὶ τὸν χεῖμαρῖον βιάζει εἰς ἀπόστασιν μεγάλην
- 625 μὲ ἀφροὺς καὶ μὲ πατάγους νὰ στραφῇ ὀπίσω πάλιν,
 μεταξὺ δὲ τοῦ θορύβου ἐκνεφίας καταιγίζει,
 καὶ τὰ κύματα συνθραύει, τὰ πυργώνει, τὰ σκορπίζει,
 καὶ διὰ στιλπνῶν ψεκάδων, ἄνω κάτω φερομένων,
 τὸ μὲν πέλαγος ἀστράπτει καὶ βροντᾷ τεταραγμένον,
- 630 οἱ αἰγιαλοὶ δέ, ὅπου κλύδωνες ὀρμοῦν καὶ βρέμουν,
 λάμπουν μὲ φρικώδη λάμψιν καὶ ὑπὸ τὸν κτύπον τρέμουν—
 καθὼς χεῖμαρῖος καὶ πόντος ἀπαντῶνται μετὰ σάλων,
 καὶ μὲ λύσσαν μανιώδη ὁ εἷς χύνετ' εἰς τὸν ἄλλον,
 οὕτω τώρα συμμορία ἀπαντᾷ τὴν συμμορίαν,
- 635 καὶ θεήλατοι ὠθοῦνται μ' ἴσῃν ἔχθραν καὶ μανίαν.
 Ἡ κλαγγὴ συντριβομένων εἰς τὴν σύγκρουσιν σπαθίων,
 τὰ βροντῶντα πυροβόλα ἢ μακρὰν εἴτε πλησίον,
 καὶ τὸ σύριγμα ἐκεῖνο τοῦ μολύβδου τὸ ὅποῖον
 λυπηρῶς τὰ ὦτα πλήττει, καὶ κραυγαὶ τῶν μαχομένων
- 640 καὶ κτυπήματα, καὶ στόνοι καὶ φωναὶ τῶν πληγωμένων,
 ὅλα ταῦτα ἀνὰ πᾶσαν τὴν κοιλάδα ἀντηχοῦσι,
 ἥτις ἄσματα ποιμένων μᾶλλον ἔπρεπε ν' ἀκούσῃ.
 Οἱ μαχόμενοι ὀλίγοι,—μάχονται πλὴν ὡς θηρία,
 ἀγνοοῦντες τί σημαίνει εὐσπλαγχνία καὶ δειλία.

- 645 Ἄ, θερμαὶ αἱ περιπτύξεις καὶ τῆς νέας καὶ τοῦ νέου,
 ὅταν σφίγγωντ' ἡνωμένοι ὑπὸ πάθους ἀμοιβαίου!
 πλὴν ποτὲ ὁ νέος, ὅστις διὰ εὐνοίαν σφαδάζει
 τὴν ὁποίαν δίδ' ἡ νέα μετ' αἰδοῦς ἐν ᾧ στενάζει,
 δὲν αἰσθάνεται πῦρ τόσον, ὅσον μίσση ἐμφυσῶσιν
- 650 εἰς ἐχθρούς, ὅταν εἰς μάχην καὶ οἱ δύο συμπλακῶσιν,
 καὶ ἀρπάζωνται μὲ βίαν εἰς τῆς ἑχθρας τῶν τὴν ζάλην,
 καὶ ὁ εἷς τὸν ἄλλον σφίγγῃ εἰς λυσσομανῇ ἀγκάλην·
 φίλοι παραιτοῦν τοὺς φίλους, ἐρασταὶ διώκουν ἄλλας,
 ἀλλ' ἐχθροὶ ἀνδρεῖοι μένουν καὶ νεκροὶ εἰς τὰς ἀγκάλας!
 .....
- 655 Τοῦ νεκροῦ Χασὰν ἡ σπάθη μέχρι κώπης συντριβεῖσα,
 κοκκινίζει εἰς τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν του ἐμβαφεῖσα,
 καὶ ταρασσεται σπασμώδης ὁ κοπεὶς αὐτοῦ βραχίων,
 καὶ τὸ ἄπιστον ἐκεῖνο νὰ κρατῇ ζητεῖ σπαθίον.
 Ἡ τιάρα ἥτις ὅλη ὥς τι ῥάκος κατεσχίσθη
- 660 εἰς πτυχὰς τὰς πυκνοτέρας, ὀπισθεῖ του ἐκυλίσθη·
 κατεκόπη δὲ ὡσαύτως ἡ ἐσθῆς του ἡ πλατεῖα,
 καὶ ἐκ τῶν πολλῶν αἱμάτων πορφυρίζει παρομοία
 μὲ τὰ νέφη τὰ πυρώδη τῆς πρωΐας, τὰ ὅποια
 δηλοῦν ὅτι τὴν ἐσπέραν ἔρχεται ἡ τρικυμία.
- 665 Ἐκαστος τῶν πέριξ θάμνων ἐρυθρᾶς κηλίδας φέρει,
 καὶ συγχρόνως τοῦ σαλίου κατεξεσχισμένα μέρη.
 Μὲ πληγὰς ἀναριθμήτους εἰς τὸ στῆθος σκεπασμένος,
 πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν ὄψιν, εἰς τὴν γῆν ἐξαπλωμένος,
 ὁ ἐκπνεύσας Χασὰν κεῖται, — τὸ δὲ ὄμμα ἀνοιγμένον
- 670 ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ ἀκόμη τὸ κρατεῖ προσηλωμένον,
 ὥς ἂν τ' ἄσβεστόν του μῖσος τὸ πρὸς τὸν ἀντίπαλόν του
 ἔξῃ φλογερόν ἀκόμη καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του·

ὁ ἐχθρὸς δὲ οὗτος κλίνει πρὸς αὐτὸν τὸ πρόσωπόν του,
ἄγριον καθὼς ἐκείνου ὅστις κεῖται πρὸ ποδῶν του.

.....

675 « Ναί! ἡ Λεῖλὰ κοιμᾶται εἰς τὸ βάθος τῶν ὑδάτων·
» αὐτὸς ὅμως θέλει ἔχει τάφον ἔμπλεων αἱμάτων!
» Ἀπὸ τὴν σκιὰν ἐκείνης τὸ σπαθίον ὠδηγήθη,
» τὸ ὁποῖον τοῦ βαρβάρου διεπέρασε τὰ στήθη.
» Τὸν προφήτην, ἀλλ' εἰς μάτην, ἀβρώγων ἐπεκαλέσθη·

580 » τὸ φιλέκδικόν μου μῖσος εἰς τὸ αἷμά του ἐσβέσθη.
» Τὸν Ἀλλὰχ ἐπεκαλέσθη,—πλὴν ματαία ἡ βοή του!
» ἀπερρίφθη ἢ διόλου δὲν ἠκούσθη ἡ εὐχή του.
» Ὡ μωρὲ υἱὲ τῆς Ἀγαρ! Ὁ θεὸς πῶς νὰ σ' ἀκούσῃ,
» ἀφ' οὗ σὺ τῆς νέας εἶχες τὰς δεήσεις ἀποκρούσει;

685 » Συνεμάχησα μὲ τούτους, ἅμα εὖρον εὐκαιρίαν,
» διὰ ν' ἀντιτιμωρήσω τὴν αἰσχρὰν του προδοσίαν·
» ἐξετέλεσα τὸ ἔργον· ἐμετρίασεν ὁ πόνος·
» τῶρ' ἀναχωρῶ καὶ φεύγω,—ὅμως φεύγω πάντῃ μόνος. »

.....
.....

Βοσκουσῶν καμήλων κώδων εἰς τὰ πέριξ κωδωνίζει,

690 διὰ δὲ τῶν παραθύρων εἰς τὰ ἔξω ἀτενίζει
τοῦ Χασὰν ἡ μήτηρ· κάτω, εἰς ἀνθοβαφεῖς λειμῶνας
βλέπει δρόσου ἐσπερίας ἀστραπτούσας τὰς σταγόνας,
καὶ ἐπάνω ἐπιτέλλον πλῆθος ἄστρων οὐρανίων.

« Ἡ νύξ ἔρχεται· βεβαίως καὶ αὐτοὶ εἶναι πλησίον. »

695 Εἰς τὸν κῆπον καταβαίνει, πλὴν κ' ἐκεῖ δὲν ἡσυχάζει·
εἰς τὸν πύργον ἀναβαίνει καὶ περιδεῆς κυττάζει·

« Πῶς δὲν φαίνεται ἀκόμη; ἵππους ἔχει ταχυπτέρους

- » καὶ ἀντέχοντας γενναίως εἰς τὸν καύσωνα τοῦ θέρους.
» Πῶς δὲν στέλλει ὁ νυμφίος τὰ ὁποῖα εἶπε δῶρα;
700 » Ἐψυχράνθη ἡ ψυχὴ του; Πῶς! δὲν τρέχ' ὁ ἵππος τώρα;
» Ἄδικος κατηγορία! τάταρίς τις ταχυπόρος
» ἰδοὺ φαίνεται ἐπάνω ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ ὄρος·
» μετὰ προσοχῆς τὴν ῥάχιν τὴν κρημνώδη καταβαίνει,
» ἔφθασε τὰς ὑπωρείας, εἰς τὴν φάραγγα ἐμβαίνει,
705 » καὶ ἐπὶ τοῦ ἐφιππίου βλέπω κρεμαστὸν τὸ δῶρον·
» γίνεται αὐτὸ τὸ ζῶον νὰ ἐκλάβῃ βραδυπόρον;
» Τὰ δωρήματά μου ὅμως θ' ἀνταμείψωσι γενναίως
» τὴν μεγάλην προθυμίαν καὶ τοὺς μόχθους τοῦ ἱππέως. »

- Καὶ ὁ τάταρις πεζεύσας εἰς τὴν πύλην τῆς οἰκίας,
710 μόλις νὰ ὀρθοστατήσῃ δύναται ἐκ τῆς πορείας·
ἐπὶ τοῦ ἡλιοκαύστου καταφαίνεται προσώπου
δυσθυμία,—πλὴν θὰ ἦναι ἀποτέλεσμα τοῦ κόπου·
ἡ ἐσθῆς του ἔνθεν κ' ἔνθεν εἶναι μ' αἵματα βαμμένη,—
πλὴν θὰ ἦν' ἀπὸ τοῦ ἵππου τὰ πλευρὰ αἱματωμένη·
715 τὸ κρυπτόν ὑπὸ τὸν κἀνδυν δῶρον δείχνει. . . ὦ τί φρίκη!
ἐν καθούκι ἐσχισμένον! ἄ, εἰς τὸν Χασὰν ἀνήκει!
τὸ καλπᾶκι του κομμένον! ἡμαγμένον τὸ καφτάνι!
« Φεῦ! τὸ τέκνον σου, ὦ γύναι, νύμφην φοβεράν λαμβάνει!
» Ἄν ἐμὲ ἀφῆκαν σῶον, μὲ ἀφῆκαν τὰ θηρία
720 » διὰ νὰ σοὶ φέρω τρυφὰ τὰ αἰμόρφυτα σημεῖα.
» Εἰς τὸ τέκνον σου εἰρήνη! ἐπολέμησε γενναῖα·
» ἄλλ' εἰς τὸν Γκιαοὺρ κατάρρα! τὸν κακοῦργον καὶ φονέα. »
.....

Ἐν καθούκιον ἐκ πέτρας κατασκευασθὲν τραχείας,
μία στήλη κρυπτομένη εἰς τὰς βάτους τὰς ἀγρίας,

- 725 μία ῥῆσις Κορανίου ἐπ' αὐτῆς κεχαραγμένη,
δυσανάγνωστος ὡς τόσον ἐκ τοῦ χρόνου γενομένη,
εἰς τὴν ἔρημον κοιλάδα μαρτυροῦν τὸν τόπον τώρα,
ὅπου ὁ Χασὰν ἐδέχθη τραύματα θανατηφόρα.
Κεῖτ' ἐκεῖ ὁ πλεόν θρῆσκος κ' εὐσεβὴς τῶν Ὁσμανλίδων.
- 730 ὅλων ὅσοι εἰς τὴν Μέκκαν τοῦ προφήτου τὴν γῆν εἶδον,
ὅστις πώποτε μὲ οἶνον δὲν ἐμίανε τὸ στόμα,
ὅστις ἔστρεφεν ἀπαύστως πρὸς ἀνατολὰς τὸ ὄμμα,
καὶ ἀνέπεμπεν ἐνθέρμως τὰς λιτὰς καὶ προσευχὰς του
ἄμα ἐπληττεν ὁ ἦχος « Ἀλλαχ-χου » τὰς ἀκοάς του.
- 735 Ὑφ' ἑνὸς αὐτὸς ἐντούτοις ξένου σφάζεται κοπίδος,
καὶ τὸ χεῖριστον ἐν μέσῳ τῆς ἰδίας του πατρίδος·
εὐτολμος καὶ μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας κατεβλήθη,
πλὴν τὸ αἷμα τοῦ γενναίου ἀνεκδίκητον ἐχύθη.
Αἱ τοῦ παραδείσου ὅμως ἀγλαόμορφοι παρθένοι
- 740 τὸν ἐπιθυμοῦν, τὸν κράζουν εἰς τὰ θεῖά των τεμένη,
ν' ἀπολαύῃ αἰωνίως τὸ γλυκὺ μεϊδιάμά των
καὶ νὰ λούετ' εἰς τὴν λάμπιν τῶν ὠραίων των ὀμμάτων.
Ἰδοὺ ἔρχονται,—τὸν νεύουν μὲ τὸ πράσινον μανδῆλι,
καὶ τὸν δέχονται κολλῶσαι εἰς τὰ χεῖλη του τὰ χεῖλη!
- 745 Ὅστις πολεμῶν ἀπίστους εἰς τὴν μάχην ἀποθνήσκει,
ἠδονὰς ἀτελευτήτους μετὰ θάνατον εὐρίσκει.

.....

- Ἀλλὰ σύ, Γκιαοὺρ κακοῦργε, φοβερὰ θέλεις φωνάζει,
ὁ Μονκὶρ τὸ δρέπανόν του ὅταν κατὰ σοῦ τινάξῃ,
καὶ τὴν τιμωρίαν τούτου δὲν θὰ φύγῃς εἰ μὴ μόνον
- 750 διὰ νὰ περιπλανᾶσαι περὶ τοῦ Ἑβλὶ τὸν θρόνον,
ὅπου ἄσβεστον πῦρ ἄδου θέλει καίει μὲ μανίαν
ἔσωθεν καὶ ἀπὸ ἔξω τὴν ἀχρείαν σου καρδίαν·

πόσους τοῦτο εἰς τὸ στῆθος πόνους θὰ σοὶ περιάψῃ
οὐδείς δύναται ν' ἀκούσῃ καὶ οὐδείς νὰ περιγράψῃ.

755 Πρῶτον ὅμως θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τῆς ταφῆς τὸν λάκκον,
καὶ τὴν γῆν θὰ περιτρέχῃς μορφὴν ἔχων βρυκολάκων·
εἰς τὰ δώματα θὰ ἔμβῃς τῆς πατρώας σου οἰκίας,
θέλων, τέρας, νὰ ροφήσῃς αἷμα τῆς οἰκογενείας.

Περὶ μέσας νύκτας πίνεις τὴν ζωὴν τῆς θυγατρὸς σου,
760 τὴν ζωὴν τῆς ἀδελφῆς σου καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς σου·
τὴν τροφὴν ἀηδιάζεις καὶ τὸ πρόσωπόν σου στρέφεις,
τὸ ἡμισαπὲς πλὴν σῶμα πρέπει ἐξ αὐτῆς νὰ τρέφῃς.
Ἐν ᾧ δὲ τὰ θύματά σου τελευταῖον βλέμμα ρίπτουν
καὶ κυττάζουν τὸν φονέα, τὸν πατέρ' ἀνακαλύπτουν·

765 φοβεράς τότε κατάρας καὶ σὲ δίδουν καὶ τὰ δίδεις,
μεχρισοῦ τὴν γενεάν σου ἄψυχον ἐμπρός σου ἴδῃς.
Μία ὅμως, ἥτις θῦμα πρέπει καὶ αὐτὴ νὰ γένῃ,
νεωτέρα μὲν τὰ ἔτη, πλέον δὲ ἡγαπημένη,
θνήσκουσα θὰ κράζῃ, Πάτερ! κ' ἐνταυτῷ θὰ σ' εὐλογήσῃ·

770 θὰ σὲ καύσ' αὐτὴ ἡ λέξις καὶ τὰ σπλάγχχνα σου θὰ σχίσῃ.
Πλὴν τί ὄφελος; νὰ πίῃς πρέπει καὶ αὐτῆς τὸ αἷμα,
νὰ ἰδῇς ἀπεσβεσμένον τὸ ἀκτινοβόλον βλέμμα,
βαθμηδὸν τῶν παρειῶν τῆς μαραινόμενον τὸ χρῶμα,
κρυσταλλούμενον ἐκεῖνο τὸ λαμπρόν, γλαυκὸν τῆς ὄμματος.

775 Πρὸς τὴν κεφαλὴν τῆς τότε χεῖρα βέβηλον ἀπλώνεις,
καὶ τὴν κόμην τὴν ξανθὴν τῆςμανιώδους ἐκρίζονεις·
ἐξ αὐτῆς, ὁπότεν ἔζης, εἶχες πλοκαμίδα μίαν,
μαρτυροῦσαν πρὸς τὸ τέκνον ἔνθερμον φιλοστοργίαν·
τώρα τὴν λαμβάνεις ὅλην εἰς τοῦ τάφου σου τὸ βάθος,

780 μαρτυροῦσαν τὰς βασάνους καὶ τὸ φοινικὸν σου πάθος!
Οἱ ὀδόντες σου θὰ τρίβουν ἀπὸ τ' ἄσπερτά σου χεῖλη
τῶν αἱμάτων σου θὰ στάζῃ ἡ καθαροτέρα ὕλη.

Τέλος ὕπαγε καὶ κλείσου εἰς τὸν σκοτεινόν σου λάκκον,
φύγε,—καὶ μετὰ δαιμόνων χοροπήδα τῶν παγκάκων·

785 πλὴν καὶ οὗτοι, βλέποντές σε, φεύγουσι τὸν μαιφόνον,
ἐπειδὴ σὺ τέρας εἶσαι βδελυρότερον δαιμόνων!

.....

—« Τίς ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος; εἶπατέ μοι τίνος τόπου;

» Πολὺ γινώριμος ἢ ὄψις μ' εἶναι τούτου τοῦ ἀνθρώπου·

» πρὸ ἐτῶν μίαν ἐσπέραν, ἐνδημῶν εἰς τὴν πατρίδα,

790 » ἤμην εἰς ἀκτὰς ἐρήμους κ' αἶφνης ἔφριππον τὸ εἶδα,

» ἤλαυνε δὲ κατὰ κράτος μετὰ κρότων, μετὰ κτύπων,

» ὥστε πῶποτε τοιοῦτον δὲν ἀνέβη ἄλλος ἵππον.

» Τότε εἶδα τὴν μορφήν του, καὶ τὴν εἶδα ἅπαξ μόνον·

» ὅμως ἔφερε σημεῖα ψυχικῶν τοιούτων πόνων,

795 » ὥστε τὴν ἀναγνωρίζω πάλιν μετὰ τόσον χρόνον.

» Ἐπ' αὐτῆς καὶ τῶρα λύπη ἐπικάθηται βαρεῖα,

» καὶ τοῦ προσεχοῦς θανάτου σχεδὸν βλέπω τὰ σημεῖα ».

—« Εἰς τὸ προσεγγίζον θέρος τελειώνει ἕκτος χρόνος

» μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μας ἀφοῦ ἦλθεν ἐδῶ μόνος·

800 » ἦλθε δὲ νὰ λησμονήσῃ εἰς αὐτὰς τὰς κατοικίας

» μαύρας κ' εἰς ἡμᾶς ἀγνώστους ὡς νομίζω κακουργίας.

» Πλὴν τὰς προσευχὰς ἐκεῖνος ἀποφεύγει τῆς ἐσπέρας,

» οὔτε ἐξομολογεῖται εἰς πνευματικούς πατέρας,

» οὔτ' ἂν ψάλλωμεν φροντίζει ὕμνους καὶ δοξολογίας,

805 » οὔτ' ἂν καίωμεν τὸν μέλει θυμιάματα λατρείας.

» Μελετᾷ εἰς τὸ κελλίον κατηφής, μεμονωμένος,

» καὶ οὐδεὶς ἡμῶν γνωρίζει τὴν θρησκείαν του, τὸ γένος.

» Ἀπὸ τὴν Τουρκίαν ἦλθεν, ἅμα δὲ αὐτὸς ἀπέβη

» εἰς τὴν κάτω παραλίαν, εἰς ἡμᾶς ἐδῶ ἀνέβη·

- 810 » δὲν μοὶ φαίνεται νὰ ᾔῃαι ὁμῶς Τοῦρκος γεννημένος,
» ἡ μορφὴ του τὸν δεικνύει ὡς χριστιανὸν τὸ γένος·
» ἴσως δυστυχὴς τις εἶναι ἀποστάτης τῆς θρησκείας,
» θέλων πάλιν εἰς τοὺς κόλπους νὰ ἐλθῇ τῆς Ἐκκλησίας·
» ἀλλ' ἐν τούτοις μακρὰν φεύγει τῶν βωμῶν μας τῶν ἁγίων,
815 » οὔτε κοινωνεῖ τῶν ^ἁθείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων.
» Διὰ τῶν πολλῶν του δώρων ἡ μονὴ μας ὠφελήθη,
» καὶ μὲ ταῦτα τὸν Ἀββάν μας νὰ κερδίσῃ ἡδυνήθη·
» ἀλλ' ἡγούμενος ἂν ἤμην εἰς αὐτὰ ἐγὼ τὰ μέρη,
» οὔτε καὶ μίαν ἡμέραν ἤθελα τὸν ὑποφέρει,
820 » ἡ εἰς τῆς εἰρκτῆς τὸ σκότος ἤθελα καλὰ τὸν κλείσει,
» τὴν λοιπὴν ἐκεῖ ζωὴν του ὡς κατάδικος νὰ ζήσῃ.
» Φλυαρεῖ, ὁπότεν ἔχῃ ὀπτασίας καὶ ἐκστάσεις,
» διὰ νέας βυθισμένας εἰς τὸν πόντον τὴν θαλάσσης·
» ἀναφέρει ξιφῶν κτύπους, Τούρκους ὀπισθοδρομοῦντας,
825 » ἀσεβεῖς τιμωρουμένους, καὶ ἐχθροὺς ψυχορραγοῦντας.
» Ἐξω ἑαυτοῦ τὸν εἶδαν ἐπὶ βράχων παραλίῳ
» νὰ λαλῇ, νὰ κράζῃ ὅτι ἡμαγμένος τις βραχίῳ (*),
» ἐκκοπεῖς πολλὰ προσφάτως ἀπὸ ἀντιπάλου σῶμα,
» μὴ φαινόμενος εἰς ἄλλο ἢ τὸ ἰδικόν του ὄμμα,
830 » ἔδειχεν ἐντὸς τοῦ πόντου μὲ τὸν δάκτυλον ἐν μνήμα
» καὶ τὸν ἔνευε νὰ πέσῃ εὐθὺς κάτω εἰς τὸ κύμα. »
.....
.....

Τὴν μορφὴν αὐτοῦ κουκούλα μελανὴ κατακαλύπτει,
κάτωθεν δ' αὐτὸς ὡς δαίμων ζοφερὸν τὸ βλέμμα ρίπτει.
Φοβερώς τὸ ὄμμ' ἀνοίγει, ἄγρια δ' αὐτὸ κυττάζει,

(*) Βλέπε στίχ. 657—658.

- 835 καὶ τῶν παρελθόντων χρόνων πάθη ἄπειρα ἐκφράζει·
 ἂν καὶ ἄστατον πλαγᾶται καὶ τὴν ἐκφρασιν ἀλλάσσει,
 τὸν παρατηροῦντα ξένον συνεχῶς καταταράσσει.
 Ἴδε,—καὶ τινα μαγείαν αἴφνης θὰ παρατηρήσης,
 καὶ κατάδηλον εἰς ὅλους καὶ ἀνέκφραστον ἐπίσης,
- 840 πολυδύναμόν τι πνεῦμα, ἀχαλίνωτον, γενναῖον,
 πᾶσχον δίψαν ἐξουσίας καὶ ὑπακοὴν ἐμπνέον.
 Ὡς ἡ ὄρνις τρέμει ὅταν ὄφιν τὴν ἐνατενίζῃ,
 καὶ δὲν δύναται νὰ φύγῃ, ἀλλὰ μόνον πτερυγίζει,
 οὕτω καὶ ὁ ὀφθαλμός του, ὅταν βλέμμα προσηλόνῃ,
- 845 τὸν τολμῶντα ν' ἀντιβλέψῃ παρευθὺς ἀπονεκρόνει.
 Ὅστις ἐκ τῶν καλογήρων καθ' ὁδὸν τὸν ἀπαντήσῃ
 ἔντρομος ὑπὸ τοῦ φόβου θέλει νὰ παλινδρομήσῃ,
 ὥς ἂν ὁ πικρὸς του γέλως κ' ἡ κακία τῶν ὀμμάτων
 τῷ ἐνέπνεον καὶ φρίκην καὶ ἰδέας ἐγκλημάτων.
- 850 Σπανιώτατα ὁ γέλως συγκινεῖ αὐτοῦ τὸ χεῖλος,
 πλὴν καὶ τότε ὁ γέλως εἶναι, ὅλοι βλέπουσι προδήλως,
 τῶν ἰδίων συμφορῶν του εἷς περίγελως ὀργίλος.
 Ἴδε τὰ ὠχρά του χεῖλη τρέμοντα πῶς ἀναχαίνουν,
 ἔπειτα πῶς συνενοῦνται κ' ἀπολιθωμένα μένουν,
- 855 ὥς ἂν ἡ ἀλαζωνεία ἡ ὀδύνη ὀξυτάτῃ
 εἰς ἀκινήσιαν πλέον αἰωνίαν τὰ ἐκράτει.
 Καὶ καλῆτερα! διότι αὐτὸς ὅταν ἐμειδία,
 καθαρὰ χαρὰ δὲν ἦτο,—ἦτο Ἀδου εὐθυμία.
 Λυπηρότερον δὲ εἶναι ἂν ζητήσῃ τις νὰ μάθῃ
- 860 ἄλλοτε τὸ πρόσωπόν του ποῖα συνεκίνουν πάθη·
 δὲν ἀπέσβεσεν ὁ χρόνος ὅλους του τοὺς χαρακτῆρας,
 καίτοι εἰς τοὺς πολυτίμους παγκακίστους παρενεύρας·
 ναί, γενναίων αἰσθημάτων ἐκφρασίς τις διεσώθη
 μαρτυροῦσα ὅτι ὅλη ἡ ψυχὴ δὲν ἠχρειώθη,

- 765 ἂν καὶ ὅλη εἰς φρικώδεις κακουργίας ἐπέδοθη.
Ἐν ᾧ ὁ χυδαῖος βλέπει εἰς τὸ μέτωπόν του σκότος
ἀθεμίτων ἔργων μόνον καὶ ἐλέγχους συνειδότος,
ὁ σοφὸς ἀνακαλύπτει, ἐξετάζων ἐσκεμμένως,
καὶ φρονήματα γενναῖα καὶ λαμπρότατόν τι γένος.
- 870 Ἄν δ' ἀνωφελῇ ὑπῆρξαν,—ἂν ἡ ψυχικὴ ὁδὺν
σχεδὸν ἐφθειρεν ἐκεῖνα, τοῦτο δ' ἐγκλημα μολύνῃ,
ποτὲ τόσον λαμπρὰ δῶρα δὲν χαρίζονται τυχαίως,
δὲν στολίζεται μὲ ταῦτα πώποτε ἀνὴρ χυδαῖος·
καὶ ἡ μόνῃ αὐτῶν ὄψις πάντα ξένον ἀναγκάζει,
- 875 ἂν καὶ βλέπῃ ἔχνη μόνον, ἔντρομος νὰ τὰ θυμάζῃ.
Ἡ καλύβη τὴν ὁποίαν ὁ καιρὸς κατακρημνίζει,
τὸ τοῦ ὁδοιπόρου βῆμα παντελῶς δὲν ἐμποδίζει·
ἀλλ' ὁ πύργος ὁ ὁποῖος πίπτει ἀπὸ τριχυμῖαν
ἢ πολεμικὰς ἐφόδους, ἔχει φοβεράν μαγείαν,—
- 880 καὶ ἐλκύει καὶ ἐκπλήττει ἑπαλξιν ἂν σώζῃ μίαν·
ἡ κισσοσκεπὴς ἀψὶς τοῦ ἡ καὶ μία στήλη μόνῃ
ὑπερήφανος τὴν δόξαν τὴν ἀρχαίαν φανερόνει.
- « Εἰς πολὺπτυχον μανδύαν ὅλος περιτυλιγμένος,
» εἰς τοῦ νάρθηκος τὰς στήλας βηματίζει λυπημένος·
- 885 » ἔντρομοι τὸν βλέπουν ὅλοι, καὶ αὐτὸς μετ' ἀθυμίας
» βλέπει τὰς τῆς ἐκκλησίας τελουμένης λειτουργίας·
» ἀποσύρεται δὲ αἴφνης εὐθὺς ὅτε ἀντηχήσουν
» τοῦ χοροῦ αἱ ψαλμωδίαὶ καὶ οἱ πατέρες γονατίζουν·
» καὶ παρὰ τὴν πύλην μένει μ' ὄψιν καταπεπληγμένην,
- 890 » ἀπὸ φῶς ὥχρὸν λαμπάδος ἀμυδρῶς φωτιζομένην·
» ἐκεῖ μένει μέχρις ὅτου παύσουν τοὺς ψαλμοὺς οἱ ἄλλοι,
» καὶ τὰς προσευχὰς ἀκούων, προσευχὴν ποτὲ δὲν ψάλλει.
» Ἴδ' ἐκεῖ,— παρὰ τὸν τοῖχον αὐτὸς ἵσταται ἀκόμῃ·

- » πίπτ' ὀπίσω ἡ κουκούλα, καὶ ἡ μέλαινά του κόμη
895 » ἐπὶ τοῦ ὤχρου μετώπου χύνεται μὲ ἀταξίαν,
» ὥς ἂν τοὺς μελανωτέρους ὄφεις ἀπὸ τὴν ἀγρίαν
» καὶ φονώδη κεφαλὴν τῆς ἡ Γοργὼ εἶχ' ἐκριζώσῃ,
» κ' εἰς τὴν κεφαλὴν ἐκείνου ἔσπευσε νὰ προσαρμόσῃ.
» Ναὶ μὲν φέρει παρομοίαν μὲ ἡμᾶς ἐνδυμασίαν,
900 » ἐπειδὴ ὅμως ἡρνήθη τὴν τακτὴν ὀρκωμοσίαν,
» ἡ ἀνιερός του κόμη εἰς κουρὰν δὲν ὑπεβλήθη·
» ὄχι ὑπὸ εὐσεβείας,—ὑπὸ τύφου ἐκινήθη
» νὰ προσφέρ' εἰς τὴν μονὴν μας τόσα πλούτη, τόσα δῶρα·
» οὐτ' εὐχὴν αὐτὸς οὐδ' ὄρκον δὲν ἐπρόφερον ὥς τώρα·
905 » Ἴδε,—τώρα ὅτε ὕμνοι εἰς τὸν ἥχον τῶν κωδῶνων
» ζωηρότεροι ὑψοῦνται πρὸς τὸν τοῦ Ὑψίστου θρόνον,
» τὰς κατώχρους παρειάς του καὶ τὴν φυσιογνωμίαν
» τὴν ψυχράν, ἥτις ἐνόησε τύφον μὲ ἀπελπισίαν!
» Μακράν, ἅγιε Φραγκίσκε, τοῦ βωμοῦ μας τοῦ ἁγίου
810 » ἄπαγε τὸν ἄνδρα τοῦτον! ἄλλως ἡ ὀργὴ κυρίου
» θ' ἀποκαλυφθῇ ἐνταῦθα διὰ φοβεροῦ σημείου.
» Ἄν ποτὲ ὁ δαίμων ὅψιν ἐνεδύθη ἀνθρωπίνην,
» εἶμαι πάντῃ πεπεισμένος ὅτι ἔλαβεν ἐκείνην.
» Μὰ τὸ ἔλεος τὸ θεῖον! αὐτὸς ὅταν μᾶς κυττάζῃ,
915 » ὄχι, ὄχι! οὐτ' ἀγγέλους οὐτ' ἀνθρώπους ὁμοιάζει! »

Πᾶσα τρυφερὰ καρδίᾳ ἐρωτεύεται εὐκόλως,
εἰς τὸν ἔρωτα πλὴν ὅλη παραδίδεται δυσκόλως.
Ἀσθενής, δὲν ὑποφέρει τὰ δδυνήρά του βέλη,
καὶ δειλὴ, νὰ διατρέχῃ τοὺς κινδύνους του δὲν θέλει.

- 920 Μόνον εἰς σκληρὰς καρδίας σφοδρὸς ἔρως ἐμφωλεύει,
αὐταὶ φέρουν πληγὰς ὅπου ὁ καιρὸς δὲν θεραπεύει.
Τ' ὀρυκτὸν ἀνάγκη πρῶτον εἰς τὸ πῦρ νὰ κοκκινίσῃ

διὰ νὰ προσλάβῃ στίλψιν, διὰ ν' ἀκτινοβολήσῃ·
εἰς τὰς φλόγας τῆς καμίνου κάμπτεται καὶ τακεροῦται,

925 ἀλλ' ἡ φύσις τοῦ σιδήρου οὔτε τότε ἀλλοιοῦται·
δεκτικὸς κατεργασίας γίνεται εὐκόλου μόνον,
καλὸν ὄργανον ἀμύνης, καλὸν ὄπλον διὰ φόνον·
θώραξ, κατὰ τῶν κινδύνων τὴν ζωὴν ὑπερασπίζει·
σπάθη, εἰς τὰ αἵματά του τὸν ἐχθρὸν κατακρημνίζει.—

930 ἂν δ' ἐκ τούτου τοῦ μετάλλου ἐγχειρίδιόν τι γείνη,
δυστυχία εἰς ἐκεῖνον ὅστις τὴν ἀκὴν ὀξύνει.
Οὕτω τήκεται, μορφοῦται καὶ ἡ σιδηρᾶ καρδιά
ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς φλόγας, ἀπὸ κάλλη γυναικεῖα·
παρ' αὐτῶν δὲ ἀφοῦ ἄπαξ καὶ σκοπὸν καὶ σχῆμα λάβῃ,

935 τοῦ νὰ ἦναι ὅ τι εἶναι πλέον πώποτε δὲν παύει,
κανεῖς πλέον δὲν τὴν κάμπτει,—εὐκολώτερα τὴν θραύει.

.....
.....

Ἄν μετὰ τὰς δυστυχίας ἐγκαταλειφθῶμεν μόνοι,
πολὺ τοῦτο τῆς ψυχῆς μας τὰ δεινὰ δὲν ἐλαττόνει·
ἔρημος, κενὴ καὶ μόνη κ' εἰς ἀπραγμοσύνην ὅλη,

940 θ' ἐπροτίμα νέον πόνον, ὅστις θὰ τὴν ἐνησχόλει.

Ἀηδία εἶναι ὅλα, καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς μας,
ἂν δὲν ἔχωμεν κανένα κοινωνὸν τῆς ἡδονῆς μας.

Ὅταν τις τῆς συμπαθείας τὴν ψυχὴν ἀποστερήσῃ,
μίαν ἔχ' αὐτὴ ἀνάγκην, μίαν μόνην,—νὰ μισήσῃ·

945 Ὅμοιάζει νεκρὸν ὅστις εἰς τὸ σκότος τῶν μνημάτων
συνερχομένος ἐξαίφνης, θὰ ἡσθάνετο φρυάττων
σκώληκας περὶ τὰ μέλη παγετώδεις νὰ ἐρπύζουν,
νὰ ἀθροίζωνται ἐπάνω καὶ τὰς σάρκας νὰ βροχθίζουν,
αὐτὸς ὅμως μὴ ἰσχύων τοὺς ἐχθροὺς ν' ἀπομακρύνῃ,

- 950 νὰ τὸν τρώγωσιν ἡσύχως ἐξ ἀνάγκης τοὺς ἀφίνει·
ομοιάζει τῆς ἐρήμου τὸ πτηνόν, ὅπου ἐμπήγει
εἰς τὸ στήθος του τὸ ρύγχος κ' αἵματος πηγὴν ἀνοίγει,
θέλον ἐκ φιλοστοργίας τὴν ζωὴν νὰ θυσιάσῃ
καὶ τὴν πείναν τῶν κρωζόντων νεοττῶν του νὰ χορτάσῃ·
- 955 ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπὸ τὸ στήθος ρέουσι τὰ αἵματά του,
βλέπει αἴφνης ὅτι εἶναι—ἐρημος ἡ φωλεά του.
Αἱ δριμύτεραι δδύναι ἄωτον εἶν' εὐτυχίας
ὥς πρὸς τὸ κενὸν ἐκεῖνο τὸ φρικῶδες τῆς καρδίας,
ὥς πρὸς τὴν γυμνὴν, ἀμμόδη τοῦ νοός μας ἐρημίαν,
- 960 ὅτε ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει ἐνασχόλησιν καμμίαν.
Ποῖος οὐρανὸν νὰ βλέπῃ ἐρημον θ' ὑψαριστεῖτο;
ποῖος, ἂν νεφῶν κ' ἡλίου αἰωνίως γυμνὸς ᾔτο;
Κάλλιον τις νὰ παλαίῃ μὲ τοῦ πόντου τοὺς πατάγους,
ἢ σωθεῖς, μακρὰν νὰ κῆται τῶν κλυδώνων τοῦ πελάγους,
- 965 ἐρριμμένος, ἀφ' οὗ παύσῃ ἡ μανία τοῦ τυφῶνος,
εἰς αἰγιαλοὺς ἐρήμους ναυαγὸς οἰκτρὸς καὶ μόνος,
καὶ ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης, εἰς μυχὸν ἄνευ κυμάτων,
ν' ἀποθνήσκῃ κατ' ὀλίγον μακρὰν ὅλων τῶν βλεμμάτων—
ἀπὸ κεραυνίους φλόγας κάλλιον νὰ γείνῃ κόνις,
- 970 ἢ νὰ σήπηται βραδέως μόνος ἐπὶ πέτρας μόνης.
.....

—« Πάτερ! ἔζησας ἡσύχως, περὶ προσευχῶν φροντίζων

» κ' εἰς τὸ κομβοσχοίνιον σου νέας πάντοτ' ὀρμαθίζων·

» εἰς ἀμαρτωλῶν καρδίας φέρων βάλσαμον ἐλπίδων,

» σὺ αὐτὸς ἄνευ κακίας καὶ χωρὶς ἄλλων φροντίδων,

975 » παθῶν μόνον τὰς συνήθεις εἰς ἀνθρώπους δυστυχίας,

» ἰδοὺ πῶς εἰς γῆρας ἤλθες ἐκ τῆς νέας ἡλικίας,

» καὶ τὸν ὕψιστον δοξάζεις ἀπὸ τῆς ψυχῆς τὰ βάθη,

- » ἐπειδὴ σὲ ἠὺσπλαγχνίσθη καὶ δὲν σ' ἔστειλε τὰ πάθη
 » τῶν ἀμαρτωλῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐκ μετανοίας
- 980 » ἐμπιστεύονται τὰς θλίψεις καὶ τ' ἀπόκρυφά των λάθη
 » εἰς τὸ καθαρόν σου στῆθος, στῆθος πλήρες εὖσπλαγχνίας.
 » Ἐγὼ ἔζησα ὀλίγον· τοὺς ὀλίγους δ' αὐτοὺς χρόνους
 » πολλὰς εἶχα ἀπολαύσεις πλειοτέρους ὅμως πόνους·
 » μὲ τὸν ἔρωτα ἐν τούτοις καὶ μὲ τὰς μονομαχίας
- 985 » ἡδυνήθην ν' ἀποφύγω τῆς ζωῆς τὰς ἀηδίας.
 » Εὐθυμῶν μετὰ τῶν φίλων, πολεμῶν κατὰ τῶν ἄλλων,
 » ἔφευγα τὸν χαῦνον βίον, κ' ἔζων ἐν τῷ μέσῳ σάλων.
 » Τώρα ὅτε οὔτε ἔρως οὔτε μῖσος δὲν μὲ μένει,
 » ὅτε πλέον οὔτε τύφος οὔτ' ἐλπίς δὲν μὲ θερμαίνει,
- 990 » προτιμῶ νὰ ἦμαι μᾶλλον εἰς τῶν ἀηδῶν σκωλήκων
 » ὅπου ἔρπουν εἰς τοὺς τοίχους τῶν εἰρκτῶν τῶν καταδίκων,
 » ἢ νὰ ζῶ,—καθὼς ζῶ τώρα,— ἔχων τὴν ψυχὴν εἰς φθίσιν,
 » βυθισμένος εἰς τὴν σκέψιν εἴτε χάσκων πρὸς τὴν φύσιν.
 » Ἦσυχίαν τώρα θέλω,—τόσον ὅμως γαληναίαν,
- 995 » ὥστε τῆς ὑπάρξεώς μου νὰ μὴν ἔχω τὴν ἰδέαν.
 » Ὅ τι εὖχομαι θὰ γείνη· ναί, τὸ τέλος μου ἐγγίζει,
 » καὶ θ' ἀναπαυθῶ εἰς ὕπνον, ὅστις δὲν θὰ μ' ἐνθυμίζει
 » τὸ τί ἦμην, τί καὶ τώρα ἤθελα νὰ ἦμην πάλιν.
 » Ἄν καὶ θεωρῆς μὲ φρίκην σὺ τὰ ἔργα μου μεγάλην,
- 1000 » δὲν εἶν' ἄλλο εἰμὴ τάφος τώρα ἢ ἐνθύμησίς μου
 » ἡδονῶν ἀποθαμμένων, ὁ δὲ τάφος μου—ἐλπίς μου·
 » ὦ, καλῆτερα ἂν τότε συναπέθνησκα μ' ἐκείνας
 » καὶ νὰ μὴ κατεσηπόμην ἀπὸ τὰς μακρὰς ὁδύνας·
 » οὐδὲν ἤττον τὰς ὑπέστην ὅλας μετὰ καρτερίας,
- 1005 » τοὺς δρυμεῖς ὑπέστην πόνους ἀπεράντου ἀγωνίας·
 » δὲν ἠθέλησα νὰ στρέψω κατ' ἐμοῦ χεῖρ' αὐτοκτόνον,
 » μιμητῆς μωρῶν ἀρχαίων ἢ ψοφοδεῶν συγχρόνων·

- » καὶ ὁ θάνατος ἐν τούτοις δὲν μ' ἐπτόει· τοῦναντίον,
» μὲ χαρὰν θὰ τὸν ἀπήντων εἰς τῆς μάχης τὸ πεδῖον,
1010 » ἂν ὡς λάτριν τοῦ ὁ Ἑρως δὲν μὲ ἤθελε δεσμεύσει,
» κ' ἤθελα, τῆς δόξης φίλος, ὑπὲρ ταύτης κινδυνεύσει.
» Ἐκινδύνευσα,—ἀλλ' ὄχι δάφνας διὰ νὰ θερίζω·
» καταγέλαστος θὰ ἤμην περὶ δάφνης νὰ φροντίζω·
» τὴν ἀφίνω εἰς τοὺς ἄλλους, εἰς ματαίους θιασώτας
1015 » τῶν μεγάλων ὀνομάτων κ' εἰς ἐμμίσθους στρατιώτας.
» Βάλλε πλὴν καταντικρὺ μου κανὲν πρᾶγμα, τὸ ὅποιον
» ἄξιον νὰ τὸ νομίζω τῶν ἀγώνων μου βραβεῖον,—
» τὴν ἡγαπημένην νέαν ἢ τὸν στυγερόν ἐκείνον,—
» καὶ εὐθὺς τὸν δρόμον τρέχω τῶν αἱμάτων καὶ κινδύνων,
1020 » διασχίζω πυρὸς φλόγας, δάσος ὅλον ἀκοντίων,
» κ' εἴτε σώζω τὴν φιλότατην εἴτε σφάζω τὸν ἀχρεῖον.
» Πίστευε εἰς τὸν λαλοῦντα· δὲν σοὶ λέγει εἰ μὴ μόνον
» πράξεις κ' ἔργα, τὰ ὅποια αὐτὸς ἔπραξε πρὸ χρόνων.
» Καὶ ὁ θάνατος τί εἶναι; Τὸν ἀνδρεῖον δὲν τὸν μέλει,
1025 » ὁ δειλὸς τὸν ὑποφέρει, καὶ ὁ δυστυχὴς τὸν θέλει·
» λοιπὸν φύγε πρὸς ἐκείνον, ὦ ζωή, ὅστις σὲ στέλλει!
» "Ἄλλοτ' εὐτυχὴς καὶ μέγας, εἶχα ἄκραν ἀφοβίαν
» ἐν τῷ μέσῳ τῶν κινδύνων,—τώρα φόβον καὶ δειλίαν;
.....

- » Τὴν ἡγάπων,—ὄχι ὄχι,—πάτερ! τὴν ἐθεοποιοῦν·
1030 » πλὴν καὶ στόματα χυδαῖα λέξεων τοιούτων βρῶουν·
» ὄχι λέξεις, ἔχω ἔργα τῆς ἀγάπης μου σφραγίδα,—
» κύτταξε ἐκεῖ τὴν σπάθην, φέρει αἵματος κηλίδα·
» ἀναπότριπτος θὰ μένη εἰς τὴν κοπτερὰν κοπίδα.
» Δι' ἐμὲ αὐτὴ ἐχάθη, δι' αὐτὴν αὐτὸ ἐχύθη
1035 » ἀφ' ἐνὸς ἀλιτηρίου ἀντιπάλου μου τὰ στήθη.

- » Τί μὲ ἀγριοκυττάζεις; ὄχι, μὴ τὸ γόνυ κλίνει,
 » ναὶ μὲν φόνος εἶν' ἢ πρᾶξις, ἀμαρτία πλὴν δὲν εἶναι·
 » μάλιστα ὡς φόνος Τούρκου πρέπει νὰ σ' εὐχαριστήσῃ,
 » ἐπειδὴ αὐτὸς ἀσπόνδως τὴν θρησκείαν σου ἐμίσει·
- 1040 » τ' ὄνομα τοῦ Ναζωραίου εἰς τὴν ἄπιστον καρδίαν
 » πλειότεραν ἢ ὁ οἶνος ἐπροξένει ἀηδίαν.
 » Ὁ ἀγνώμων! ἂν δὲν ἦτο στιβαρότατος βραχίον,
 » ἱκανὸς νὰ διευθύνῃ φοινικώτατον σπαθίον,
 » Γαλιλαῖοι, ἀπὸ χεῖρας τῶν ὁποίων κατεσφάγη,
- 1045 » ἵεις τὸν οὐρανὸν τῶν Τούρκων καλὸν δρόμον ἄς ὑπάγῃ,
 » τίς ἤξεύρει πόσα ἔτη αἱ ὀρμητικαὶ Χουρί του
 » ἤθελον τὸν περιμένει εἰς τὴν πύλην τοῦ προφήτου!
 » Τὴν ἡγάπων,— ἡ ἀγάπη νὰ ὀρμήσῃ δὲν διστάζει
 » ὅπου λύκος ἐκ τοῦ φόβου καὶ πεινῶν δὲν πλησιάζει·
- 1050 » ὅταν δὲ τολμᾷ τοσοῦτον, ὦ θὰ ἦτον ἀδικία,
 » ἂν τὸ κέρδος τῆς τὸ μόνον ἦτο ἡ ἀποτυχία.
 » Διατί, ποῦ, πῶς καὶ πότε, δι' αὐτὰ ἀδιαφέρει·
 » τοῦτο μόνον μάθε, ὅτι μ' ἀντηγάπα καὶ ἡ κόρη.
 » Πλὴν πολλάκις ὅταν τώρα τὴν ἀθλίαν ἐνθυμῶμαι,
- 1055 » τῆς ἀγάπης τῆς τὴν ὥραν ὀλοφύχως καταρῶμαι.
 » Ἐτελεύτησε κ' ἐχάθη, ὅμως πῶς μὴ μ' ἐρωτήσῃς·
 » εἰς τὸ μέτωπον ἰδέ με, καὶ εὐθὺς θὰ ἐννοήσῃς!
 » εἰς τὸ μέτωπόν μου φέρω ἀνεξάλειπτον ἐν στίγμα
 » ὡς ἐκεῖνο τὸ τοῦ Κάϊν, τοῦ ἐγκλήματός μου δεῖγμα.
- 1060 » Πρὶν δὲ μὲ καταδικάσῃς, ἀκουσόν με· ἐγὼ μόνον
 » ἀφορμὴ κ' αἰτία εἶμαι, ἄλλος ἔπραξε τὸν φόνον·
 » καὶ ἐγὼ ἀναντιρρήτως ἤθελα τὴν θανατώσει,
 » ἂν αὐτὴ καθὼς ἐκεῖνον ἤθελε κ' ἐμὲ προδώσει,
 » ἀλλ' αὐτὴ αὐτὸν προδίδει—καὶ αὐτὸς τὴν θυσιάζει·
- 1065 » ἀλλ' αὐτὴ ἐμὲ ἡγάπα—καὶ ἡ σπάθη μου τὸν σφάζει.

- » Ναὶ μὲν ἦτο τοῦ θανάτου καθὸ ἄπιστος ἀξία,
» ὅμως πίστις πρὸς με ἦτο ἡ τοιαύτη ἀπιστία.
» Αὐτὴ μ' ἔδωκε τὸ μόνον τὸ ὁποῖον τυραννίαν
» πώποτε ν' ἀναγνωρίσῃ δὲν ἐνδίδει,—τὴν καρδίαν·
1070 » ἐγὼ δ' ὅστις νὰ τὴν σώσω ἀργὰ ἔφθασα,—ᾧ κρίμα!—
» δίδω ὅ τι ἡδυνάμην νὰ τῇ δώσω εἰς τὸ κῦμα,—
» δίδω τί;—καλὸν καὶ τοῦτο!—εἰς τὸν ἔχθιστον ἐν μνηῆμα.
» Ὅχι οὗτος, ἀλλ' ἐκείνη μὲ καταλυπεῖ ἡ νέα,
» αὐτὴ μ' ἥλλαξε τοσοῦτον κ' ἔγεινα φρικώδης θεά.
1075 » Δι' αὐτὸν ἦτο γραμμένον· καὶ τὸ ἤξευρε, διότι
» ὁ βαρὺς Ταχίρης εἶχε τὸν εἰδοποιήσῃ ὅτι
» εἰς τὰ ὦτα ἐνεβόμβουν τὰ προφητικά του κρότοι,
» βαθεῖς κρότοι πυροβόλων ὡς βρονταὶ θανατηφόροι,
» ὅτε τὸ στενὸν ἐπάτουν διαβαίνοντες τὰ ὄρη.
1080 » Εἰς τῶν μαχομένων ὅμως αὐτὸς ἔπεσε τὸν κλόνον,
» ὅπου πίπτων τις δὲν ἔχει ἀγωνίαν οὔτε πόνον!
» εἰς τὸν Μωαμέθ ὑψώθη μόνον ἅπαξ ἡ φωνή του,
» καὶ πρὸς τὸν Ἀλλάχ ὁ νοῦς του,—καὶ ἐξῆλθεν ἡ ψυχὴ του (*).
» Μ' ἀνεγνώρισε κ' ἐχύθη,—ᾠρησα κ' ἠναντιώθη.—
1085 » μετ' ὀλίγον πίπτ' ἐμπρὸς μου, εἰς τὴν γῆν δ' ἀφ' οὗ ἐστρώθη,
» τὸν κυττάζω μέχρις ὅτου εἶδα ὅτι ἐνεκρώθη (**).
» ἐν ᾧ ὡς ἀπὸ σιγύνην πληγωμένος πάνθηρ ἦτον,
» τῶν σημερινῶν μου πόνων δὲν ἠσθάνετο τὸ τρίτον!
» περιέργως παρετήρουν τὰς στιγμὰς του τὰς λοισθίας,
1090 » κ' εἰς τὸ βλέμμα του ἐζήτουν ἔχνος τι ἀδημονίας·

(*) Βλ. στίχ. 679—682.

(**) Τὴν σκηνὴν ὅπου ὁ Χασάν ἀναγνωρίζει μετὰ τῆς ληστρικῆς συμμορίας τὸν Γιαοὺρ ἀλδανικὴν ἐνδυμασίαν φέροντα, βλέπ. εἰς στίχ. 640—649, τῆς δὲ ἄλλης ὅπου ὁ Γιαοὺρ ἐμπήγει ἐξεταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ Χασάν, βλέπε τὴν εἰκόνα εἰς στίχ. 669—674.

- » εἰς τὴν πελιδνὴν τοῦ ὄφιν, τὴν νεκράν, ἀλλὰ ἀγρίαν,
» ἀνεκάλυψα τὴν λύσσαν,—μεταμέλειαν καμμίαν.
» ὦ, τῆς ἐκδικήσεώς μου τί δὲν ἔδιδ' ἡ μανία,
» ἔάν τῆς ἀπελπισίας ἀνεκάλυπτε σημεῖα,
1095 » μεταμέλειαν βραδεῖαν εἰς τὴν ὥραν τὴν ὑστάτην,
» ὅτε ἡ μετάνοιά μας ὅλη καταντᾷ εἰς μάτην,
» δὲν ἰσχύει τὰ τοῦ τάφου φόβητρα ν' ἀποσοθήσῃ,
» οὔτε τὴν ψυχὴν νὰ σώσῃ, οὔτε νὰ παρηγορήσῃ!
.....
- » Καὶ τὸ αἷμα κρῦον εἶναι εἰς τὰ κλίματα τὰ κρῦα,
1100 » κ' ἡ ἀγάπη μόλις εἶναι τοῦ ὀνόματος ἀξία·
» ἀλλ' ἡ ἰδική μου ἦτο ὡς ἡ λάβα ἥτις βράζει
» εἰς τὰ ἔγκατα τῆς Αἴτνης καὶ ἐκρήξεις ἐτοιμάζει.
» Ἐγώ, πᾶτερ, δὲν ἤξεύρω μ' εὐγλωττίαν, καθὼς ἄλλοι,
» γυναικῶν νὰ περιγράφω ἦτοι ἔρωτας ἢ κάλλη·
1105 » ἂν αἱ φλέβες ὅλαι βράζουν, ἂν ἡ ὄψις χρῶμ' ἀλλάσῃ,
» ἂν τὰ χεῖλη δὲν γογγύζουν, ἐν ᾧ πόνος τὰ σπαράσσει,
» ἂν ἐγκέφαλος παράφρων, καὶ καρδίας σφοδρὰ πάθῃ,
» καὶ τολμήματα μεγάλα, καὶ ἡματωμένη σπάθῃ,
» καὶ ἂν ὅ τι ἡ ἡσθάνθη ἡ αἰσθάνετ' ἡ ψυχὴ μου,
1110 » εἶν' ἀγάπη,—ἡ ἀγάπη αὐτὴ ἦτο ἰδική μου!
» λυπηρὸς δὲ τούτου μάρτυς εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ μου.
» Δὲν ἡμπόρουν νὰ στενάζω, νὰ παρακαλῶ, νὰ κλαίω·
» ἔπρεπεν ἡ νὰ τὴν ἔχω ἢ νὰ παύσω ν' ἀναπνέω.
» Ἀποθνήσκω πλέον· ὅμως εἰς τὴν γῆν ὅπου ἀφίνω
1115 » εὐτυχὴς ὑπῆρξα· τώρα ἄς γενῶ, ὅ τι ἂν γίνω·
» Ἐπῆθα ὅ τι ἐζήτουν,—λοιπὸν δὲν παραπονοῦμαι·
» ἂν καὶ ἔχασα τὰ πάντα, καρτερίας δὲν στεροῦμαι·
» καὶ τὴν Λεῖλάν ἂν ἦτο δυνατόν νὰ λησμονήσω,

- » ἔτοιμος θὰ ἤμην πάλιν τὴν αὐτὴν ζωὴν νὰ ζήσω,
1120 » μ' ἴσας ἡδονὰς καὶ λύπας ἐκ δευτέρου ν' ἀγαπήσω.
» Ἀποθνήσκοντα, ὦ πάτερ, μὲ κατέχει πικρὰ λύπη,
» ἀφορᾷ δ' ἐκείνην ἣτις ἐκ τοῦ κόσμου ἤδη λείπει·
» ἄταφος κοιμᾶται κάτω εἰς τὸ ποντοπόρον κῦμα...
» Ἄ, εἰς τὴν ξηρὰν ἂν εἶχεν ἡ ταλαίπωρος τὸ μνήμα,
1125 » πῶς θὰ ἔσπευδα νὰ παύσω εἰς τὸν ἰδιὸν τῆς τάφον
» τῆς καρδίας μου τὸν πόνον καὶ τοὺς κτύπους τῶν κροτάφων!
» Ἦτο πλάσμα ζωογόνον, φῶς καὶ θάλλπος διαχέον·
» ἂν τὴν ἐβλεπέ τις ἄπαξ, δὲν τὴν ἐλησμόνει πλέον·
» ὥστε τῶρ' ὁ ὀφθαλμός μου ἄς στραφῇ ὅπου ἂν θέλῃ,
1130 » αὐτὴ λάμπουσα ὡς ἄστρον ἔμπροσθέν μου ἀνατέλλει!

- » Ναί, φῶς εἶναι ἡ ἀγάπη, φῶς πηγῆς ἐπουρανίου,
» καθαρὸς σπινθὴρ ἐκείνου τοῦ πυρὸς τοῦ αἰδίου,
» τοῦ ὁποῖου κοινωνοῦμεν μετ' ἀγγέλων τῶν αὐλῶν
» διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάττῃ τῶν παθῶν τῶν χαμαιζήλων.
1135 » Εἰς τὸν οὐρανὸν ὑψοῦται ἡ ψυχὴ προσευχομένη,
» ἄλλ' ὁ ἔρως τὴν βιάζει εἰς τὴν γῆν νὰ καταβαίνει.
» Ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ ὑψίστου εἶναι αἴσθημ' ἀναβλύζον,
» ἀπὸ λογισμῶν φιλαύτων τὴν καρδίαν καθαρίζον·
» αἶγλη τις κατερχομένη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων,
1140 » περιστέφουσα μὲ κύκλον τὴν ψυχὴν ἀκτινοβόλον.
» Ἡ ἀγάπη μου δὲν ἦτο ἀγνή τόσον καὶ τελεία·
» ἴσως ἦτο μὲ τῶν ἄλλων τὴν ἀγάπην παρομοία·
» νόμιζέ την ὅτι θέλεις, βάπτισέ την ἁμαρτίαν·
» πλὴν τὴν Λεϊλάν μὴ λέγε, ὦ μὴ λέγε ἀνοσίαν!
1145 » Ὁχι, Ὁχι, τῆς ζωῆς μου ἀστὴρ ἦτο φωτοβόλος·
» ἀπεσβέσθη, φεῦ! καὶ τώρα εἰς τὸ σκότος κεῖμαι ὅλος.
» Ὡ, ἄς ἐβλεπα τοῦ ἄστρου τὸ φῶς πάλιν τοῦ φιλτάτου,

- » κ' εἰς τὸν Ἄδην ἅς μ' ὠδήγει κ' εἰς βασάνους τοῦ θανάτου.
» Πρέπει ν' ἀπορῆς ἂν ὅστις χάσῃ πᾶσαν εὐτυχίαν,
1150 » κ' εἰς τὸ μέλλον του δὲν ἔχῃ οὔτε καὶ ἐλπίδα μίαν,
» ἀπαθῶς δὲν ὑποφέρει τὰ παθήματά του πλέον,
» καὶ τὴν τύχην ὡς παράφρων αἰτιᾶται τελευταῖον;
» ἂν ἐξ ἀπονοίας τότε τὴν κακὴν ὁδὸν βαδίσῃ,
» ὥστε ἀπὸ ταλαιπώρου καὶ κακοῦργος καταντήσῃ;
1155 » Ὅστις ἐνδομύχως ἔχει πληγωμένην τὴν καρδίαν,
» ὦ, ἐκεῖνος δὲν φοβεῖται ἐξωθεν πληγὴν καμμίαν·
» καὶ ὁπότεν καταπίπτῃ ἀπὸ ὕψος παραδείσου,
» δὲν κυττάζει εἰς τί βάθος θ' ἀποθάνῃ τῆς ἀδύσσου!
» Ἀγριον θὰ μὲ νομίζῃς καὶ σκληρόν, ὦ γέρων, τώρα,
1160 » πολὺ ὅμοιον τοὺς τρόπους μ' ὄρνεα τὰ σαρκοβόρα·
» τ' ὄμμα σου μοὶ λέγει ὅτι σοὶ ἐμπνέω ἀηδίαν·
» ἔπρεπε νὰ ὑποφέρω καὶ αὐτὴν τὴν τιμωρίαν!
» Ἐχεις δίκαιον· τῷ ὄντι ὁμοιάζω μὲ τοὺς γύπας,
» πανταχοῦ ὅθεν διέβῃν φόνον ἔφερα καὶ λύπας·
1165 » ὅμως ἀπὸ τὴν τρυγὸνα ἔλαβα ὡς μάθημά μου—
» ν' ἀποθνήσκω πιστὸς μένων εἰς τὸν πρῶτον ἔρωτά μου.
» Ἀνθρώποι! ἰδοὺ καὶ ἄλλο μάθημα νὰ διδαχθῇτε
» ἀπὸ ὄντα τὰ ὁποῖα αὐθαδῶς περιφρονεῖτε·
» καὶ οἱ ὄρνεις οἱ ὁποῖοι εἰς τὰ σύννεφα πετῶσιν,
1170 » καὶ οἱ κύκνοι οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν λίμνην κολυμβῶσιν,
» μίαν σύντροφον λαμβάνουν,—μίαν μόνην ἀγαπῶσιν.
» Εἰς μεταβολὰς οἱ κοῦφοι τὰς ἀπαύστους ἅς κομπάζουν,
» ἅς περιγελῶσιν ὅλους ὅσοι δὲν τοὺς ὁμοιάζουν,
» ἅς καυχῶνται ἐπὶ τούτῳ ὡς τ' ἀνόητα παιδιά,—
1175 » δι' ἐμὲ κανὲν δὲν ἔχει θέλγητρον ἢ ποικιλία·
» καὶ παρὰ τοὺς ἄνδρας τούτους, τὰ διεφθαρμένα ὄντα,
» πλέον σέβομαι τὸν κύκνον τὸν ἐν ἐρημίᾳ ζῶντα,

- » καὶ τὰς μωροπίστους νέας πλέον ἢ τοὺς ἐπιόρκους
» οἵτινες τὰς ἀπατῶσι μ' ὑποσχέσεις καὶ μὲ ὄρκους.
- 4180 » Πρᾶξις ἄτιμος τοιαύτη, ὄχι, δὲν μὲ κηλιδώνει.—
» Λεῖλά! τὸν νοῦν μου ὅλον σὺ διεύθυνας, σὺ μόνη!
» Σὺ κακία, ἀρετὴ μου· σὺ χαρὰ μου, πόνος, φῶς μου·
» σὺ ἐλπίς μου ἐκεῖ ἄνω,—σὺ τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦ κόσμου!
» Ὡς σὺ ἄλλη δὲν ὑπάρχει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κόσμου ὅλου.
- 4185 » πλὴν καὶ ἂν τυχὸν ὑπάρχη, ἀδιαφορῶ διόλου·
» οὐδὲ βλέμμα μου ἐλκύει τὸ ἐξῆς γυνὴ καμμία,
» ὅσον ἂν σὲ ὁμοιάζῃ, ἂν δὲν εἴσαι ἡ ἰδία.
» Τῆς νεότητος τὰ λάθη, τ' ἀπειρα ἐγκλήματά μου,
» ὁ ἐγγίζων θάνατός μου,—μαρτυροῦν τὸν ἔρωτά μου!
- 4190 » ὅλα μάταια! σὺ ἦσο τῆς ψυχῆς μου ἡ κυρία,
» σὺ καὶ τώρα αὐτῆς εἴσαι ἡ εὐάρεστος μανία!
- » Αὐτὴ εἶχεν ἀποθάνει, κ' ἐγὼ ἔζων! ἀλλ' ἐκείνη
» μὴ νομίσης ὅτι ἦτο ζωὴ πλέον ἀνθρωπίνη·
» ἔτρεφον ἐντὸς τοῦ στήθους ἓνα ὄφιν ἰοβόλον,
- 4195 » ὅστις σφίγγων τὴν καρδίαν μ' ἐξηγγρίονε καθ' ὅλων.
» Ἀδιάκριτος ὁ χρόνος,—μισητὴ ἡ οἰκουμένη,—
» καὶ τοῦ σύμπαντος ἡ κτίσις ἀηδίαν μ' ἐπροξένει·
» συνεπνίγοντο ἄθροα εἰς τὸ σκότος τὸ ἐντός μου,
» ὅσα χρώματα τὸ πάλαι μ' ἔθελγον τοῦ ἔξω κόσμου.
- 4200 » Σὲ τὰ εἶπα—τὰ γνωρίζεις τὰ ἐπίλοιπα συμβάντα,
» τὰς βασάνους μου ἐν μέρει, τὰ ἐγκλήματά μου πάντα.
» Παῦσαι γὰρ λαλῆς ἐν τούτοις περὶ μετανοίας τώρα·
» ἡ ὑστάτη μου, ὡς βλέπεις, πλησιάζει πλέον ὥρα.
» Ἐπειτα τοὺς εὐσεβεῖς σου λόγους ὅπως καὶ ἂν στρέψῃς,
- 4205 » τὰ γενόμενα, σὺ γέρων, δύνασαι γὰρ καταστρέψῃς;
» Δὲν ἀγνωμονῶ· ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτὴν μου τὴν καρδίαν,

- » εἶν' ἀδύνατον νὰ φέρῃ ἱερεὺς παρηγορίαν.
» Διερεύνησον τί πάσχω ὁμιλῶν πλέον ὀλίγα·
» μάλιστα, ἂν μὲ λυπῇται,—κάλλιον διόλου σίγα.
- 1210 » Ἐκ νεκρῶν τὴν Λεϊλάν μου μόνον ὅταν ἀναστήσῃς,
» τότε δι' ἐμὲ νὰ κάμῃς θὰ ζητήσω παρακλήσεις·
» τότε τὸν Θεὸν ἐκεῖνον παρακάλει ἐκ καρδίας,
» ὅστις δίδει τὰς ἀφέσεις ἂν τις δώσῃ λειτουργίας.
» Τώρα εἰς τὸ δάσος τρέξε ὅπου κυνηγοῦ γενναίου
- 1215 » χεῖρ ἀφῆρπασε τοὺς σκύμνους ἐκ τοῦ βάθους τοῦ σπηλαίου,
» καὶ κατεύνασον τὸν πόνον τῆς λεαίνης τῆς ἀγρίας,—
» ἐμὲ ὅμως μὴν ἐμπαίξῃς μὲ κενὰς παρηγορίας!
» Εἰς τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς μου, εἰς ἡμέρας εὐτυχίας,
» ὅτε αἱ ψυχαὶ ἀσμένως δέχονται δεσμούςς φιλίας,
- 1220 » ὅπου τῆς πατρίδος θάλλουν χώματα τὰ ἀνθοφόρα
» εἶχα φίλον,—πλὴν τίς οἶδεν—ἄρα ζῇ ἐκεῖνος τώρα;
» Πρὸς αὐτόν, σὲ ἱκετεύω, στείλῃς τοῦτο τὸ ὅποιον
» τῆς νεότητός μας εἶναι ὑποσχέσεως σημεῖον
» νὰ τὸν φέρω διὰ μνήμης ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ.
- 1225 » Ἄν κ' εἰς ἄλλα βυθισμένη ἡ ψυχὴ μου εἶναι τώρα,
» καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς ἀπόντας πολὺν ζῆλον,
» αὐτὸς θ' ἀγαπᾷ ἀκόμῃ τὸν ταλαίπωρόν του φίλον.
» Τί παράξενον! τὸ τέλος μοῦ προεῖπ' αὐτὸς ὁ φίλος·
» ἀλλ' ἐγὼ ἐγέλων. . . . τότε εἶχε γέλωτα τὸ χεῖλος! . . .
- 1230 » Προορατικὴ σοφία τὴν φωνὴν αὐτοῦ λαβοῦσα,
» μ' ἔδειξε τὸ χάσμα τότε, ... ἀλλ' ὁ ἄφρων ἐγελοῦσα!
» Τῶρ' ἡ μνήμη μοῦ συρίζει σιγαλὰ τοὺς λόγους πάλιν,
» ὅσους μ' ἀδιαφορίαν τότε ἤκουα μεγάλῃν.
» Ὡ εἰπέ τον,—ὥς προφῆτης προεμάντευσε τὰ πάντα·
- 1235 » θὰ θαυμάτῃ καὶ θὰ φρίξῃ ὅταν μάθῃ τὰ συμβάντα,
» θὰ καταρασθῇ τὴν ὥραν τῆς πικρᾶς του προφητείας.

- » ὦ εἰπέ τον,—ἂν ἐν μέσῳ ταραχῶν καὶ δυστυχίας
 » ἅς ὑπέστην μετὰ ταῦτα, σχεδὸν εἶχα λησμονήσει
 » τὰς χρυσᾶς ἐκείνας ὥρας ὅσας εἵχαμεν συζήσει,
 1240 » μὲ παραλυμένην γλῶσσαν εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου
 » θὰ ἐζήτουν νὰ προσφέρω εὐλογῶν τὸ ὄνομά του,
 » ἀλλ' ὁ οὐρανὸς θ' ἀπώθει μὲ ὀργὴν τὰς ἱκεσίας,
 » ἐπειδὴ ὑπὲρ ἀθώου θ' ἠῦχeto ἐγκληματίας.
 » Δὲν ζητῶ τὰ σφάλματά μου εἰς τοὺς ἄλλους ν' ἀποκρύψῃ,
 1245 » ἐπειδὴ καθὼ γενναῖος μῶμον δὲν θὰ μοὶ προστρίψῃ·
 » ἔπειτα δὲ τί μὲ μέλει καὶ ἡ φήμη ἂν μοῦ λείψῃ;
 » Οὔτε θέλω νὰ μηνύσω κανὲν δάκρυ νὰ μὴ χύσῃ,
 » ἡ ψυχρὰ παραγγελία ἤμπορεῖ νὰ τὸν λυπήσῃ·
 » ἔπειτα τί πρᾶγμα ἄλλο τὸν θανόντα τιμᾷ πλέον
 1250 » εἰ μὴ δάκρυ εἰς τὸν τάφον ἀπὸ φίλον του γενναῖον;
 » Εἰς αὐτόν,—ἦτο ὀδικόν του,—δὸς αὐτὸ τὸ δακτυλίδι,
 » καὶ περίγραψε—πᾶν ὃ τι ἔμπροσθέν σου βλέπεις ἤδη!
 » τὸ ἐξηντηλημένον σῶμα, πνεῦμα τὸ ἡφανισμένον,
 » λείψανον παθῶν πυρίνων, τώρα δὲ ἀπεσβεσμένων,
 1255 » σύντριμμα φυγόντων χρόνων, φύλλον τι παρερριμμένον,
 » ἀπὸ τὸ ψυχρὸν τῆς λύπης φύσημα ἐξηραμένον!
 .....

- » Παῦσε πλέον νὰ μοὶ λέγῃς ὅτι ἦτο φαντασία!
 » ὄχι, πάτερ μου, δὲν ἦτο ὄνειρον ἢ ὀπτασία!
 » ὀνειρεύονται ἄχ! ὅσοι ἔχουν ὕπνον· ἐγὼ δ' ἤμουν
 1260 » ἄϋπνος καὶ μόνος τότε, καὶ νὰ κλαύσω ἐπεθύμουν·
 » ἀλλ' εἰς μάτην. . . . Καθὼς τώρα, ἔκαιε τὸ μέτωπόν μου
 » καὶ φρικτοὶ ἐκλόνουν κτύποι ὅλον τὸν ἐγκέφαλόν μου·
 » ὥς εὐτύχημά μου μέγα πρὸς μετριασμόν τῶν πόνων
 » ἐπεθύμουν, πλὴν ματαίως, δάκρυ ἐν νὰ χύσω μόνον·

- 1265 » ναί, καὶ τώρα, καθὼς τότε, θέλω—θέλω νὰ δακρύσω·
» ἡ ἀπελπισία σπρώχνει πλὴν τὸ δάκρυ μου ὀπίσω.
» Τί προσεύχεσαι καὶ χάνεις δι' ἐμὲ τὰ λόγια σου;
» ἡ ἀπελπισία, γέρων, μηδενίζει τὰς εὐχὰς σου.
» Καὶ κατορθωτὸν ἂν ἦτο, δὲν ζητῶ τὴν σωτηρίαν.
- 1270 » τὸν παράδεισον δὲν θέλω,—θέλω μόνον ἡσυχίαν.
» Τότε, τὸ λοιπὸν σὲ λέγω,—τότε, πάτερ μου, τὴν εἶδα·
» εἶχε πάλιν ἀναζήσει,—ἀνεστήθη παρ' ἐλπίδα—
» ἔλαμπεν εἰς τῆς ταφῆς της τὴν σινδόνην τυλιγμένη,
» ὡς ἐκεῖ τὸ ἄστρον ὅπου ἀπὸ σύννεφον ἐκβαίνει.
- 1275 » καθὼς ἔδλεπα ἐκείνην, βλέπω τοῦτον τὸν ἀστέρα,
» ἀλλ' ἐκείνη, πάτερ, ἦτο μυριάκις λαμπροτέρα·
» ἀμυδρῶς τὸ τρέμον φῶς του βλέπω εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν·
» σκοτεινότερον θὰ φέγγῃ τὴν ἐπαύριον ἐσπέραν·
» ἐγὼ δέ, πρὶν ἐκ δευτέρου ἡ ἀκτίς του ἀνατείλῃ,
- 1280 » θέλω γεῖνει ὃ τι τρέμει ὁ ζῶν κόσμος,—νεκρὰ ὕλη.
» Ἄ, παραλαλῶ, διότι ἀπὸ τοῦ ἐνταῦθα βίου
» ἡ ψυχὴ μου τρέχει, πάτερ, πρὸς τὸ τέρμα τοῦ σταδίου.
» Ναί, καλόγηρε! τὴν εἶδα, καὶ εὐθὺς ἀναπηδήσας,
» καὶ τὰς παρελθούσας ὅλας δυστυχίας λησμονήσας,
- 1285 » ρίπτομαι ἀπὸ τῆς κλίνης, πρὸς αὐτὴν ὁρμῶ μὲ βίαν,
» τὴν ἀρπάζω καὶ τὴν σφίγγω εἰς αὐτὴν μου τὴν καρδίαν,
» καὶ τὴν σφίγγω . . . πλὴν τί σφίγγω ὁ παράφρων τελευταῖον;
» φεῦ! αὐτὸ δὲν εἶναι πλάσμα αἰσθανόμενον καὶ πνέον,
» οὐδὲ στήθος ἀνταμεῖβον μ' ἔρωτα τὸν ἔρωτά μου.
- 1290 » ὅμως . . . ὅμως αὕτῃ εἶναι ἡ μορφή σου Λεϊλά μου! . . .
» Εἶναι δυνατόν τοσοῦτον νὰ παρήλλαξες, ὦ φῶς μου,
» ὥστε νὰ μὲ ἀποφεύγῃς ἐν ᾧ ἴστασαι ἐμπρὸς μου;
» Καὶ ἂν ὅμως ἐνεκρώθῃς, καὶ ἂν ἔχῃς κάλλη κρῦα,
» δὲν μὲ μέλει! . . . ἀρκεῖ μόνον σὲ νὰ σφίγγω, ἡ ὁποία

- 1295 » τῶν συλλογισμῶν μου εἶσαι ἀκατάπαυστος λατρεία.
 » Δυστυχής! πρὸς σκιὰν μόνον τοὺς βραχίονας ἀπλώνω,
 » καὶ κενοὺς ἐπὶ τοῦ στήθους πάλιν τοὺς διασταυρόνω.
 » Ἄλλ' ἰδέ την... ἐκεῖ εἶναι... σιωπᾷ... ἰδοὺ μὲ νεύει!...
 » ὦ ἰδὲ πῶς μὲ κυττάζει!.... μὲ τὰς χεῖρας μ' ἱκετεύει!....
- 1300 » Ἰδοὺ τ' ὄμμα της τὸ μαῦρον! ἰδοὺ ἡ λαμπρά της κόμη!....
 » Καλὰ εἶπα, ἦτο ψεῦμα... ἰδοὺ ζῇ αὐτὴ ἀκόμη!....
 » Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐφρονεύθη... ναί, ἐκεῖνος ἐσκοτώθη
 » εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος, ὅπου καὶ ἐπαραχώθη.
 » Εἰς τὴν γῆν καλὰ χωσμένος, αὐτὸς πλέον ἐκεῖ μένει....
- 1305 » ἐκεῖ μένει... σὺ πῶς ἤλθες ὅμως ἡ ἀποθαμμένη;
 » μ' ἔλεγον ὅτι κυμάτων πληθὸς ἄγριον ποντίων
 » ἐπληττον τὴν φίλην ὄψιν καὶ τὸ σῶμά σου τὸ θεῖον·
 » μ' ἔλεγον ἀκόμη ὅτι.... τί διήγημα, τί φρίκη!....
 » ἐπεθύμουν νὰ τὸ εἶπω, ἀλλ' ἡ γλῶσσα δὲν ὑπείκει.
- 1310 » Ἐὰν ὅμως ἀληθεύῃ, ... ἐὰν ἄφησες τὸ κῦμα
 » κ' ἐδῶ ἤλθες νὰ ζητήσης ἡσυχότερόν τι μνῆμα,
 » τὴν ὑγρὰν σου χεῖρα βάλε εἰς τὸ καῖον μέτωπόν μου,
 » ἴσως λείψωσιν αἱ φλόγες ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλόν μου·
 » βάλε την ἐπὶ τοῦ στήθους, τῆς ἐστίας τῶν δεινῶν μου.
- 1315 » Ὅμως ὅ τι καὶ ἂν ᾔσαι, Λεῖλὰ ἡ ὀπτασία,
 » μὴ μ' ἀφίνης πλέον μόνον· εὐσπλαγχνία! εὐσπλαγχνία!
 » ἡ καὶ τὴν ψυχὴν μου λάβε μετὰ σοῦ νὰ ἡσυχάσῃ,
 » ὅπου ἄνεμος καὶ κῦμα εἶν' ἀδύνατον νὰ φθάσῃ.
 .....
 » Αὐτὴ ἦτο ἡ ζωὴ μου, τοῦτο εἶναι τ' ὄνομά μου.
- 1320 » ὦ πνευματικέ μου πάτερ! εἰς σέ μόνον τὰ δεινά μου
 » κατεπεῖσθην νὰ δηλώσω ὅλα ἐξ ἐμπιστοσύνης,
 » σὲ εὐχαριστῶ δὲ βλέπων ὅτι λύπης δάκρυ χύνεις.

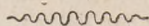
» Ποτὲ δάκρυ δὲν ἐχύθη ἀπὸ τὸ ψυχρόν μου ὄμμα.
» Μεταξὺ νεκρῶν ἀσήμεων ἐνταφίασον τὸ σῶμα,
1325 » ἀπλοῦν μόνον σταυρὸν στήσε ἐκεῖ ὅπου θὰ μὲ θάψης,
» ὅμως ἐμβλημα δὲν θέλω,—οὔτε ὄνομα νὰ γράψης,
» ὥστε ξένος νὰ μὴ μάθῃ τίνος εἶν' αὐτὸ τὸ μνῆμα,
» οὔτε πλάξ νὰ ἐμποδίζῃ τῶν προσκυνητῶν τὸ βῆμα. »

Ἀνεπαύθη,—δὲν ἀφῆκε κανέν ἵχνος φανερόνον
1330 τ' ὄνομά του καὶ τὸ γένος· ὅλα σκότος, ἐκτὸς μόνον
ὅσα ἔστερξεν ὁ γέρον φανερά νὰ καταστήσῃ,
ὅστις τὸν ψυχοῤαγοῦντα εἶχεν ἐξομολογήσει.
Ἀτελὴς ἡ ἱστορία, ἱκανὴ πλὴν νὰ δηλώσῃ
ποίαν εἶχεν ἀγαπήσει, ποῖον εἶχε θανατώσει.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗ.

Στίχ. 1 — 179. Περιγραφή τῆς τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς· χωρία ἐξόχου, ἀλλὰ διαφόρου κάλλους· ὅλων ὅμως πολὺ ὑπέρτερον εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον ἐκεῖνο, ὅπου ἡ Ἑλλάς ἀφομοιοῦται μὲ νεκρὸν χωρίον κάλλους ἀπείρου, ἀλλ' ὀδυνηροῦ καὶ σχεδὸν πνιγροῦ. Ὁ ποιητὴς καθιστᾷ περίτλεπτον τὴν ὥραιαν, νῦν δὲ ἥσυχον καὶ λυπηρὰν ὄψιν τῶν ἄλλοτε βιομηχανίας καὶ δόξης πλουτούντων παραλίων τῆς Ἑλλάδος δι' εἰκόνας τοσοῦτον ἀληθοῦς, μελαγχολικῆς καὶ ἐξαιρετοῦ τελειότητος, ὥστε ἀδύνατον σχεδὸν εἶναι ν' ἀπαντήσῃ τις ὁμοίαν εἰς τὰ τῆς ποιήσεως.

Στίχ. 180—287. Φωνὴ Ὀθωμανοῦ, ὅστις κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς εὕρισκόμενος, ἀκούει ὀπισθεν τοῦ περὶ λύχνων ἀφᾶς κατὰ κράτος ἐλαύνοντα ἵππεα, τὸν βλέπει διερχόμενον ἐνώπιόν του, ἀπομακρυνόμενον καὶ ἐξαφανιζόμενον. Ὁ μυστηριώδης οὗτος ἵππεὺς εἶναι ὁ Γκιαούρ, ὅστις πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ Χασὰν ἐξῆλθε νὰ βυθίσῃ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρωμένην του Λεϊλάν, σπεύδει νὰ τὴν διασώσῃ.

Στίχ. 288—352. Περιγραφή τῆς ἐρήμου ἐγκαταλειφθείσης οἰκίας τοῦ Χασὰν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

Στίχ. 353—387. Φωνὴ ἀλιέως ὀθωμανοῦ, ὅστις εἰς ἐσπέραν φωτιζομένην ἀπὸ τὴν σελήνην ἀκούει κρότον ποδῶν ἡσύχως προσερχομένων· εἶναι ὁ Χασὰν ἐρχόμενος σιωπηλὸς μετὰ τῆς σιωπῶσης συνοδίας του, φερούσης ἐπὶ τῶν ὤμων λευκὸν σάκκον, περιέχοντα πράγμα τι ἐλαφρῶς ἀναπνέον· ἀφ' οὗ ἀντήλλαξαν μὲ τὸν ἀλιέα ὀλίγας λέξεις, κωπηλατοῦσιν ἀπὸ τοὺς βράχους τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκεῖ ῥίπτουσιν

ἄνευ θορύβου τὸν σάκκον εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων. Ἐντὸς αὐτοῦ ἦτο ἐρράμμενη ἡ ἀτυχὴς Λεϊλά. Ὁ βυθισμὸς περιεγράφη μὲ πολλὴν δύναμιν καὶ τέχνην καὶ εὐαισθησίαν.

Στίχ. 388—421. Ὁμοίωσις τῶν νέων τῶν θηρευόντων τὴν εὐνοίαν τῶν καλῶν νεανίδων μὲ τὰ παιδία τὰ κυνηγοῦντα τὰς πεταλούδας. Ἄν καὶ ἡ ἰδέα δὲν ἦναι πάντῃ νέα, ἡ δ' ὁμοίωσις προβαίνει καὶ εἰς τὰ μικρότατα, μολοντοῦτο ἡ περιγραφὴ δὲν εἶναι μόνον κομψοτάτῃ καὶ φυσικωτάτῃ, ἀλλὰ καὶ μὲ τόσον αἴσθημα, ὅσον σπανίως ἀπαντᾶται εἰς τὰ τοιαῦτα παίγνια τῆς φαντασίας.

Στίχ. 422—438. Κακοῦργος ψυχὴ, περίτρομος καὶ ζῶσα μετ' ἐλπίδος κακῆς, παραβάλλεται πρὸς σκορπίον πολιορκημένον ἀπὸ φλόγας πυρός. Ἄν καὶ ὑπάρχῃ πολλὴ δύναμις καὶ εἰς τὴν διάνοιαν καὶ εἰς τὴν διεξαγωγὴν, ἡ ῥοπὴ πρὸς τὴν ἰδιοτροπίαν ἔδωκεν εἰς μὲν τὴν γλῶσσαν τραχύτητά τινα, εἰς δὲ τὴν διάνοιαν χροιάν βεβιασμένης ἀφελείας, αἵτινες διαφοροῦσι πολὺ ἀπὸ τὸ ἐν γένει ὕφος καὶ τοῦ ποιήματος καὶ τοῦ ποιητοῦ.

Στίχ. 439—472. Ψυχικὴ κατάστασις τοῦ Χασάν μετὰ τὸν θάνατον τῆς Λεϊλᾶς καὶ φῆμαι διασπαρεῖσαι εἰς τὸν λαὸν περὶ αὐτῆς, ἀφάντου γενομένης.

Στίχ. 473—518. Εἰκὼν τῆς Λεϊλᾶς· περιγραφὴ ἐξαισίου κάλλους γυναικὸς τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν.

Στίχ. 519—674. Ὁ Χασάν καλῶς ὠπλισμένος, ὁδοιπορεῖ μετὰ συνοδίας ἐνόπλου διὰ νὰ μνηστευθῇ ἄλλην γυναῖκα. Κατὰ τὴν ἔξοδον χαράδρας τινὸς πολιορκεῖται ὑπὸ ληστρικῆς συμμορίας, ὅπου μάχης αἵματηρᾶς γενομένης, φονεύεται ὑπὸ τοῦ Γκιαούρ, ὅστις ἠνώθη μετὰ τῶν ληστῶν μόνον διὰ νὰ τιμωρήσῃ διὰ φόνου τὸν φονέα τῆς ἐρωμένης του. Καὶ ἡ μάχη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Χασάν ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς περιγραφὰς ἐπίσης θαυμασίας.

Στίχ. 675—688. Ἀναβόησις τοῦ Γκιαούρ μετὰ τὴν μάχην, ἀπολείποντος τοὺς ληστὰς καὶ ἀναχωροῦντος μόνου.

Στίχ. 689—722. Ἡ μήτηρ τοῦ Χασάν περιμένει ἀνήσυχος τὴν ἐπά-

νοδον τοῦ υἱοῦ τῆς νυμφευμένου, καὶ Τάταρις φέρει τὴν ἀγγελίαν τῆς σφαγῆς του.

Στίχ. 723—746. Περιγραφή τοῦ μνήματος τοῦ Χασάν καὶ τουρκικὸν ἐγκώμιον τῶν ἀρετῶν του· ἰδέα εὐφυῆς εὐφυῶς ὑποτυπωθεῖσα.

Στίχ. 747—786. Κατάρα Ὀθωμανοῦ κατὰ τοῦ φονέως Γκιαοῦρ· χωρίον πολλὰ πρωτότυπον καὶ πλήρες ἐμφάσεως.

Στίχ. 787—797. Φωνὴ κατοίκου τῆς Ἀττικῆς, ὅστις ἀπὸ παραλίας τινὸς τῆς Ἰταλίας, ὅπου μετέβη δι' ἐμπόριον, ἀναβὰς εἰς τινα παρακειμένην μονὴν καὶ ἰδὼν εἰς τινα φιλέρημον μοναχὸν πρόσωπον γνωστόν, ἐρωτᾷ ἄλλους κολογήρους τὰ περὶ αὐτοῦ.

Στίχ. 798—831. Φωνὴ καλογήρου λέγοντος ὅσα γνωρίζει περὶ τοῦ μυστηριώδους ἐκείνου μοναχοῦ τοῦ διάγοντος εἰς τὴν μονὴν βίον παράδοξον.

Στίχ. 832—882. Περιγραφή τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ.—ἡ ὄψις τοῦ Γκιαοῦρ παρηλλαγμένη ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν θλίψιν.

Στίχ. 883—915. Φωνὴ ἄλλου καλογήρου, περιγράφοντος τὴν διαγωγὴν τοῦ αὐτοῦ μοναχοῦ καθ' ἣν ὥραν οἱ λοιποὶ ἀδελφοὶ ἐκκλησιάζονται καὶ προσεύχονται.

Στίχ. 916—936. Ἐρως καρδίας τρυφερᾶς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἔρωτα καρδίας σκληρᾶς καὶ τραχείας. Τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην αἶσθημα εἶναι συγκινητικὸν καὶ πρωτότυπον· ἀλλ' ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν καθωραΐζει, δὲν ἔχει ἀξίαν ποιητικὴν, οὔτε ἡ λέξις ἀρκετὴν συστροφὴν.

Στίχ. 937—970. Ἡ παντελής μόνωσις μετὰ τὴν παῦσιν τῶν δυστυχιμάτων καὶ τῶν πόνων εἶναι δυστύχημα μᾶλλον ἀφόρητον· ἰδέα ποιητικώτατα ἐκφρασθεῖσα, ἀληθεστάτη δὲ ὡς πρὸς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ Γκιαοῦρ, καὶ πολὺ κατάλληλος ὡς εἰσαγωγή εἰς τὴν ἐξομολόγησιν αὐτοῦ ἀποθνήσκοντος.

Στίχ. 971—1328. Ὁ Γκιαοῦρ, εἰς τὴν κλίνην τοῦ θανάτου, ἐξομο-

λογεῖται εἰς τὸν πνευματικὸν τὰ τοῦ βίου του. Εἰς τὰ τεμάχια ταῦτα πρὸ πάντων καταφαίνεται ὅλη ἡ δύναμις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Γκιαούρ καὶ ὅλη ἡ εὐφυΐα τοῦ ποιητοῦ. Εἴτε τὰ παρελθόντα αὐτοῦ παθήματα διηγούμενος, εἴτε τὴν παροῦσαν ὁδὸν του περιγράφων, εἴτε φίλον τῆς νεότητος ἐνθυμούμενος, εἴτε εἰς τὴν παραφορὰν τῆς φευγούσης ψυχῆς του τὸ ἰνδαλμα τῆς καταποντισθείσης ἐρωμένης του ἐμπρὸς του βλέπων,—ὁ Γκιαούρ λαλεῖ μὲ τόσῃν δυνάμειν διανοίας καὶ μὲ τόσον σφρῖγος αἰσθημάτων, ὥστε καὶ μᾶς ἐλκύει καὶ μᾶς ἐκπλήττει· καὶ ἂν εἰς τὰ χωρία ταῦτα, καθὼς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, πρὸ πάντων ὅμως εἰς ταῦτα ἡ ποίησις ἦναι σοβαρὰ καὶ φοβερὰ ὡς ἐξεικονίζουσα τὸ ἀμάρτημα καὶ τὴν ποινηλασίαν, ἡ δὲ ἐξ αὐτῆς ἡδονὴ δὲν ἦναι ἐντελῶς καθαρὰ καὶ ἀθόλωτος, καὶ διὰ τῶν βαθέων μάλιστα ἐντυπώσεων φέρῃ καὶ τινα ζάλην, μολοντοῦτο καὶ ἡ τοιαύτη ποίησις ἔχει τὴν ὠφέλειάν της, διότι καθαρίζει καὶ κρατύνει τὴν ψυχὴν, ἐν ᾗ τὴν ὑψώνει ὑπὲρ τὰ κοινὰ καὶ τετριμμένα. Πολλὰ τῶν χωρίων τούτων ἔχουσι τοσαύτας καὶ τοιαύτας καλλονάς, ὥστε δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἐπισκιασθῶσιν ἀπὸ ὁποιαδήποτε τεμάχια ὁποιασδήποτε γλώσσης.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Σελ. 3, Στίχ. 1.

*Καρὲν φύσημα ἄερος δὲν κυλλίει καρὲν κῦμα
ἐκεῖ ὅπου κεῖτ' ὁ ἥρωες Ἀθηναῖος εἰς τὸ μυῆμα,*

Μυῆμα κάτωθεν τῶν βράχων τοῦ ἀκρωτηρίου, ὑπολαμβανόμενον παρά
τινῶν ὡς ὁ τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους.

Σελ. 4, Στίχ. 21.

*Ἐδῶ φύεται τὸ ρόδον μέσον βράχου καὶ ἀλῶρος,
εἶναι τοῦ πολυκελάδου ἀοιδοῦ, — τῆς ἀηδόνος, —
σεμνὴ νύμφη,*

Ὁ ἔρως τῆς ἀηδόνος πρὸς τὸ ρόδον εἶναι πασίγνωστος περσικὸς μῦθος.
Ὁ πολυκελάδος ἐραστὴς τοῦ ρόδου φέρει, μεταξὺ ἄλλων πολλῶν, καὶ
τὸ ἐπίθετον μυριοῖστωρ.

Σελ. 5, Στίχ. 40.

*Ἐως εὐθυμός τις ναύτης τὴν κιθάραν του τονίση,
καὶ ὁ ἔσπερος γὰ φέγγη εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρχίσῃ·*

Ἡ κιθάρα (ταμπουράς) εἶναι τὸ σύνηθες τῆς διασκεδάσεως μουσικὸν
ὄργανον τοῦ Ἑλλήνος ναύτου· ὅταν τὴν νύκτα πνέῃ οὐριος ἄνεμος διαρ-
κῆς ἢ ἐπικρατῆς νηνεμίας, συνοδεύεται πάντοτε ὑπὸ φωνῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ
ὑπὸ χοροῦ.

Σελ. 7, Στίχ. 88.

*Τόση χάρις καὶ γαλήνη, τόση καλλονὴ μεγάλῃ
κατὰ τὰς στιγμαὶς τὰς πρώτας τοῦ θανάτου ἐπιβάλλει!*

Ὀλίγοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν μου, νομίζω, εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδω-
σιν ὅ τι ἐπάσχισα νὰ περιγράψω ἐνταῦθα. Ὅσοι ὅμως ὑπῆρξαν αὐτόπται

τοιαύτης σκηνῆς, διαφυλάττουσι βεβαίως ἀλγεινὴν τινα ἀνάμνησιν τῆς ἐξόχου καλλονῆς, ἥτις ἐπιλάμπει εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου τῶν ἀποθανόντων, ἀλλὰ μόνον ἐπ' ὀλίγας ὥρας ἀφ' οὗ « τὸ πνεῦμα ἀπέλθῃ » ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Παρατηρήθη ὅτι εἰς θάνατον βίαιον, προερχόμενον ἐκ πυροβόλου, τὸ πρόσωπον ἐκφράζει πάντοτε χαλαράν τινα ἀτονίαν, ὅσῃν φυσικὴν ἐνέργειαν καὶ ἂν εἶχεν ὁ χαρακτήρ τοῦ φονευθέντος. Ἄν ὅμως ἀποθάνῃ τις ἀπὸ πληγᾶς ἐγχειριδίου, τὸ πρόσωπον διαφυλάττει μέχρι τέλους τὴν ἑκφρασιν τῶν πόνων ἢ τῆς ἀγριότητος, καὶ κατοπτρίζει ὅλην τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς.

Σελ. 9, Στίχ. 151.

*Εἶναι δοῦλοι, καὶ τί λέγω;—δοῦλοι δούλων τῶν ἐσχάτων,
καὶ ἀναίσθητοι εἰς ὅλα, φίλοι τῶν κακουργημάτων.*

Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ Κισλάρ-Ἀγᾶ, δούλου τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σουλτάνου καὶ φύλακος τῶν γυναικῶν του. Αὐτὸς διορίζει τὸν Βοϊβόδαν, καὶ ἐπομένως αὐτὸς σήμερον διοικεῖ τὸν διοικητὴν τῶν Ἀθηνησῶν.

Σελ. 12, Στίχ. 224.

*Καὶ μακρὰν πυροβολοῦσιν εὐθυμοὶ οἱ Μουσουλμάνοι·
ἐὰν δὲ γὰ ἀρτηχήσῃ ἡ βροστὴ ἐδῶ δὲν φθάρῃ,*

Τὸ Βαϊράμιον ἀναγγέλλεται διὰ κανονοβολισμῶν εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. ἡ φωτοχυσία τῶν τζαμιῶν καὶ αἱ ἐκπυρσοκροτήσεις παντὸς εἶδους ὅπλων πυροβόλων μὲ βολίδας, κοινοποιοῦσι τὴν ἐορτὴν κατὰ τὴν νύκτα.

Σελ. 13, Στίχ. 251.

*Ὡς τζερίτι ἀπὸ χεῖρα φωμαλέαρ τιραγμένον
ἀρεσκήρησε τὸ ζῶον κ' ἔφυγεν ἡγριωμένον.*

Τζερίτι, ἀμβλὺ ἀκόντιον τὸ ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι ρίπτουσιν ἔφιπποι μὲ μεγίστην δύναμιν καὶ ἐπιδεξιότητα, εἶναι δὲ τὸ προσφιλέστατον αὐτῶν γύμνασμα. Δὲν ἤξεύρω ἂν πρέπη γὰρ τὸ ὀνομάσῃ τις ἀνδροπρεπές, διότι

οἱ ἐπιτηδειότεροι εἰς ταύτην τὴν τέχνην εἶναι οἱ Μαῦροι εὐνοῦχοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Νομίζω ὅτι μετ' αὐτοὺς Μамелоῦκός τις εἰς τὴν Σμύρνην ἦτο ὁ ἐπιτηδειότερος τῶν ὄσων ἐγὼ εἶδον.

Σελ. 14, Στίχ. 282.

Ὡς Αἰψὴ ἦλθε καὶ ἀπῆλθεν, ὁ φουσὼν εἰς ἐρημίας.

Ὁ λεγόμενος Σαμούμ, θερμὸς ἄνεμος τῆς ἐρήμου, θανατηφόρος εἰς πᾶν ἔμψυχον ὄν, καὶ πολλάκις εἰς τὴν Ἀσιατικὴν ποιήσιν μνημονευόμενος.

Σελ. 16, Στίχ. 342.

*Καρεῖς πλέον ὁδοιπóρος κεκμηκὼς δὲν θὰ ὑπάρῃ
τὸ ψωμίον καὶ τὸ ἄλας ῥ' εὐλογήσῃ καὶ συμφάγῃ.*

Συνεμέθεξας τῆς τραπέζης τοῦ οἰκοδεσπότου; ἔφαγες ψωμίον καὶ ἄλας μετ' αὐτοῦ; ἡ ἀσφάλειά σου τελεία, καὶ ἂν ἤθελες ἀνακαλυφθῇ ὅτι εἶσαι ἐχθρὸς του. Τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας εἶναι δι' αὐτὸν ἱερόν.

Σελ. 17, Στίχ. 350.

*Τὰς αἰθούσας φεύγ' ὁ ξένος καὶ ὁ γεωργὸς τὸ κτῆμα,
ἀφ' οὗ ὁ Χασὰν τῆς σπάθης τοῦ Γκισοῦρ ἔπενε θυμα!*

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ φιλοξενία εἶναι τὰ πρῶτα καθήκοντα τὰ ὁποῖα παραγγέλλει ὁ Μωάμεθ, καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι οἱ ὁπαδοί του ἐν γένει φυλάττουσι πιστῶς τὰς ἐντολὰς ταύτας. Ὁ πρῶτος ἔπαινος ὁ ἀποδιδόμενος εἰς τινα ἀρχηγὸν εἶναι ὁ πανυγηρικὸς τῆς μεγαλοδωρίας του, ἔπειτα ἐγκωμιάζεται ἡ ἀνδρία του.

Σελ. 17, Στίχ. 354.

*Ἐπλησίασεν ὁ κρότος... βλέπω τὰ καβούκιά των
καὶ εἰς θήκας ὀλαργύρους τὰ γιαταγάνιά των.*

Τὸ γιαταγάνιον εἶναι μάχαιρα μακρά, τὴν ὁποίαν φέρουσιν εἰς τὴν ζώνην μετὰ τῶν πιστολιῶν. ἡ θήκη του εἶναι συγῆθως ἐκ μετάλλου, πολ-

λάκις δὲ καὶ ἀργυρᾶ· οἱ πλουσιώτεροι ἔχουσι θήκην ἐπίχρυσον ἢ καὶ δλόχρυσον.

Σελ. 17, Στίχ. 356.

*Προηγείται πρασινόχρουν φέρων τις ἐνδυμασίαν·
δεῖγμα ὅτι εἷς ἐμέρης ὁδηγεῖ τὴν συμμορίαν.*

Τὸ πράσινον εἶναι τὸ προνομιοῦχον χρῶμα τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων Ὀθωμανῶν, οἵτινες ἔχουσι τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἔλκουσι τὸ γένος ἀπὸ τὸν Προφήτην. Οὗτοι φρονοῦσιν ὅτι ἡ πίστις (τὴν ὁποίαν θεωροῦσι κληρονόμημα τῆς οἰκογενείας των) τοὺς ἀπαλλάττει τῆς ἀνάγκης τῶν καλῶν ἔργων· ἐπομένως εἶναι οἱ χειρότεροι μεταξὺ ταύτης τῆς ἀξιοκαταφρονήτου φυλῆς.

Σελ. 17, Στίχ. 358.

«— Ἀπὸ τὸ σελάμ μου κρῖνε,
» τὸν βαθὺν χαιρετισμὸν μου, ἡ θρησκεία μου τίς εἶναι. »—

« Σελάμ ἀλεϊκούμ! Ἀλεϊκούμ σελάμ! » Εἰρήνη μεθ' ὑμῶν, μεθ' ὑμῶν εἰρήνη. Τοιοῦτοτρόπως χαιρετῶσιν οἱ πιστοὶ τοὺς πιστούς. Πρὸς δὲ τοὺς χριστιανούς μεταχειρίζονται συνήθως τοὺς ἐξῆς ἀσπασμούς « Οὐρλαρουλά », Κατευόδιον· ἢ « Σαμπὰν χερεσίμ, Σαμπὰν σερουλά », Καλὴ ἡμέρα, Καλὴ ἔσπερα, καὶ ἐνίοτε τὸ Εἴθε νὰ ἔχῃς καλὸν τέλος.

Σελ. 18, Στίχ. 388.

*Τῶν ἐντόμων τῆς Ἀσίας ἡ βασίλισσα τὰ πτίλα
πορφυρᾶ ἀναπετάζει καὶ μὲ χρώματα ποικίλα,*

Ἡ κυανόπτερος τῆς Κασεμίρης πεταλοῦδα εἶναι ἡ σπανιωτέρα καὶ ἡ ὠραιότερα ὄλων.

Σελ. 20, Στίχ. 433.

*Καὶ οἱ σκοτεινοὶ κακοῦργοι ἀποθνήσκουν παρομοίως,
εἶτε ζῶσιν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φλογῶν ὡς ὁ σκορπίος.*

Τὸ τεμάχιον τοῦτο ὑπαινίττεται τὴν ἀμφίβολον αὐτοχειρίαν τοῦ σκορ-

πίου, ὅταν εὐαίσθητοι φυσιολόγοι πρὸς χάριν τῶν πειραμάτων των φέρωσιν αὐτὸν εἰς τοιαύτην ἀνάγκην. Οἱ μὲν δι´σχυρίζονται ὅτι ἡ αὐτοχειρία αὕτη προέρχεται ἀπὸ σπασμώδη τινὰ κίνησιν· οἱ δὲ θέλουν ὅτι αὐτοκτονεῖται αὐτοπροαιρέτως. "Οἱ οἱ σκορπίοι ἔχουσι βεβαίως συμφέρον νὰ λυθῇ ταχέως τοῦτο τὸ ζήτημα· διότι ἂν ἐξακριβωθῇ τέλος πάντων ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ Κάτωνα τῶν ἐντόμων, πιθανὸν νὰ τοῖς συγχωρηθῇ νὰ ζῶσιν ὅσον θέλουσι, καὶ νὰ μὴ ἀποθνήσκωσι μάρτυρες ἀπλῆς ὑποθέσεως.

Σελ. 20, Στίχ. 449.

"Οτε τοῦ 'Ραμαζανίου τελειόνοι ἡ νηστεία,

Κανονοβολισμοὶ εἰς τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἀναγγέλλουσι τὸ τέλος τοῦ 'Ραμαζανίου.

Σελ. 22, στίχ. 478.

*Κ' ἤστραπτον τὰ βλέμματά της, κάτωθεν τῶν βλεφαρίδων,
ὥς ὁ λίθος ὁ κοσμήσας τὸν Σουλτάνον Γιαμισίδον.*

Ὁ περιβόητος καὶ μυθώδης λυχνίτης τοῦ Σουλτάνου Γιαμισίδου τοῦ καλλωπίσαντος τὴν πόλιν Ἰσταχάρ (Περσέπολιν). Διὰ τὴν λαμπρότητά του ὠνομάσθη ὁ λίθος οὗτος «σεπγέραγ», λαμπὰς τῆς νυκτός, προσέτι δὲ καὶ «φιάλη τοῦ ἡλίου» κτλ.

Σελ. 22, Στίχ. 483.

*Οὔτε καὶ ἂν ἐστεκόμην εἰς τὴν ἔμπλεων κινδύνων
γέφυραν, ἥτις κλονεῖται ἐπὶ ποταμῶν πυρίνων,*

Ἡ γέφυρα ἡ ὀνομαζομένη Σιράτ, στενωτέρα παρὰ τὴν κλωστήν λιμοκτονούσης ἀράχνης, τὴν ὁποίαν ἀνάγκη νὰ διέλθωσιν ὅλοι οἱ Ὀθωμανοὶ διὰ νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸν παράδεισον, διότι αὕτη εἶναι ἡ μόνη εἰς αὐτὸν ἄγουσα ὁδός. Τὸ δεινότερον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ ποταμὸς ὁ ῥέων κάτωθεν τῆς γεφύρας, εἶναι ὁ Ἄδης αὐτός, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, — σκηνὴ φυσικωτάτη, — κατακυλίνονται ὅσοι ἔχουσι πόδα ἀνεπιδέξιον καὶ ἀκροσφαλῆ, δικαιολο-

γοῦντες τοιουτοτρόπως τὸ « facilis descensus Averni » τοῦ Οὐῆργιλίου, καὶ παρέχοντες εἰς τοὺς κατόπιν αὐτῶν βαδίζοντας θέαμα ὅχι πολὺ εὐάρεστον. Βαθύτερα πρὸς τὰ κάτω εὐρίσκεται δευτέρα γέφυρα, ἔτι στενωτέρα, διὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Χριστιανούς.

Σελ. 22, Στίχ. 488.

*Καὶ συγχρότως νὰ πιστεῦῃ τὸ ῥητὸν τοῦ Κορανίου,
ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι εἰ μὴ ἀνυχνόρ τι χῶμα,*

Χυδαία ἀπάτη· τὸ Κοράνιον ὑπόσχεται τοῦλάχιστον ἐν τρίτον τοῦ Παραδείσου εἰς τὰς γυναῖκας ὅσαι ἔζησαν ἐναρέτως· ἀλλ' οἱ πλείότεροι τῶν Ὀθωμανῶν ἐρμηνεύοντες τὸ κείμενον κατ' ἀρέσκειάν των, ἀποκλείουσι τοῦ Παραδείσου τὰς γυναῖκάς των. Ἐχθροὶ τῶν Πλατωνικῶν, δὲν ἀποδίδουσι χρήσιμόν τινα ἰδιότητα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν γυναικῶν, καὶ φρονοῦσιν ὅτι αἱ Χουρὶ ἀναπληροῦσι ταύτας ἀρκούντως.

Σελ. 22, Στίχ. 493.

*Εἰς τὰς δύο παρειάς της πάντοτ' ἔβλεπες ἀθρόας
καὶ λαμπρῶς ἐσκορπισμένας τὰς ὠραιότερας χρόας,
τὰς ἀκαταπαύστως νέας, τῆς πορφυρανθέμου ῥόας.*

Παραβολὴ Ἀσιατικὴ, ἥτις ἂν καὶ φέρῃ ἐντελῶς τὸ τοπικὸν χρῶμα, ἐνδεχόμενον νὰ φανῇ « plus Arabe qu' en Arabie. »

Σελ. 22, Στίχ. 498.

*Ἡ ὑακινθίνη κόμη, εἰς τοὺς ὧμους ἐρρίμμενη,
ἤγγιζε τὸ ἐκ μαρμάρου ἔδαφος κυματουμένη.*

Ὁ ὑάκινθος, Ἀραβιστὶ « ζουνπούλ »· παραβολὴ τὴν ὁποίαν οἱ ποιηταὶ τῆς Ἀσίας μεταχειρίζονται τόσον συχνὰ ὅσον τὸ πάλαι οἱ Ἕλληνες.

Σελ. 23, Στίχ. 568.

Πισμιλλάχ! ἐκτὸς κινδύνου εἴμεθα ἐνταῦθα πλέον.

Πισμιλλάχ, « Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ »· λέξεις ἀρχικαὶ ὅλων τῶν κεφα-

λαίων τοῦ Κορανίου, πλὴν ἑνός. Δι' αὐτῶν καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀρχίζουν τὰς προσευχὰς καὶ εὐχαριστίας.

Σελ. 26, Στίχ. 593.

*Τοῦ γενείου του αἱ τρίχες γρίσσουν τότε ἐκ ματίας
καὶ τὸ ὄμμα του ἐκπέμπει ἀστραπὰς θυμοῦ ἀγρίας·*

Φαινόμενον ὄχι σπάνιον εἰς Ὀθωμανὸν κατεχόμενον ὑπὸ ὀργῆς. Τὸ 1809, εἰς διπλωματικὴν τινα συνέντευξιν, τὰ γένεια τοῦ Καπετὰν Πασᾶ ἐτινάχθησαν τόσον ὀρθὰ ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, ὥστε ὁμοίαζε τιγροειδῇ αἴλουρον, καὶ κατετάραξεν ὅλους τοὺς διερμηνεῖς. Ὁ φοβερός του μύσταξ ἀνεστράφη ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος μὲ ἀνωρθωμένας τρίχας καὶ ἠπείλει πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀλλάξῃ τὸ χρῶμά του. Κατευνάσθη ὁμως τέλος πάντων, καὶ τοῦτο ἔσωσεν ἴσως πλειοτέρας κεφαλὰς ἀφ' ὅσας περιεῖχε τρίχας.

Σελ. 26, Στίχ. 612.

Ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἐκείνους τὸν γγωρίζω ὀφθαλμοῦς του

Τὸ «κακὸν ὄμμα» εἶναι πρόληψις κοινὴ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀνατολῆς, ἔχουσα ἐπιρροὴν παράδοξον εἰς τὴν φαντασίαν ἐκείνων, οἵτινες νομίζουν εἰς αὐτοὺς προσβεβλημένους.

Σελ. 30, Στίχ. 717.

Τὸ καλπάκι του κομμένον, ἡμαγμένον τὸ κατάνι!

Τὸ καλπάκι εἶναι ὁ στερεὸς πῖλος καὶ τὸ μέσον μέρος τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς· τὸ σάλιον περιελισσόμενον εἰς αὐτὸ σχηματίζει τὸ καβοῦκι.

Σελ. 30, Στίχ. 723.

*Ἐν καβούκιον ἐκ πέτρας κατασκευασθὲν τραχείας,
μία στήλη κρυπτομένη εἰς τὰς βάτους τὰς ἀγρίας, κτλ.*

Τὸ καβούκιον, ἡ στήλη καὶ στίχοι τινὲς τοῦ Κορανίου στολίζουν τοὺς

τάφους τῶν Ὀθωμανῶν καὶ εἰς τὰ κοινοταφεῖα καὶ εἰς τὰς ἐρήμους. Εἰς τὰ ὄρη συνεχῶς ἀπαντῶνται τοιαῦτα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι συνήθως κοιμητήρια θυμάτων τῆς ἀποστασίας, τῆς ληστείας, ἢ τῆς ἐκδικήσεως.

Σελ. 31, Στίχ. 733.

*Καὶ ἀνέπεμπερ ἐνθέρμους τὰς λιτὰς καὶ προσευχὰς του,
ἅμα ἐπληττεν ὁ ἦχος « Ἀλλὰχ-χού » τὰς ἀκοάς του.*

« Ἀλλὰχ-χού! » εἶναι αἱ τελευταῖαι λέξεις τοῦ ἄσματος τοῦ Ἰμάμου, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος ἀπὸ τὸν ὑψηλότερον ἐξωτερικὸν περίδρομον τοῦ τζαμίου προσκαλεῖ τοὺς πιστοὺς εἰς προσευχήν. Εἰς εὐδιον ἐσπέραν ὅταν ὁ Ἰμάμης ἔχη καλὴν φωνήν, πρᾶγμα ὃχι σπάνιον, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μεγαλοπρεπέστερον καὶ λαμπρότερον παρὰ τὸ τῶν κωδῶνων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Σελ. 31, Στίχ. 743.

*Ἴδου ἔρχονται, — τὸν νεύουν μὲ τὸ πράσινον μανδῆλι,
καὶ τὸν δέχονται κολλῶσαι εἰς τὰ χεῖλη του τὰ χεῖλη!*

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι πιστὴ μίμησις παιᾶνός τινος τῶν Ὀθωμανῶν. « Βλέπω, βλέπω μελανόφθαλμόν τινα τοῦ Παραδείσου κόρην· κινεῖ εἰς τὸν ἀέρα πράσινον μανδῆλιον, καὶ φωνάζει· Ἐλθέ, φίλησόν με, διότι σὲ ἀγαπῶ », κτλ.

Σελ. 31, Στίχ. 747.

*Ἀλλὰ σύ, Γκιαούρ κακοῦργε, φοβερὰ θέλεις φωνάζει,
ὁ Μονκίρ τὸ δρέπανόν του ὅταν κατὰ σοῦ τινάξῃ,*

Ὁ Μονκίρ καὶ ὁ Νεκίρ εἶναι οἱ δικασταὶ τῶν νεκρῶν· οἱ νεκροὶ ὑπομένουν ἐνώπιον αὐτῶν μικράν τινα ἱδοκιμασίαν, καὶ γεύονται ἐκ προοιμίου τῶν πόνων τῆς κολάσεως. Ἄν αἱ ἀποκρίσεις δὲν ἀποβῶσιν ὡς αὐτοὶ τὰς ζητοῦσιν, ὁ νεκρὸς ἀναρπάσσεται διὰ τινος δρεπάνης, καὶ πάλιν καταβυθίζεται εἰς τὴν ἄβυσσον διὰ τινος ἐπὶ τούτῳ ἰδίως κατασκευασθέντος σιδηροῦ ῥοπάλου· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται δοκιμασίαι. Τὸ

ὑπουργήματα τῶν ἀγγέλων τούτων δὲν εἶναι θέσεις ἀεργίας· εἶναι δύο μόνον, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθνησκόντων ὀρθοδόξων εἶναι πολὺ μικρότερος παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν μὴ ὀρθοδόξως ἀποθιούντων, αἱ χεῖρες τῶν ἔχουσιν ἀδιάκοπον ἐργασίαν.

Σελ. 31, Στίχ. 750.

Διὰ τὰ περιπλανᾶσαι περὶ τοῦ Ἑβλὶ τὸν θρόνον,

Ὁ Ἑβλὶ εἶναι ὁ ἡγεμὼν τοῦ σκότους, ἦτοι ὁ ἐωσφόρος τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας.

Σελ. 32, Στίχ. 755.

*Πρῶτον ὅμως θὰ ἐξέλθῃς ἀπὸ τῆς ταφῆς τὸν λάκκον,
καὶ τὴν γῆν θὰ περιτρέχῃς μορφὴν ἔχων βρυκολάκκων.*

Ἡ περὶ τῶν αἱμορρόφων τούτων τεράτων πρόληψις εἶναι μέχρι τῆς σήμερον γενικὴ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὁ καλὸς Τournefort διηγεῖται περὶ τῶν βρυκολάκκων τούτων, ὡς τοὺς ὀνομάζει, ἱστορίαν ἐκτεταμένην, τὴν ὁποίαν ὁ Southey εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ ποιήματός του Thalaba ἀναφέρει. Ἐνθυμοῦμαι οἰκογένειαν ὀλόκληρον καταταραχθεῖσαν ἀπὸ τὰς φωνὰς παιδίου, διότι τὰς ἀπέδιδεν εἰς τὴν παρουσίαν βρυκολάκκων. Οἱ Γραικοὶ προφέρουσι τὴν λέξιν πάντοτε μετὰ φρίκης. Ἐγὼ δὲ εὕρισκω ὅτι εἶναι ἀρχαία ἐλληνικὴ, τοῦλάχιστον ἐφηρμόσθη εἰς τὸν Ἀρσένιον, ὅστις, κατὰ τοὺς Ἑλληνας, μετὰ τὸν θάνατόν του ἐνεψυχώθη ἀπὸ τὸν διάβολον. Οἱ νέοι μεταχειρίζονται εἰς τινὰ μέρη καὶ τὴν λέξιν Βουρ-δούλακας.

Σελ. 32, Στίχ. 781.

*Οἱ ὀδόντες σου θὰ τρίζουν· ὑπὸ τ' ἄσαρκά σου χεῖλη
τῶν αἱμάτων σου θὰ σταῖζῃ ἡ καθαρωτέρα ὕλη.*

Προσώπου χρῶμα θαλερὸν καὶ χεῖλη αἱματοσταγῇ εἶναι τοῦ βρυκολάκκος τὰ ἀλάνθαστα γνωρίσματα. Τὰ ὅσα διηγοῦνται εἰς τὴν Οὐγγαρίαν

καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τῶν ἀδηφάγων τούτων δαιμόνων εἶναι παραδοξώτατα, καὶ τινὰ ἐξ αὐτῶν πιστοποιοῦνται μὲ τρόπον ἀπίστευτον.

Σελ. 39, Στίχ. 951.

Ὁμοιάζει τῆς ἐρήμου τὸ πτηνόν, —

Ὁ πελεκάν εἶναι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, τὸ πτηνὸν τὸ φέρον τοῦτο τὸ ὄνομα, διότι τὸν ὑπόπτυνται ὅτι τρέφει τοὺς νεοττοὺς του μὲ τὸ αἷμά του.

Σελ. 43, Στίχ. 1076.

*Ὁ βαρὺς Ταχίρης εἶχε τὸν εἰδοποιήσει ὅτι
εἰς τὰ ὄτα ἐνεθόμβουν τὰ προφητικά του κρότοι,
βαθεῖς κρότοι πυροβόλων ὡς βρονταὶ θαλαττοφόροι,*

Ἐγὼ αὐτὸς ὑπῆρξα ἅπαξ μάρτυς αὐτόπτης τοιαύτης προακουστικῆς δυνάμεως, (διότι τὴν προορατικὴν δὲν ἀπῆντησα ποτὲ εἰς τὴν Ἀνατολήν). Κατὰ τὴν τρίτην περιήγησίν μου εἰς τὸ Σούνιον, τὸ ἔαρ τοῦ 1844, διαβαίνων στενὸν τι μεταξὺ Κερατίας καὶ Σουνίου, παρατήρησα ὅτι ὁ Δερβίσης Ταχίρης ἀπεμακρύνετο ἐπίτηδες τῆς ὁδοῦ, καὶ μὲ φανεράν ἀνησυχίαν ἐπεστήριξε τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ τῆς χειρὸς του. Ἐντείνας τὸν ἵππον εἰς αὐτόν, τὸν ἠρώτησα τί φοβεῖται. — « Τρέχομεν κίνδυνον » ἀπεκρίθη. — « Ὅποιον κίνδυνον ; ἡμεῖς τώρα δὲν εἴμεθα εἰς τὴν Ἀλβανίαν, οὔτε εἰς τὰ στενὰ τῆς Ἐφέσου, τοῦ Μεσολογγίου ἢ τῆς Ναυπάκτου· εἴμεθα πολλοί, καλῶς ὥπλισμένοι, καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν ἔχουν ἀρκετὴν τόλμην καὶ δὲν γίνονται λησταί ». — « Ὅλα ἀληθινά, ἀφέντη· ὅμως τὸ βόλι ἀντηχεῖ εἰς τὴν ἀκοήν μου ». — « Τὸ βόλι! κανὲν τουφέκι δὲν ἐρρίφθη σήμερον ». — « Τὸ ἀκούω μολοντοῦτο, Μπάμ, Μπούμ, τὸ ἀκούω καθαρά, καθὼς ἀκούω τὴν φωνήν σου ». — « Ἀνοησία! » — « Ὅπως προστάζετε, ἀφέντη· ἂν ᾔηναι γραμμένον θὰ γείνη ». — Ἀφήσας τὸν προφήτην τοῦτον ἔχοντα τόσον ὀξεῖαν ἀκοήν, ἐπλησίασα εἰς τὸν Βασίλην, συμπατριώτην αὐτοῦ, ἀλλὰ χριστιανόν, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ δὲν εἶχε προφητικὴν ἀκοήν, δὲν ἤκουσεν εὐχαρίστως τὴν εἶδῃσιν. Ἀφ' οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Σούνιον, διεμείνα-

μεν ὀλίγας ὥρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεστρέψαμεν πάλιν μετὰ πολλῶν ἀστεϊσμῶν καὶ χλευασμῶν κατὰ τοῦ ἀπατηθέντος προφήτου, μεταχειριζόμενοι εἰς τοῦτο πλειότερας γλώσσας παρὰ τὰς λαληθείσας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ πύργου τῆς Βαβυλῶνος. Τὰ Γραικικά, τὰ Ἀλβανικά, τὰ Τουρκικά, τὰ Ἰταλικά, τὰ Ἀγγλικά, ὅλα μᾶς ἐχρησίμευσαν κατὰ διαφόρους τρόπους, διὰ νὰ φέρωμεν εἰς ἀπελπισίαν τὸν δυστυχῆ Ὀθωμανόν. Ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐθεωροῦμεν τὸ ὥραϊον θέαμα, ὁ Δερβίσης ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν στηλῶν. Ἐνόμισα ὅτι τὸν κατέλαβε τὸ πάθος τῆς ἀρχαιολογίας, καὶ τὸν ἠρώτησα ἐὰν ἔγεινεν ἄνθρωπος « τῶν παλαιῶν κάστρων ». « Ὅχι, μοὶ εἶπεν· ἀλλ' αὐταὶ αἱ στῆλαι δύνανται νὰ χρησιμεύσουν ὡς ὀχύρωμα ». Ἐπρόσθεσε δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἀποδεικνύοντα πόσῃ μεγάλῃ πεποιθήσιν εἶχεν εἰς τὴν προφητικὴν του χάριν. Ἀφ' οὗ ἐπανήλθομεν εἰς Ἀθήνας, ἐμάθομεν ἀπὸ τὸν Λεόνην (αἰχμάλωτον ἀπολυθέντα μετ' ὀλίγας ἡμέρας) ὅτι οἱ Μανιάται ἦσαν ἔτοιμοι νὰ μᾶς προσβάλωσιν (ἶδε περὶ τούτου τὰς σημειώσεις τοῦ δευτέρου ἄσματος τοῦ Χιλδαρόλδου). Διὰ νὰ βεβαιωθῶ ἔτι μᾶλλον, ἐξέτασα τὸν Λεόνην λεπτομερέστερον, καὶ μοὶ περιέγραψε τὴν ἐνδυμασίαν μας, τὰ ὄπλα μας, καὶ τοὺς ἵππους μας τόσον ἀκριβῶς, ὥστε συνδυάζοντες ὅλα ταῦτα μὲ τὰ ἄλλα περιστατικά, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πλέον καμμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι αὐτὸς μὲν εὐρέθη ἐν τῷ μέσῳ κακούργων, ἡμεῖς δὲ πλησίον κακῶν γειτόνων. Ὁ Δερβίσης ἐκηρύχθη προφήτης ὅλην του τὴν ζωὴν, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τώρα ἀκούει πλειότερα βόλια ἀντηχοῦντα εἰς τὰ ὦτά του, παρ' ὅσα ἐνδέχεται ἄλλοτε νὰ βροντήσωσι, πρὸς μεγάλην τέρψιν τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Βερατίου καὶ τῶν ὀρέων τῆς πατρίδος του.—Ἀναφέρω ἀκόμη ἓν παράδειγμα χαρακτηριστικόν τῆς παραδόξου ταύτης φυλῆς. Τὸν Μάρτιον 1811, Ἀλβανός τις εὐρωστός καὶ δραστήριος ἦλθεν ὅπως πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι (αὐτὸς νομίζω ἦτο ὁ πεντηκοστός), καὶ μοὶ ἐπρότεινε νὰ τὸν δεχθῶ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου· ἐγὼ ἀπέρριψα τὴν πρότασιν. « Δὲν πειράζει, ἀφέντη, μὲ εἶπε· ζωὴν νὰ σὰς χαρίσῃ ὁ θεός! ἠθέλατε μὲ εὖρει ὠφέλιμον αὐριον ἀφίνω τὴν χώραν καὶ ἀναχωρῶ διὰ τὰ βουνά· τὸν χειμῶνα ἐπι-

στρέφω πάλιν· ἴσως τότε μὲ δεχθῆτε». Ὁ Δερβίσης ὅστις ἦτο παρών, παρετήρησεν, ὡς πρᾶγμα σύνηθες καὶ φυσικώτατον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἀπέρχεται διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς Κλέπτας, καὶ εἶπεν ἀπλῆν ἀλήθειαν. Ἐὰν δὲν φονευθῶσι, καταβαίνουσιν ἀπὸ τὰ ὄρη τὸν χειμῶνα, καὶ διαχειμάζουσιν ἀκωλύτως εἰς τινὰ πόλιν, ὅπου πολλάκις εἶναι τόσον γνωστοὶ ὅσον καὶ τὰ κατορθώματά των.

Σελ. 47. Στίχ. 1206.

*Δὲν ἀγνωμονῶ· ἀλλ' ὅμως εἰς αὐτὴν μου τὴν καρδίαν
εἶν' ἀδύνατον νὰ φέρῃ ἱερὲς παρηγορίαν.*

Ὁ παραινετικὸς τοῦ μοναχοῦ λόγος παραλείπεται. Φαίνεται ὅτι ὀλίγον συνεκίνησε τὸν ἐξομολογούμενον, καὶ βεβαίως δὲν ἤθελε προξενήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην μεγαλητέραν ἐντύπωσιν. Ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἦτο σχοινοτενὴς κατὰ τὸ σύνηθες (ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς διακοπὰς καὶ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἐξομολογουμένου), καὶ ὅτι ἀπηγγέλλετο διὰ τῆς ρί- νος κατὰ τὸν ἀφ' ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους ἱεροκλήρυκας παραδεδεγμένον περὶ προφορᾶς κανόνα.

Σελ. 52. Στίχ. 1333.

*Ἀτελὴς ἡ ἱστορία, ἱκανὴ πλὴν νὰ δηλώσῃ
ποῖαν εἶχε ἀγαπήσῃ, ποῖον εἶχε θανατώσῃ.*

Τὸ ἀποτελοῦν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρόντος ποιήματος συμβὰν δὲν εἶναι σπάνιον εἰς τὴν Τουρκίαν. Πρό τινων ἐτῶν ἡ σύζυγος τοῦ Μουχτάρ Πασᾶ, ὑποπτευθεῖσα αὐτὸν ἄπιστον, παρεπονέθη εἰς τὸν πενθερόν της Ἀλῆ Πασᾶν. Οὗτος τὴν ἠρώτησε ποῖαν νομίζει συνένοχον, αὐτὴ δὲ εἶχε τὴν ἀπανθρωπίαν νὰ τῷ δώσῃ κατάλογον περιέχοντα τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα ὡραιότερων γυναικῶν τῶν Ἰωαννίνων. Ἀμέσως συνελήφθησαν, ἐτέθησαν εἰς σακκία, καὶ ἐρρίφθησαν ἐντὸς τῆς λίμνης τὴν αὐτὴν νύκτα. Εἰς τῶν παρευρεθέντων φυλάκων μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι οὐδεμία. ἀνεβόησεν ἡ ἐδεῖξε σημεῖόν τι φόβου εἰς τὸν τόσον αἰφνίδιον α ἀποχωρισμὸν ἀπὸ ὅσους γνω-

ρίζομεν καὶ ὅσους ἀγαπῶμεν ». Ὁ θάνατος τῆς Εὐφροσύνης, τῆς ὠραιότερας ὄλων, εἶναι ἀντικείμενον πολλῶν Γραικικῶν καὶ Ἀλβανικῶν ᾠσμάτων. Τοῦ δὲ παρόντος ποιήματος ἥρως εἶναι Ἐνετός τις, τοῦ ὁποίου τὰ παθήματα ἔλαβον χώραν πολὺ πρότερον, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία παρεδόθη σήμερον εἰς παντελεῖαν σχεδὸν λήθην. Τὴν ἤκουσα κατὰ τύχην ἀπομνημονευομένην ἀπὸ τινος τῶν πολυῖστόρων τῶν καφφενείων, τοὺς ὁποίους ἀπαντᾷ τις συνεχῶς εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ οἵτινες ψάλλουσιν ἢ διηγοῦνται τὰς ἱστορίας των. Αἱ πρὸςθῆκαι καὶ αἱ μεταβολαὶ τοῦ ποιητοῦ διακρίνονται εὐκόλως ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν Ἀσιατικῶν εἰκόνων, καὶ λυποῦμαι ὅτι ἡ μνήμη μου διεφύλαξε τόσον ὀλίγα τεμάχια τοῦ πρωτοτύπου.

Τινὰς ἐκ τῶν σημειώσεων ὀφείλω εἰς τὸν Δερβελότον, καὶ ἄλλας εἰς τὸ γνήσιον ἐκεῖνο Ἀσιατικὸν καί, ὥς ὁ κύριος Weber τὸ ὀνομάζει, μεγαλοπρεπὲς διήγημα, τὸν « Καλίφην Βαθέκ ». Ἀγνοῶ ἐκ τίνος ἦντλησεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐξαιρέτου τούτου συγγράμματος τὴν ὕλην. Τινὰ τῶν ἐπεισοδίων εὐρίσκονται εἰς τὴν Bibliothèque orientale· ἀλλ' ὥς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἡθῶν, καὶ τὸ κάλλος τῆς περιγραφῆς, καὶ τὴν δύναμιν τῆς φαντασίας, ὑπερβαίνει πολὺ ὅλα τὰ Εὐρωπαϊκὰ ἀπομιμήματα, καὶ φέρει τόσα σημεῖα πρωτοτύπου συγγράμματος, ὥστε ὅσοι περιῆλθον τὴν Ἀνατολήν δυσκόλως θέλουν πεισθῆ ὅτι δὲν εἶναι μετάφρασις. Ὡς διήγημα ἀφορῶν τὴν Ἀνατολήν καὶ αὐτὸς ὁ Rasselas εἶναι πολὺ ὑποδεέστερος· ἡ Εὐτυχὴς Κοιλὰς τούτου δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς « τὴν αἵθουσαν τοῦ Ἑβλί ».

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Στίχ.	68	ἀντί	ἔτυχε ποτὲ	ἀνὰ γνοῦσι	ἔτυχέ ποτε
»	135	»	ἄφθαρτον	»	ἄφθαρτον
»	173	»	ὄρμον	»	ὄρμον
»	210	»	ἐπισπεύδει	»	ἐπισπεύδει
»	214	»	μήπως	»	μήπως
»	267	»	ἄρ'	»	ἄρ'
»	295	»	ἐξηραμένης	»	ἐξηραμμένης
»	488	»	πιστεύσῃ	»	πιστεύῃ
»	563	»	θούλῃς	»	θούλλῃς
»	601	»	ρίπτει	»	ρίπτει
»	606	»	στίφος	»	στίφος
»	700	»	ἡ ψυχὴ	»	ἡ ψυχὴ
»	720	»	αἰμόφυτα	»	αἰμόφυρτα
»	733	»	ἐνθέρμως	»	ἐνθέρμους
»	756	»	βρυκολάκων	»	βρυκολάκων
»	782	»	καθαροτέρα	»	καθαρωτέρα
»	823	»	τῇν	»	τῆς
»	855	»	ἀλαζωνεία	»	ἀλαζονεία
»	929	»	τόν	»	τόν
»	946	»	συνερχόμενος	»	συνερχόμενος
»	1050	»	ὦ	»	ὦ
»	1073	»	ἄλλ'	»	ἄλλ'
»	1112	»	νά	»	νά
»	1115	»	γίνω	»	γείνω
»	1195	»	ἐξηγρίους	»	ἐξηγρίους
»	1208	»	τί	»	τί
»	1256	»	ἐξηραμένον	»	ἐξηραμμένον
»	1268	»	γέρων	»	γέρον
Σελ. 53	στιχ. 23	»	ρίπτουσιν	»	ρίπτουσιν
» 54	» 21	»	Χασάν	»	Χασάν
» 59	» 21	»	πανυγηρικὸς	»	πανηγυρικὸς

Handwritten text in a cursive script, appearing to be a list or account. The text is written in dark ink and is partially obscured by the large stain above it. The words are difficult to decipher due to the cursive style and fading, but appear to include terms like "Lump sum", "received", and "paid".

